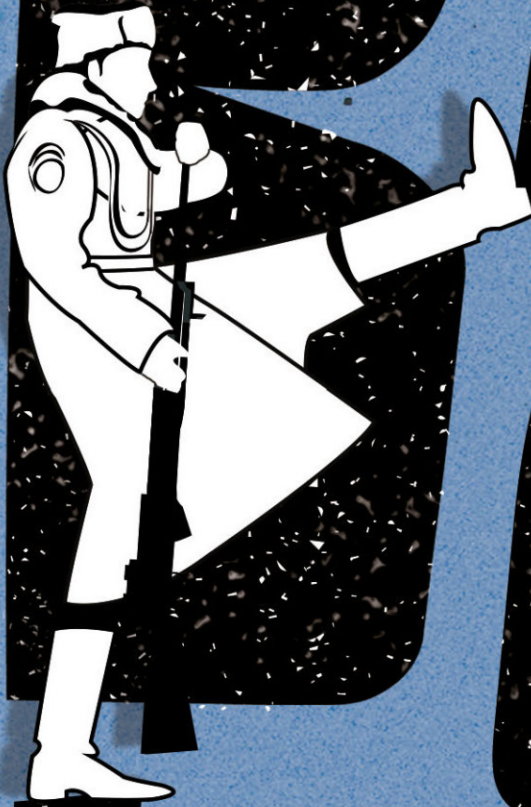

Mihail

2.
BASKI

Beyaz
Muhafız

Mikhail Bulgakov

Beyaz muhafız

«Maya Kitap»

Bulgakov M. A.

Beyaz muhafız / M. A. Bulgakov — «Maya Kitap»,

ISBN 978-625-8068-65-8

“Her şey bir gün sona erecek: çekilen çileler, yaşanan acılar, kan, açlık ve ölümcül hastalıklar. Kılıç da bir gün bu dünyadan yok olup gidecek fakat varlığımızın ve eylemlerimizin gölgesi yeryüzünden silindikten sonra bile yıldızlar aynen kalacak. Bunu bilmeyen tek bir insan bile yoktur. O halde, neden gözlerimizi o yıldızlara çevirmiyoruz? Neden?” 1918 ile 1923 yılları arasında Ukrayna’da patlak veren iç savaş 15 milyon Rus’un hayatına mal olur. Mihail Bulgakov’un yarı otobiyografik ilk romanı Beyaz Muhafız, Ukrayna’nın başkenti Kiev’de yaşayan ve kendilerini bu kaotik iç savaşın ortasında bulan Turbin ailesinin hikâyesini anlatır. Bulgakov, Turbinlerin yaşadığı kişisel kayıp ve etraflarını çevreleyen sosyal karmaşa ekseninde devrimin; ve sosyal, ahlâki ve siyasi yaşamda ortaya çıkan belirsizliklerin meydana getirdiği varoluşsal krizlerin harikulade bir portresini ortaya koyar. Yüzyılın başında Rusya’daki hayatı paramparça etmiş acımasızlıkla okuyucuyu yüzleştirirken, öte yandan yok olma tehdidi ile karşı karşıya kalan Turbinlerin insanlıklarını korumak için kullandıkları sıra dışı yöntemleri de gözler önüne serer. Bulgakov’un bu romanı, bir ailenin hayatı üzerinden o dönemin toplumunu derinlemesine anlatan ve Tolstoy’un Savaş ve Barış’ı ile benzerlikler taşıyan bir Rus klasığı.

ISBN 978-625-8068-65-8

© Bulgakov M. A.

© Maya Kitap

Содержание

I	6
II	8
III	21
IV	32
V	36
VI	43
Конец ознакомительного фрагмента.	47

Mihail Bulgakov

BEYAZ MUHAFIZ

Mihail Afanasyeviç BULGAKOV

Mihail Afanasyeviç Bulgakov, 15 Mayıs 1891’de Kiev’de doğdu. İki erkek, dört de kız kardeşi vardı ve ailenin en büyük oğluydu. Lisedeyken tiyatro ile çok ilgiliydi. 1909 yılında Kiev Üniversitesi Tıp Fakültesi’ne kaydoldu ve mezuniyetinden sonra mecburi hizmetini yerine getirmek üzere bir süre köylerde yaşadı. 1918’de Kiev’e geri döndü ve evinde özel bir muayenehane açtı. Devrim dönemi Ukrayna’sının karmaşık siyasi ortamında, Beyazlar tarafından, saha doktoru olarak orduya alındı ve Kafkasya’ya gönderildi. 1919’un sonlarına doğru ordudan ayrıldı. Bu aynı zamanda yazmaya başladığı yıldır. Şöyle diyordu: “1919’da trenle bir gece yolculuğu sırasında bir kısa öykü yazdım. Trenin durduğu şehirde, bu öyküyü alıp oranın yerel gazetesine götürdüm, onlar da yayımladılar.”

1924’te, Çar ordusuna mensup subaylar ve Rus entelektüellerinin yaşadıklarını konu edinen, Aralık 1918 ile 1919 yılının ilk aylarında, Ukrayna’daki iç savaş esnasında geçen *Beyaz Muhafız* adlı romanını yazdı. Diğer iki kısa romanı, *Ölümcül Yumurtalar* (1924) ve *Köpek Kalbi* (1925) ise bir bilim adamının hayatıyla ve buluşunun amacı dışında kullanılmasıyla ilgiliydi.

5 Ekim 1926’da Moskova Sanat Tiyatrosu, Bulgakov’un *Beyaz Muhafız* romanının bir uyarlaması olan *Turbinlerin Yaşamı* adlı oyunu sahneledi. Fakat Bulgakov’un çalışmalarına, basının tepkisi genellikle düşmancaydı. Kendisi bu konuda şunları söylemiştir: “Gazetelerden kestiğim kupürleri incelerken, edebiyat alanında ürünler verdiğim on yıllık dönemde Sovyet basınında benden 301 kez söz edildiğini keşfettim. Bunlar arasında üç tanesi övgü içerirken, 298 tanesi düşmanca ve yergi doluydu.”

1929 yılında Bulgakov’un bütün oyunları yasaklandı. 1930’da Sovyet hükümetine bir mektup yazdı ve ülke dışına gitmek için izin istedi. Ama bu izin yerine bizzat Stalin’den bir telefon aldı ve Gogol’ün “Ölü Canlar” adlı oyununun uyarlamasını yapmak üzere Moskova’ya geri gönderildi. Devrim yıllarında Josef Stalin’i anlatan, Batum (1939) adlı bir oyunla sahnelere geri dönmeyi denedi, fakat daha provaları başlamadan oyun yasaklandı.

En ünlü romanı *Usta ve Margarita* üzerinde çalışmaya 1928’de başladı ve romanın son düzenlemesini ölümünden iki hafta önce yaptı. Bulgakov, 10 Mart 1940’ta öldü.

Lyubov Yevgenievna Belozerskaya’ya

*Hafiften yağan kar, bir anda yoğunlaşarak lapa lapa yağmaya başladı.
Rüzgar da uğulduyordu; bu tam bir kar fırtınasıydı. Karanlık gökyüzü kısa
sürede kardan oluşan bir okyanusla birleşmişti. Artık hiçbir şey görünmüyordu.
“Kötü görünüyor, efendim” diye bağırdı, arabacı. “Bu bir tipi!”
Puşkin — Yüzbaşının Kızı*

*... ve ölümler, yaptıkları şeyler için kitaplarda yazan kurallara göre
yargılandılar...*
Vahiy¹ 20:12

¹ Türkçede Vahiy veya Apokalips adıyla bilinen *The Book of Revelation*, Yeni Ahit’in son bölümünün adıdır. Türkçe Kitab-ı Mukaddes’lerde ise “Yuhanna’nın Vahiyi” olarak geçer. (ç.n.)

I

1918, devrimden sonraki ikinci yıl, hem harika, hem de korkunç bir yıldır. Yazı bol güneşli ve sıcak, kış karlı mı karlıydı. Gökyüzünün en tepesinde iki yıldız dururdu: Çobanyıldızı, diğer adıyla akşam yıldızı Venüs ve titrek kırmızı Mars.

Fakat kanlı günlerde olduğu gibi barış günlerinde de yıllar adeta bir ok misali uçup gidince yılbaşı ağaçlarının, Noel Baba'nın, ısıltılı ve neşeli karın mevsimi olan buza kesmiş ak sakallı Aralık ayı, genç Turbinleri hazırlıksız yakaladı. Çünkü ailenin direği, çok sevdikleri anneleri, artık onlarla değildi.

Evin tek kızı Elena Turbin, Yüzbaşı Sergey Talberg ile evlendikten bir yıl sonra ve evin en büyük oğlu Aleksey Turbin'in yıllar süren amansız ve korkunç sefer görevinden Ukrayna'ya, Kiev şehrindeki aile ocağına döndüğü hafta, annelerinin cenazesini taşıyan beyaz tabut, Aziz Aleksey Tepesi'nden aşağı toprak sete, oradan da küçük Aziz Nikolas Kilisesi'ne doğru taşınmıştı.

Annelerinin cenaze töreni Mayıs ayında olmuştu. Kiraz ve akasya ağaçlarının çiçekleri, kilisenin sivri kavisli dar pencerelerini yalıyordu. Altın renkli güneş ışığında parıltıyan cübbesiyle bölge papazı Peder Aleksander acı ve şaşkınlık içinde kekelerken, altın işlemeli giysisi, gıcırdayan botlarının uç kısımlarına kadar uzanan, yüzünün ve boynunun rengi mora çalan yardımcısı, çocuklarından ayrılan bu annenin cenaze töreni için dile getirilecek sözcükleri kederle söylemişti.

Aleksey, Elena, Talberg, Turbinlerin evinde büyümüş olan hizmetçi Anyuta ve kıvrıkcık saçının buklesi sağ kaşının üstüne dökülmüş ve ölümün karşısında sersemlemiş genç Nikolka, kahverengi eski bir Aziz Nikolas ikonasının ayaklarının dibinde duruyorlardı. Nikolka'nın kuşa benzeyen uzun burnunun iki yanındaki derine gömülü mavi gözlerinde yenik ve yaralı bir ifade vardı. Arada bir o mavi gözlerini kaldırıp ikonaların bulunduğu panoya, üzerlerinde asık suratlı ve gizemli bir yaşlı adamın, Tanrı'nın, yükselip parıldadığı kemerli yarım kubbeye doğru bakıyordu. Onlara neden böyle bir kötülük yapmıştı? Bu haksızlık değil miydi? Tam da hepsi yeniden bir araya gelmişken, tam da hayat daha katlanılır olmuşken, anneleri neden onlardan alınmıştı?

Bir cevap lütfetmeyen Tanrı, Nikolka'yı yaşamında olan şeylerin gerekli ve hayırlı olup olmadığı konusunda şüphe içinde bırakarak gökyüzünde açılan yarıktan uçup gitmişti.

Tören sona erdiğinde, verandanın çınlayan taşlarında yürüyerek koca şehri boydan boya geçip, babalarının uzun zamandır siyah bir mermer haçın altında yattığı mezarlığa kadar annelerine eşlik ettiler. Ve orada annelerini toprağa verdiler...

Annelerinin ölümünden önceki uzun yıllar boyunca Elena, evin en büyük çocuğu Aleksey ve bebek Nikolka, Aziz Aleksey Tepesi'ndeki 13 numaralı evin yemek odasında yanan çinili sobanın sıcaklığında büyümüşlerdi. Hollanda işi sıcak çinilerin üzerine nakşedilmiş, Büyük Pedro'nun Hollanda'daki zamanlarını anlatan "Zaandam'ın Gemi Ustası" hikâyesini az mı dinlemişlerdi? Saat kaç kere gavot melodisiyle ötmüştü. Aralık sonuna doğru ise çam ağacının hiçbir zaman solmayan dallarında yanan çam iğnelerinin ve çam mumunun kokusu etrafa yayılırdı. Şimdi Elena'nın kaldığı, eskiden annelerinin olan odada, bronz saatin gavot melodisine cevaben duvardaki siyah saat de çanlarını vururdu. Saatlerin ikisini de, kadınların komik görünümlü koyun budu kollu giysiler giydikleri eski günlerde babaları satın almıştı. O kolların modası geçmiş, zaman su gibi akıp gitmiş, profesör babaları ölmüş ve hepsi büyümüşlerdi; fakat saat olduğu gibi kalarak çalmaya devam ediyordu. Bütün çocuklar, saat duvardan düşerse bunun sevilen bir sesin ölmesi anlamına geleceğini ve onun yerine hiçbir şeyin asılmayacağını bilerek büyüdüler. Neyse ki saatler neredeyse Zaandam'ın Gemi Ustası kadar ölümsüzlerdi ve ne kadar kötü günler yaşanırsa yaşansın, o çinili Hollanda sobası, bir bilgelik kayası gibi hayat ve sıcaklık yaymak için oradaydı.

Soba, kırmızı kadife kaplı eski mobilyalar, parlak piring topuzlu karyolalar, eskimiş kilimler ve bazıları kan kırmızısı, bazıları desenli, bir tanesi Çar Aleksey Mihayloviç'i, bir diğeri cennette

ipeksi bir göl kenarında uzanmış XIV. Luis'i gösteren goblenler, Nikolka küçükken kızıl hummaya yakalandığında sayıklarken, gözlerinin önünde dans eden muhteşem oryantal süslü kıvrımlarıyla Türk kilimleri, bronz lamba ve siperliği, altın yaldızlı kadehler, Natasha Rostova'lar ve Yüzbaşının Kızları'nın da içinde olduğu gizemli biçimde bayat çikolata kokan kitaplarla dolu dünyanın en güzel kitap rafları, gümüşler, portreler, perdeler: İşte Turbinlerin büyüdüğü bu tıksık tıksık dolu, tozlu yedi oda, bütün bu eşyalarla birlikte büyük yokluk zamanında annelerinden çocuklarına miras kalmıştı. Tükenmiş nefesiyle yatarken, gücü giderek azalan anneleri, gözü yaşlı Elena'nın elini kavrayıp şöyle demişti:

“Yaşamaya devam edin... ve birbirinize karşı nazik olun...”

Fakat nasıl? Hayatlarına nasıl devam edebilirlerdi? Kardeşlerin en büyüğü ve bir doktor olan Aleksey Turbin, yirmi sekiz, Elena, yirmi dört yaşındaydı. Elena'nın kocası Yüzbaşı Talberg, otuz bir, Nikolka da on yedi buçuk yaşındaydı. Hayatları daha baharında kararmıştı. Kuzeyden durmaksızın soğuk rüzgarlar esiyor ve gittikçe daha da kötüleşiyordu. Turbinlerin yaşça en büyüğü, ilk büyük patlamanın Dinyeper nehrinin ardındaki tepeleri sarsmasından sonra memleketine dönmüştü. Artık bu kötü şeyler bitecek ve biz o çikolata kokan kitaplardaki gibi yaşamaya başlayabileceğiz, diye düşünüyorlardı. Fakat olaylar düşündüklerinin tam aksi yönde gelişti. Hayat gün geçtikçe daha da korkunç bir hal aldı. Kuzeyden esen kar fırtınası gürledikçe gürlüyor, yer altından gelen donuk gümbürdeme onlar için bile hissedilir oluyordu. Bu kederli bir toprağın doğum sancısından başka bir şey değildi. 1918 yılı sona ererken tehlike tehdidi hızla yaklaşıyordu.

Duvarların yıkılacağı, dehşete düşmüş şahinin Çar'ın kolundan havalanacağı, bronz lambadaki ışığın söneceği ve Yüzbaşının Kızı'nın sobada yanacağı günler geliyordu. Her ne kadar anneleri çocuklarına “Yaşamaya devam edin” demiş de olsa, onların kaderinde acı ve ölüm vardı.

Annelerinin ölümünün üzerinden çok geçmeden, Aleksey Turbin bir gün alacakaranlıkta Peder Aleksander'a gidip şöyle dedi:

“Bu bizim için korkunç bir darbe oldu, Peder Aleksander. Bu yaşadığımız acı böylesi zor günlerde daha da katlanılmaz oluyor... En kötüsü de efendim, ben savaştan yeni döndüm ve işlerimizi yoluna koymak ve düzgün bir hayata başlamak için sabırsızlanıyorduk. Oysa şimdi...”

Dedikten sonra duraksadı ve yarı karanlık, yarı aydınlık akşamüstünde masaya otururken düşünceli bir ifadeyle uzaklara baktı. Kilise bahçesindeki ağaçların dalları, rahibin küçük evini gölgeliyordu. Sanki rahibin kitaplarla dolu, sıkış tepiş çalışma odasının az ilerisi, karmaşık ve gizemli bir ilkbahar ormanıydı. Dışarıdan şehrin boşuk akşam uğultusu ve leylak kokuları geliyordu.

Peder tuhaf bir şekilde, “Elimizden ne gelir?” diye mırıldandı. (Ne zaman insanlarla konuşmaya çalışsa utanırdı.) “Bu Tanrı'nın takdiri.”

“Belki de bütün bunlar bir gün sona erer. Merak ediyorum o zaman her şey daha iyi olur mu acaba?” diye ortaya sordu, Tur-bin.

Rahip sandalyesinde biraz kıpırdadı.

“Evet, ne dersen de, kötü günler yaşıyoruz, hem de çok kötü” diye mırıldandı. “Fakat insan ümitsizliğe kapılmamalı...”

Derken cübbesinin siyah kollarının içinden aniden çıkardığı siyah elini bir kitap yığınının üzerine koyup en üstteki kitabın parlak ve işlemeli bir kurdele ile işaretlenmiş yerini açtı.

“Asla ümidimizi kaybetmemeliyiz” dedi, utangaç, fakat yine de ikna edici bir ses tonuyla. “Yürek zayıflığı büyük bir günahdır... Yine de şunu söylemeliyim ki büyük bir sınavdan geçeceğiz gibi gözüküyor. Evet, büyük bir sınavdan” dedi, artan bir kesinlikle. “Son zamanlarda zamanımın büyük bölümünü kitaplarımla geçiriyorum. Hepsi de kendi alanımla ilgili elbette, çoğu din kitapları...”

Kitabı kaldırıncı güneşin son ışıkları açılan sayfaya düştü, rahip yüksek sesle okudu:

“Ve üçüncü melek şişesini nehirlere ve su kaynaklarına döktü ve hepsi kana dönüştü.”

II

Kırağı beyazı Aralık hızla geçiyordu. Noel'in ısıltısı karla kaplı caddelerde şimdiden hissediliyordu. 1918 yılı yakında sona erecekti.

13 numara, ilginç bir yapıydı. Turbinlerin dairesi cadde tarafından ikinci kattaydı, fakat evin arkasındaki tepe öyle dikti ki dairenin arka kapısı, tepenin yamacına kök salmış ağaç dallarının sarktığı ve sallanırken binaya çarpıp durduğu eğimli küçük arka bahçeye açılıyordu. Arka bahçe karla kaplıydı. Tepe de devasa bir kesme şekere dönüşecek kadar karlıydı. Ev de, Beyaz Paşa'nın² kürk kalpağını andıran bir tabakayla kaplanmıştı. Alt katta (cadde tarafından bakınca birinci kat, arka taraftan ise Turbinlerin verandasının altındaki bodrum katında) oturan, mühendis, korkak ve burjuva olan uyumsuz Vasili Lisoviç, küçük, titrek sarı lambasını yaktığında, Turbinlerin penceresi neşeyle parılıyordu.

O akşam Aleksey ve Nikolka odun almak için bahçeye çıktılar.

“Kahrolası odunlar ne kadar azalmış. Bak, yine tırtıklamışlar.”

Nikolka'nın cep fenerinden konik ve mavimsi bir ışık hüzmeleri belirdi. O ışık sayesinde odunluğun tahta döşemelerinin yerlerinden söküldükten sonra acemice nasıl tutturulduğunu gördüler.

“Bunu yapan pisliği yakalarsam, Tanrı şahidim olsun, onu vuracağım. Bu gece nöbet tutalım mı? 11 numaradaki ayakkabıcıların yaptığından eminim. Bizden daha çok odunları var, kahrolasıcalar!”

“Boş ver şunları... Hadi işimize bakalım.”

Paslı kilit gıcırdayarak açılınca odun yığını iki kardeşe doğru yıkıldı. Odunları toplayıp götürdüler. O gece saat dokuzu gösterdiğinde Zaandam çinileri dokunulamayacak kadar ısınmıştı.

Bu dikkat çekici sobanın parlak yüzeyinde, geçen yıl farklı zamanlarda, Nikolka tarafından yazılan tarihi yazılar ve yine onun yaptığı çizimler vardı. Bunların her biri derin anlamlar taşıyorlardı:

Eğer sana Müttefiklerin bizi bu karmaşadan kurtarmaya geldiklerini söylerlerse onlara inanma. Müttefiklerin hepsi domuz.

O bir Bolşevik yanlısı!

Momus'un³ başının bir resmi çizilmişti, altında da şöyle yazıyordu:

Süvari Leonid Yuriyeviç.

Haberler kötü, dedikodular dolaşüyor -

İnsanlar “Kızılalar geliyor!” diyorlar

Aşağı sarkan bıyıklarıyla bir yüzün, mavi püsküllü, kürklü bir şapkası vardı. Altında:

Kahrolsun Petlyura! yazıyordu.

Elena ve Turbinlerin kıymetli çocukluk arkadaşları – Mişlayevski, Karas ve Şervinski-tarafından boya, mürekkep ve vişne suyuyla şunlar yazılmıştı:

Elena hepimizi seviyor

² Mihail Skobelev, 93 Harbi sırasında Osmanlı karşısında gösterdiği kahramanlıklarıyla bilinen Rus General. (ç.n.)

³ Kusur bulan kimse, istihza ve kusur tanrısı. (ç.n.)

Şişman, zayıf, uzun, kısa ayırt etmiyor.

Lena, hayatım, Aida için 8 numaralı loca biletlerini ayırttın, değil mi?

1918 Mayıs'ının on ikinci gününde aşık oldum.

Şişman ve çirkinsin.

Böyle bir yorumdan sonra kendimi vuracağım.

(Son derece gerçekçi bir otomatik silah çiziminin hemen altında)

Yaşasın Rusya!

Yaşasın Monarşi!

Haziran. Barcarolle.⁴

Bütün Rusya o görkemli Borodino'yu hatırlayacak.

Büyük harflerle Nikolka'nın el yazısıyla yazılmış:

Buraya, bu sobanın üzerine saçma sapan şeyler yazmayı yasaklıyorum. Bunu yapan bütün yoldaşlar suçlu bulunacak, vurulacak ve vatandaşlık haklarından mahrum edilecektir.

İmza: Abraham Goldblatt.

Kızların, Erkeklerin ve Kadınların Terzisi.

Podol Bölgesi Komitesi Komiseri.

30 Ocak 1918.

Desenli seramikler fazlasıyla ısınmıştı. Siyah renkli saat otuz yıldır yaptığı gibi ding-dong, ding-dong diye çalmaya devam ediyordu. Turbinlerin en büyüğünün yüzü tıraşlı, saçları açık renkliydi. Yaşı biraz daha ilerlemişti ve 25 Ekim 1917'den beri daha ağırbaşlıydı. Üzerindeki kocaman, körüklü cepleri olan askeri bir tunik, mavi renkli binici pantolonu ve yeni olan yumuşak terlikleri ile en sevdiği pozisyonunu almıştı –arkası dik bir koltuktaydı. Onun ayakucunda, bukleli saçlarıyla Nikolka bir taburede bacaklarını neredeyse büfenin genişliğinde açmış –yemek odası pek büyük değildi- buruşuk deriden çizmelerini giymişti. Nikolka hafifçe ve nazikçe sevgili gitarının tellerine dokundu... Her şey hâlâ çok karışık. Şehir hâlâ belirsiz bir önseziyle tedirgindi...

Nikolka'nın giysisinin omuzlarında bir harbiyeli üniformasının beyaz şeritlerine dikilmiş çavuş rütbeleri, sol kolunda da sivri uçlu üç renkli bir zikzak vardı. (1. Piyade Müfrezesi, 3. Takım. Dört gün önce, yaklaşan olaylar göz önüne alınarak oluşturulmuştu.)

Bütün bunlara karşın Turbinlerin evinde her şey gayet iyiydi: İçerisi sıcak ve rahattı. Krem rengi perdeler kapalıydı –o kadar sıcaktı ki iki kardeş sıcaktan mayışmışlardı.

Ağabeyleri kitabını elinden bırakarak gerindi.

“Hadi, ‘Teftiş Mangası’nı çal.”

Tam ta-ta-tam, tam ta-ta-tam...

“Kimin bakışları zeka ile parlar?”

⁴ Özellikle, Venedik'teki gondolcuların söylediği bir şarkı türü. (ç.n.)

Kim en hızlı koşar?
İstihkâmçı Harbiyeliler!”

Aleksey melodiyi mırıldanmaya başladı. Bakışları sertleşti, ama yine de gözleri ışıldıyordu. Kan akışı giderek hızlandı. Fakat alçak sesle beyler, alçak sesle...

“Gerek yok koşmaya, kızlar,
Hazırız coşmaya, kızlar-”

Gitarın sesi zamanın içinde yankılanarak bir istihkâm bölüğünün uygun adımına doğru gitti – sol, sağ, sol, sağ! Nikolka hayalinde bir okul binası görüyordu. Yıkılan kolonlar, silahlar. Pencereden pencereye sürünerek giden, ateş eden harbiyeliler. Pencereelerde makineli tüfekler. Bir avuç asker okulu kuşatıyordu, gerçek anlamda bir avuç. Ama bunun bir anlamı yoktu. General Bogoroditzki korkmuş ve bütün harbiyelileri ile birlikte teslim olmuştu. Utanç verici...

“Gerek yok koşmaya, kızlar,
Hazırız coşmaya, kızlar.
Teftiş Mangası geldi!”

Nikolka’nın gözleri yine bulutlandı. Ukrayna’nın kızıl-kahve tarlalarına bir sıcak dalgası çöktü. Üzerlerini kaplayan tozla bembeyaz olmuş harbiyeli birlikleri, tozlu yollarda uygun adım ilerliyorlardı. Artık her şey bitmişti. Ne yazık... Kahretsin.

Elena kapının üzerindeki perdeleri kenara çekince o kumral saçları karanlık boşlukta belirdi. Kardeşlerine sevgiyle, saate ise tedirgin bir şekilde baktı. Bunun için iyi bir sebebi vardı; Talberg nerede kalmıştı? Elena endişeliydi. Bunu gizlemek için kardeşleriyle birlikte şarkıyı söyledi, fakat aniden durdu ve parmağını kaldırdı.

“Durun. Duydunuz mu?”

Müzik sesi bir anda durdu. Üçü birden kulak kesilmişti. Sesi ne olduğu konusunda yanılma ihtimalleri yoktu: Silah sesleri. Düşük, bastırılmış ve uzak. Tekrar duyuldu: Boo-oo-om... Nikolka gitarı elinden bıraktı. Sıkıntı içinde yerinden zıplayıp Aleksey’in yanına gitti.

Hol ve çizim odası oldukça karanlıktı. Nikolka bir sandalyeye takıldı. Dışarı ise *Noel Arifesi* adlı oyunun seti gibiydi –karlı ve parıldayıp titreşen ışıklar. Nikolka pencereden dışarı baktı. Sesleri duymaya çalışırken hayalindeki pus ve okul binası yok oldu. Ses nereden geliyordu? Kalkık omuzlarını silktiler.

“Tanrı bilir. Bana sanki Svyatoşino tarafındanmış gibi geldi. Ama bu çok saçma. O kadar yakında olamaz.”

Aleksey karanlıkta duruyordu. Pencerenin yanındaki Elena’nın gözlerinde, korkunun gölgesi görülüyordu. Talberg neden hâlâ gelmemişti? Bu ne anlama geliyordu? Onun endişesini hisseden ağabeyi, düşüncelerini dile getirme konusunda çok istekli olsa da hiçbir şey söylemedi. Sesi Svyatoşino’dan geldiğine şüphe yoktu. Yani silah seslerinin kaynağı şehirden on iki kilometreden daha uzakta değildi. Neler oluyordu?

Nikolka pencerenin mandalını sıkıca tuttu, diğer elini adeta kıracakmış gibi cama bastırdı. Burnunu da dümdüz olacak şekilde cama dayadı.

“Oraya gidip neler olduğunu öğrenmek isterdim...”

“Olabilir. Ama şu anda gidebileceğin bir yer yok...” dedi Elena, telaşlı bir halde. Kocasının en geç –ama en geç– öğleden sonra üçte evde olması gerekiyordu. Ancak saat on olmuştu.

Sessizce yemek odasına geri döndüler. Gitar, kasvetli bir sessizlikle orada öylece duruyordu. Nikolka mutfığa geçerek kızgın bir şekilde tıslayan, etrafı bezle sarılı semaverini getirdi. Masada içleri pastel renklerle boyalı, dışları ise yaldızlı karyalit süslemeli fincanlar vardı. Anneleri hayattayken

bu takımlar yalnızca özel zamanlarda kullanılırdı, fakat çocuklar artık bunları günlük olarak kullanıyorlardı. Dışarıdaki silah seslerine, tehlikeye ve endişeye rağmen masa örtüsü beyaz ve kolalıydı. Bu, böyle şeyleri içgüdüsel olarak görebilen Elena ve Turbinlerin evinde büyüyen Anyuta'nın sayesindeydi. Dışarıda, şehre giden yollarda hain düşmanın, kar nedeniyle mahsur kalmış güzel şehrin barış ve huzur kalıntılarını postallarının altında ezerek un ufak etmeye hazır vaziyette bekliyor olması gerçeğine karşın, masa örtüsünün kenar işlemeleri parılıyordu. Ayrıca aylardan Aralık olmasına rağmen uzun, sütun şeklindeki buzlu camdan yapılmış vazoun içinde bir demet mavi ortanca ve iki tane süzğun gül, hayatın güzelliğini ve kalıcılığını tasdik ediyordu. Çiçekler Elena'nın sadık hayranı olan, meşhur şekerlemeci La Marquise'deki tezgahtar kız ile Les Fleurs de Nice adlı çiçekçi'deki tezgahtar kızın arkadaşı olan Muhafız Alayı'ndan Teğmen Leonid Şervinski'den bir armağandı. Ortancaların gölgesindeki mavi desenli bir tabakta, birkaç dilim sosis, çan biçimli cam bir kapağın altında tereyağı, şekerliğin içinde şeker topakları ve uzun bir somun ekmek vardı. Durum böyle olmasa, insanın lezzetli hafif bir akşam yemeği için isteyebileceği her şey mevcuttu...

Demlik, horoz şeklinde parlak yünlü bir çaydanlık örtüsü ile örtülüydü. Semaverin parlak tarafı Turbinlerin yüzlerini, bozuk ve yamulmuş bir şekilde yansıtıyordu. Bu bozulma Nikolka'nın yanaklarını sobanın üstüne çizilen Momus'un yüzü gibi yuvarlak ve kabarık gösteriyordu.

Elena berbat görünüyordu. Kızıl lüleleri gevşek bir halde iki yandan sarkıyordu.

Talberg yanında Ataman'ın araba dolusu parası ile bir yerlere kaybolmuştu. Karanlık çöküyordu. Ona ne olduğunu kim bilebilirdi? İki erkek kardeş ilgisiz tavırlarla birkaç dilim ekmek ve sosis yediler. Altın renkli bir fincan çayla birlikte *San Franciscolu Adam* adlı kitap masada Elena'nın önünde duruyordu. Gözleri puslu ve baktığını tam göremez bir halde kelimelerin üzerinde gezindi:

“...karanlık, deniz, fırtına.”

Elena okumuyordu.

Sonunda Nikolka kendini daha fazla tutamadı: “Silah sesleri neden bu kadar yakından geldi? Yani, sonuçta...”

Birden sustu. Semaverdeki yansıması, o hareket ettikçe daha da bozuluyordu. Duraksadı. Saatin kolları onu geçti ve ding – dong yapa yapa ilerleyerek onu çeyrek geçeye geldi.

“Ateş ediyorlar, çünkü Almanların hepsi domuz” diye beklenmedik bir çıkış yaptı, ağabeyi.

Elena başını kaldırıp saate bakarak,

“Herhalde bizi burada kaderimize terk etmeyecekler, değil mi?” dedi. Sesinde umutsuzluk vardı.

Sanki aralarında sözsüz bir antlaşma varmış gibi iki erkek kardeş başlarını çevirip yalanlar söylemeye başladılar.

“Haber yok” dedi, Nikolka. Önündekilerden ağız dolusu bir ısırkı aldı.

“Söylediğim her şey tamamen, hmm... Varsayım. Dedikodu.”

“Hayır, bunlar dedikodu değil” dedi, Elena, kesin bir dille. “Bu bir dedikodu değil–gerçek. Bugün Şeglova'yı gördüm. Bana o iki Alman alayının Borodyanka'dan çekildiğini söyledi.”

“Saçmalık.”

“Hayır, bir düşünün” diye söze başladı, Aleksey. “Almanların o alçak Petlyura'nın şehre yaklaşmasına müsaade etmesi mantıklı mı? Mümkün mü? Şahsen ben onunla bir an için bile bir orta yol bulabileceklerini hayal edemiyorum. Petlyura ve Almanlar –bu tamamen olanaksız. Almanlar, onun bir hayduttan başka bir şey olmadığını söylüyorlar. Bu çok saçma.”

“Sana inanmıyorum. Artık bu Almanların ne olduklarını ben de biliyorum. Birçoğunun kırmızı renkli kolluk taktığını gördüm. Geçen gün sarhoş bir Alman çavuşu, köylü bir kadınla birlikte gördüm. Kadın da sarhoştı.”

“Ne olmuş? Bunlar Alman ordusunda bile moral bozukluğu olduğunu gösteren münferit olaylar olabilir.”

“Yani Petlyura'nın ilerleme kaydedebileceğini düşünmüyorsun?”

“Hmm... Hayır, bunun mümkün olduğunu sanmıyorum.”

“*Absolument pas*.⁵ Bana bir fincan daha çay doldur lütfen. Endişelenme. Dedikleri gibi, tamamen sakinliğini koru.”

“İyi de, Tanrı aşkına Sergey nerede? Trenin saldırıya uğradığına eminim ve...”

“Tamamen kuruntu yapıyorsun. Bak, o hat olası bütün tehlikelerin uzağında.”

“Fakat başına bir şey gelmiş *olabilir* değil mi?”

“Ah, Tanrım! Tren yolculuklarının bugünlerde nasıl olduğunu biliyorsun. Ben her istasyonda üç saat kadar beklediklerini düşünüyorum.”

“Devrim, trenleri bu hale getirir. Yolda geçen her saat için iki saatlik rötar yapıyorlar.”

Elena, derin bir iç çekip saate baktı. Bir süre sessiz kaldıktan sonra konuşmaya devam etti:

“Tanrım, Almanlar bu kadar alçakça hareket etmeselerdi, her şey yolunda olacaktı. İki alay asker senin şu Petlyura’yı sinek gibi ezmek için yeterli olurdu. Ama hayır, Almanların nasıl pis bir ikili oyun oynadıklarını çok net görebiliyorum. Peki, şu bizim cesur müttefiklerimiz neredeler bu kadar zamandır? Domuzlar. Sadece söz versinler...”

O ana kadar sessizliğini koruyan semaver aniden tısladı ve birkaç kömür, gri bir kül yığınının ağırlığı ile tablaya düştü. İki erkek kardeş gayriihtiyari sobaya doğru baktılar. Cevap oradaydı. “Müttefiklerin hepsi domuz” yazmıyor muydu, orada da?

Yelkovan çeyrek saatin üzerinde durduğu anda, saat boğazını temizleyerek bir kez çaldı. Saatin sesine ön kapının hafifçe çınlayan zili cevap verdi.

“Tanrıya şükür, Sergey geldi” dedi, Aleksey, neşeyle.

“Evet, gelen o olmalı” diye onaylayan Nikolka, koşarak kapıyı açmaya gitti.

Yüzü kızaran Elena da ayağa kalktı.

Fakat gelen Talberg değildi. Çarparak kapanan üç kapı sesinin ardından merdivenlerden Nikolka’nın afallamış sesi duyuldu. Bir başka ses ona cevap verdi. Yukarı çıkan sesler, postal ve dipçik sesi tarafından bastırıldı. Ön kapıdan gelen soğuk hava akımı onlara ulaşırken Aleksey ve Elena karşılarında uzun boylu, geniş omuzlu, üzerinde topuklarına kadar uzanan bir palto ve apoletlerinde üstegmen rütbesi anlamına gelen üç yıldız bulunan birini gördüler. Paltonun kapüşonu karla kaplanmıştı ve ucunda paslı bir süngü olan tüfek, lobinin tamamını kaplayacak kadar büyüktü.

“Merhaba” dedi, gelen adam, boğuk tenor bir sesle. Soğuktan kaskatı kesilmiş elleriyle kapüşonunu çıkardı.

“Viktor!”

Nikolka, adama kapüşonunun ipini çözmesi için yardım etti. Kapüşon düşünce, rozetinin rengi solmuş bir subay şapkasının şeridi ortaya çıktı. Devasa omuzların üzerinde yükselen bu yüz, Teğmen Viktor Mişlayevski’ye aitti. Çok yakışıklı bir adamdı. Çok eski bir soya dayanan rahatsız edici derecede merak uyandıran bir güzelliği vardı. Yüzünü çekici kılan özellikler, her biri farklı renkteki ışıltılı gözler, kemerli bir burun, mağrur dudaklar, kusursuz bir alındı ve yüzünde kendisini başkalarından ayırmaya yarayacak bir işaret yoktu. Fakat sanki bir heykeltraş soylu bir yüz yapacakken aniden çılgın bir fikre kapılmış, bir kat çamuru sıyrıp bu erkeksi yüzü küçük ve kadınsı bir çene ile bırakmış gibi, çapraz bölünmüş bir çenesi ve kederle bir tarafı aşağı sarkmış bir ağzı vardı.

“Nereden geliyorsun?”

“Neredeydin?”

“Dikkat et” diye yanıtladı, bu soruları Mişlayevski. “Yere düşürme sakın. İçinde bir şişe votka var.”

Nikolka, cebinde bir parça gazeteye sarılmış şişenin gözüktüğü ağır paltoyu dikkatlice astı. Ardından ahşap bir kılıf içindeki otomatik Mavzer tüfeği askıya astı. Tüfek o kadar ağırdı ki geyik boynuzundan yapılma askı hafifçe sallandı. Ancak o zaman Mişlayevski Elena’ya doğru döndü. Onu öpüp konuşmaya başladı:

⁵ Fransızca “Kesinlikle değil” anlamında. (ç.n.)

“Kızıl Han bölgesinden geliyorum. Gece burada kalabilir miyim, Lena, lütfen? Bu gece eve kadar gidemem”

“Tanrım, elbette kalabilirsin.”

Mişlayevski aniden inleyip parmaklarına üflemeğe çalıştı. Fakat dudakları bu isteği yerine getiremedi. Kaşları ve kırpılmış bıyıklarındaki karlar eridiği için yüzü ıslanmıştı. Ağabey Turbin, Mişlayevski'nin ceketinin düğmelerini çözdü, kirli gömleğini çekip çıkardı ve parmağını dikişlerin üzerinde gezdirdi.

“Tabii ya... Tahmin etmiştim. Üstün bit kaynıyor.”

“O halde banyo yapmalısın.” Endişeye kapılan Elena, bir an için Talberg'i unutmuştu. “Nikolka, mutfakta biraz odun var. Git de banyo kazanını yak. Ah, neden Anyuta'ya izin verdim ki? Aleksey, hemen Viktor'un ceketini çıkar.”

Yemek odasındaki çinili sobanın önünde duran Mişlayevski, inleyerek bir sandalyenin üzerine yıkıldı. Elena oradan oraya koşturuyor, anahtarları şingirdiyordu. Dizlerinin üzerindeki Aleksey ve Nikolka, Mişlayevski'nin baldırlarını sıkıca saran gösterişli dar botlarını çekip çıkardılar.

“Biraz ağır olun... Pekala, acele etme...”

Bacağına sarılı lekeli, pis tozlukları gevşettiler. Tozlukların altında bir çift leylak rengi ipek çorap vardı. Nikolka, soğuk hava bitleri öldürsün diye ceketini soğuk verandaya çıkardı. Mişlayevski, kirlenmiş pamuklu gömleği, üzerinde çapraz bantlı pantolon askıları ve altında binici pantolonu ile sıksa, koyu, hasta ve acınası görünüyordu. Soğuktan donmuş avuç içlerini birbirine vurarak sobanın kenarını ovaladı

“Haberler... Söylentiler... İnsanlar... Kızılar...”

“... Mayıs... Aşık olmak...”

“Ne puşt adamlar bunlar!” diye haykırdı, Aleksey Turbin. “Bir keçe bot ve deri yelek de veremiyorlar mı?”

“Keçe bot” Mişlayevski ağlayarak onu taklit etti. “Keçe...”

Sıcaktan ellerine ve ayaklarına dayanılmaz bir ağrı girmişti. Mişlayevski, Elena'nın mutfaka doğru giden ayak seslerini duyduğu anda gözyaşları içinde öfkeyle haykırdı:

“Tam bir hengameydi!”

Acı içinde kıvranıp hırıldayarak yere çöktü ve çoraplarını göstererek inledi:

“Çıkarın şunları, çıkarın...”

Donmuş uzuvları çözülürken berbat bir ispirto kokusu duyuldu. Sadece ufak bir kadeh votka içen Mişlayevski anında kendinden geçti, gözleri puslandı.

“Tanrım, sakın bana kesilmeleri gerektiğini söylemeyin...” dedi, acıyla sandalyesinde ileri geri sallanarak.

“Saçmalama, elbette kesilmeyecekler. İyileşeceksin... Evet, başparmağın donmuş. İşte... Acısı geçecek.”

Mişlayevski'nin katılmış tahta gibi elleri ağır ağır bir bornozun koluna girerken Nikolka çömelip ona bir çift temiz siyah çorap giydirdi. Yanaklarında kırmızılıklar beliren Teğmen Mişlayevski, temiz iç çamaşırları ve bornoz içinde yüzünü buruşturarak ısınıp hayata döndü. O sırada camlara vuran bir küfür dalgası da odayı çınlattı. Mişlayevski, öfkeyle gözlerini kırmış, birinci sınıf tren vagonlarındaki karargah personelinden Albay Şetkin'e, soğuk havadan Peltura'ya, Almanlara ve kar fırtınasına küfürler yağdırıyordu. En hoyrat küfürleri de Ukrayna'nın kendi Ataman-lığına etti.

Aleksey ve Nikolka, ısındığı için konuştukça çözülen ve çözüldükçe arada sevimli sesler çıkaran çenesini izliyorlardı.

“Ataman! Orospu Çocuğu!” diye homurdandı, Mişlayevski. “Atlı süvariler neredeydi ha, sarayda mı? Biz de savunduklarımız için yollandık... Karla ve fırtınayla geçen günler... Tanrım! İşimiz bitti sandım... İki yüz metrelik mesafede aralıklı olarak tek sıra dizilmiş subaylar, o kadar – buna savunma hattı mı denir? Tavuklar gibi katledilmeyişimizin tek nedeni Tanrı'nın inayetidir!”

Küfür sağınağından başı dönen Turbin, “Bir dakika” diyerek araya girdi. “Handa senin yanında kim vardı?”

“Hıh!” Mişlayevski’nin yüzü kızgın bir ifadeye büründü. “Nasıl bir şey olduğunu bilmene imkan yok! Orada kaç kişi olduğumuzu sanıyorsun? Kırk kişiydik. Sonra o puşt Albay Şetkin geldi ve (Mişlayevski nefret ettiği Albay Şetkin’in konuşmasını taklit etmek için yüz ifadesini değiştirdi. İnce, rahatsız edici bir pelteklikle konuşmaya başladı): ‘Beyler, sizler şehrin son umudusunuz. Sizin göreviniz Rus şehirlerinin anasının size duyduğu güvenle hayatta kalmaktır. Olur da düşman görünür ya da saldırırsa, Tanrı bizden yana! Altı saat sonra sizi rahatlatacak bir müfreze göndereceğim. Fakat yalvarırım cephanenizi muhafaza edin.’ (Mişlayevski tekrar normal konuşmasına döndü) dedi, sonra da emir astsubayıyla birlikte arabalarına binip gözden kayboldular. Karanlık –iblisin kış deliğinde olmak gibiydi! Soğuk da bütün yüzümüzü uyuşturuyordu.”

“İyi ama Tanrı aşkına orada ne işiniz vardı? Petlyura’nın Kızıl Han’da olamayacağı kesin!”

“Tanrı bilir. Sabah olduğunda aklımızı kaçırmak üzereydik. Gece yarısı olduğunda hâlâ orada gelecek müfrezeyi bekliyorduk. Ancak en küçük bir iz bile yoktu. Destek gelmemişti. Tabii ateş de yakamıyorduk, en yakın kasaba iki buçuk kilometre mesafedeydi. Han da sekiz yüz metre kadar uzaktaydı. Gece olunca bir şekilde bir şeyler görmeye başlıyorsun, tarlalarda hareket var gibi geliyor. Düşmanın sürünerek sana yaklaştığını sanıyorsun... Gerçekten gelseler ne yaparız diye düşündüm. Acaba tüfeğimi bırakır mıydım –ateş eder miydim, etmez miydim? Ateş etmek cazip geliyordu. Orada öylece durup kurtlar gibi uluduk. Haykırdığında hattan biri cevap veriyordu. Nihayet tüfeğimin dipçığıyla karda bir çukur kazdım, orada oturdum ve uykuya dalmamaya çalıştım. O soğukta uykuya daldığım anda işin biter. Sabaha doğru artık daha fazla dayanamıyordum –içim geçmeye başlamıştı. Beni ne kurtardı, biliyor musun? Makineli tüfek ateşi. Şafak sökerken iki üç kilometre uzakta başladığını duydum. Ve ister inan, ister inanma ayağa kalkmak bile istemedim. Sonra top sesleri gelmeye başladı. Bacaklarımın her biri adeta bir tonmuş gibi hissediyordum, o hisle ayağa kalktım: ‘Buraya kadar. Petlyura kapıya dayandı.’ Birbirimize doğru geldik, hattı kısalttık. Böylece birbirimize seslenecek kadar yakın olacaktık ve eğer bir şey olursa birbirine yakın mesafeli bir grup oluşturacak, istikametimize doğru ateş açacak ve şehre doğru geri çekilecektik. Eğer bizi ezip geçerlerse çok yazık olacaktı. Ama en azından birlikte olacaktık. Sonra bir düşün, ateş kesildi. Sabahın ilerleyen saatlerinde üçerli gruplar halinde sırayla hana gidip ısındık. Bilin bakalım destek ne zaman geldi? Bu öğleden sonra saat ikide. Birinci Müfreze’den iki yüz tane yedek subay. Ve ister inanın, ister inanmayın hepsi de kürklü kalpaklardan keçe postallara kadar olması gerektiği gibi giyinmişlerdi. Bir makineli tüfek takımları vardı. Başlarında da Albay Nai-Turs vardı.”

“Ah! O bizimkilerden biri!” diye haykırdı, Nikolka. “Bir dakika, o Belgrad Süvarileri’nden değil miydi?” diye sordu, Aleksey.

“Evet, öyle o, bir süvari... Tahmin edeceğiniz gibi bizi görünce dehşete düştüler: ‘En az iki tane makineli tüfek takımınız olacağını düşünmüştük, bu halde nasıl başa çıktınız?’ dediler. Anlaşılan şafak vakti açılan ateş, yaklaşık bin kişilik bir birlik tarafından Serebryanka’ya yapılan bir saldırıymış. *Bizim* mıntıkanın ince bir hat tarafından korunduğunu bilmiyor olmaları şansı, yoksa o çete şehre girebilirdi. Serebryanka’daki vatandaşlarımızın Post-Volynsk’e bağlı bir telefon hatlarının olması da şansı. Saldırı altında olduklarını haber vermişler ve birkaç batarya da düşmana bir miktar şarapnel göndermiş. Kısa süre sonra heveslerinin kırıldığını, saldırıdan vazgeçtiklerini ve kayıplara karıştıklarını tahmin edersiniz.”

“İyi de kimmiş onlar? Petlyura’nın adamları olmadıkları kesin! Bu imkansız.”

“Kim olduklarını Tanrı bilir. Bence oralı köylülerdi, Dostoyevski’nin ayaklanan “Kutsal Rusya’sı”. Ahh –orospu çocukları...”

“Yüce Tanrım!”

“Yani” diye devam etti, Mişlayevski. Sigarasını adeta emer gibi içine çekiyordu. “Tanrıya şükür sonunda destek geldi. Sayım yaptık, otuz sekiz kişi kalmıştık. Şanslıydık, içimizden sadece iki kişi

donarak ölmüştü. O kadar. Ölenlerin dışında iki kişiyi de dönüşte taşımak zorunda kaldık. Onların da bacaklarının kesilmesi gerekiyor...”

“Ne! İki kişi donarak mı öldü?”

“Ne olacaktı? Bir yedek subay, bir de subay. Fakat asıl olay Han’ın yakınlarındaki köy, Popelukho’daydı. Teğmen Krasin’le birlikte donan adamları taşıyacak bir kızak aramak için oraya gittik. Köy tamamen ölüydü. Ortada tek bir hayat belirtisi bile yoktu. Etrafı araştırdık, sonunda üzerinde koyun derisi paltosu ve koltuk değnekleriyle yaşlı bir adam saklandığı yerden çıktı. İster inanın, ister inanmayın, bizi görünce çok sevindi. Bir şeyler olduğunu o anda anladım. Ne olduğunu sordum. Perişan haldeki ihtiyar piç bağırmaya başladı: ‘Merhaba, delikanlılar...’ Ben de rol yapmaya başladım ve onunla Ukraynaca konuştum. ‘Bize bir kızak ver, babalık’ dedim. ‘Veremem’ dedi. ‘O subaylar bütün kızakları alıp Post’a götürdüler.’ Krasin’e göz kırptım ve ihtiyara sordum: ‘Kahrolasınca subaylar. Bütün köy nereye kayboldu?’ Sizce ne cevap verdi? ‘Herkes Petlyura’ya katılmak için gitti.’ Buna ne dersiniz, ha? Gözleri öyle kördü ki bizim de kapüşonlarımızın altında subay rütbesi olduğunu görmedi ve bizi Petlyura’nın adamlarından sandı. Ben de daha fazla dayanamadım, soğuşun da etkisiyle... Tepem attı... İhtiyarı o kadar sert bir şekilde yakaladım ki aklı başından gitti. Bu defa Rusça bağırdım: ‘Petlyura’ya gittiler, öyle mi? Seni geberteyim de gör bakalım, Petlyura’ya katılmak nasılmış! Seni öbür dünya nüfusuna kaydettireceğim, sefil ihtiyar!’ O anda bu pek vatansever ihtiyar (burada Mişlayevski taş yağmuru gibi küfürleri sıraladı) olan bitenin farkına vardı. Hoplayıp zıplamaya ve çığlık atmaya başladı: ‘Ah, efendim, ah efendim, bu ihtiyarı bağışlayın, ben şaka ediyordum, artık gözlerim pek iyi görmüyor, size istediğiniz kadar at vereceğim, hemen efendim, yeter ki beni öldürmeyin!’ Atları ve kızağı böyle aldık işte.”

“Post-Volynsk’e vardığımızda akşam olmuştu. Oradaki kaosu tarif etmem mümkün değil. Alıştırma yapan dört tane batarya saydım. Görünüşe bakılırsa cephaneleri yoktu. Her tarafta sayısız karargah subayı vardı. Ama tabii ki hiçbirinin neler olup bittiği hakkında en ufak bir fikri yoktu. En kötüsü de elimizdeki iki cesedi bırakacak bir yer bulamamazdı. Sonunda bir ilk yardım vagonu bulduk. İnsan inanamıyor ama cesetleri almamak için güç kullandılar. Bize onları şehre götürüp oraya atmamızı söylediler! Buna gerçekten çok sinirlendik. Krasin, bize, ‘Petlyura gibi davranıyorsunuz’ deyip ortadan kaybolan bir subayı vurmaya kalktı. Nihayet gece çöktüğünde Şetkin’in karargah vagonunu buldum –elbette birinci sınıf, elektrik aydınlatmalıydı... Ve ne oldu dersiniz? Ufak tefek bir adam, bir çeşit emir eri bizi içeri almadı. Hıh! ‘Kendisi uyuyor’ dedi. ‘Albay rahatsız edilmemesi için emir verdi.’ Ben de tüfeğimin dipçigiyle onu duvara yapıştırdım adamlarımızın hepsi bağırmaya başladı. Bu onların vagondan dışarı çıkmalarını sağladı. Şetkin saklandığı yerden çıkıp bizi yumuşatmaya çalıştı. ‘Aman Tanrım’ dedi. ‘Başınıza gelenler ne kadar korkunç. Evet, elbette hemen ilgileniyorum. Beylere çorba ve brendi verin. Hepinize üç günlük özel izin veriyorum. Yaptığınız tam bir kahramanlık. Kayıplarınız olması çok kötü, fakat onlar, asil bir dava uğrunda öldüler. Sizler için çok endişeleniyordum.’ Ağzındaki brendi kokusunu bir kilometre öteden alabilirdiniz... Aaah!” Mişlayevski birden esneyerek uykulu bir halde kafa salladı. Uykuluymuş gibi mırıldandı:

“Bizim müfrezeye bir vagon ve bir soba verdiler... Ama ben o kadar şanslı değildim. Çıkardığım olaydan sonra beni ayakaltından kaldırmak istedi. ‘Size şehre gitmenizi emrediyorum, Teğmen. General Kartuzov’un karargahına rapor verin.’ Hıh! Şehre lokomotifle gittim... Buz gibiydi... Tamara’nın Kalesi... Votka...”

Mişlayevski’nin ağzındaki sigara düştü, arkasına yaslandı ve anında horlamaya başladı.

“Tanrım, ne hikâye ama...” dedi, Nikolka, dalgın bir sesle.

“Elena nerede?” diye sordu, ağabey, endişeli bir şekilde. “Onu götür de yıkansın. Havlu da ver.”

Elena banyoda, içinde yanan huş ağacı kütüklerinin çığırdağında olduğu çinkodan yapılmış kazanın yanında ağlamaktaydı. Mutfak saati cızırtılı sesiyle saatin on bir olduğunu haber verdiğinde artık Talberg’in öldüğüne ikna olmuştu. Para taşıyan tren saldırıya uğramış, korumalar öldürülmüş, kanlar ve beyin parçaları karların üzerine yayılmıştı. Alacakaranlıkta oturan Elena’nın bozulmuş

saçlarının arasından yanan ateşin ışığı geçiyor, gözyaşları yanaklarından aşağı süzülüyordu. O öldü, öldü...

O anda kapı zilinin yumuşak ve titreşimli sesi geldi. Bütün ev bu sesle doldu. Elena hızla mutfağa doğru gidip karanlık kütüphaneden geçerek parlak bir ışıkla aydınlanan yemek odasına geldi. Siyah renkli saat zamanı bildirdikten sonra aheste aheste çalışmaya devam etmişti.

Fakat Nikolka ve ağabeyi, başlardaki o neşe patlamalarının ardından çabucak dibe çökmüşlerdi. O neşeleri de ne olur, ne olmaz diye düşünerek Elena'nın hatırlıyordu. Ataman'ın Harbiye Nazırı'nın takoz şeklindeki rütbe işaretlerinin, Turbin kardeşler üzerinde iç karartıcı bir etkisi vardı. Aslında o rütbelerden çok daha uzun zaman önce, tam olarak Elena'nın Talberg'le evlendiği gün Turbinlerin hayatında bir çatlak oluşmuş ve o günden beri güzellikler azar azar o çatlaktan sızarak ortadan kaybolmuş, geriye sadece nahoş şeyler kalmıştı. Bunun temel nedeni Kurmay Yüzbaşı Sergey İvanovich Talberg'in çift katmanlı gözlerinde yatıyor gibi görünüyordu...

Bu her ne kadar doğru da olsa, o gözlerin üst katmanındaki mesaj artık açıkça seçilebiliyordu. Sıcak, aydınlık ve güvenli bir ortamda her insanda bulunan bir hazdı bu. Fakat daha derinlerde, Talberg'in bu eve ilk girdiğinde yanında getirdiği yalın bir korku vardı. Her zaman olduğu gibi Talberg'in yüzünde doğal bir şekilde hiçbir şey görünmese de en derindeki katman, elbette gizliydi. Geniş, sınıksız kemeri, –üniversite ve askeri akademiden– beyaz renkli iki mezuniyet rozeti, ceketinin üzerinde cesaretle parlıyordu. Duvardaki siyah saatin altında, güneşte yanmış yüzü, adeta bir robot gibi bir taraftan diğer tarafa döndü. Talberg fazlasıyla soğuk biri olsa da odadakilere şefkatle gülümsedi. Fakat bu şefkatli gülümsemede bile korkunun izleri vardı. Uzun burnu seğiren Nikolka bu korkuyu ilk hissedendi. Talberg ağır ağır konuşarak taşraya para taşıyan trenin kumandasının kendisinde oluşunu, şehrin yaklaşık kırk beş kilometre dışında, kimler olduğunu sadece Tanrı'nın bildiği kişiler tarafından nasıl saldırıya uğradıklarını anlattı. Bu sözleri duyan Elena'nın gözleri korkuyla kısıldı. Elena, Talberg'in rütbelerini sıkıca kavradı. İki erkek kardeşten de duruma uygun bir nida koptu. Mişlayevski ise yarı ölü vaziyette, altın kaplamalı üç dişini göstererek horlamaya devam etti.

“Kimlerdi? Petlyura'nın adamları mı?”

“Eğer onlar olsaydı” dedi, Talberg, küçümseyici olmakla beraber gergin bir gülümsemeyle. “Şu anda... eee... Sizinle konuşmam pek mümkün olmazdı. Kim olduklarını bilmiyorum. Bir avuç başboş milliyetçi olmalı. Trene çıktılar ve ‘Bu kimin treni?’ diye haykırarak tüfeklerini salladılar. Ben de ‘Milliyetçilerin’ diye cevap verdim. Sonra biraz daha takıldılar ve biri trenden inmelerini emredince hepsi ortadan kayboldu. Sanırım subay arıyorlardı. Muhtemelen muhafızın Ukraynalı olmadığını, sadık Rus subayları tarafından eğitildiğini sandılar.” Talberg, Nikolka'nın kolundaki çavuş rütbesine doğru manalı bir şekilde bakarak kafa salladı. Sonra saatine bakarak beklenmedik bir şekilde ekledi: “Elena, seninle bizim odada biraz konuşmamız gerek.”

Elena, yatağın üstünde Çar'ın beyaz koluna konmuş bir şahinin durduğu, yeşil abajurlu bir lambanın kendi yazı masasını aydınlatığı ve maun şifonyerin üzerinde duran bir çift bronz çobanın her üç saatte bir gavot çalan saati desteklediği yere, evin Talberglere ait olan bölümüne doğru apar topar kocasını takip etti.

Nikolka, koridorda sendeleyerek yürüyen, iki kez kapı eşiğine çarpan, ardından da banyoda uyuyakalan Mişlayevski'yi büyük çabalar sonucu uyandırmayı başarmıştı. Sonra da boğulmaması için onu gözlemeye devam etti. O sırada Aleksey Turbin, farkında olmadan karanlık oturma odasında dolaşıp duruyordu. Bir süre sonra Aleksey yüzünü pencereye yaslayarak dışarıdan gelen sesleri dinlemeye başladı: Bir kez daha uzaklardan ve sanki pamuğun içine sıkıştırılmış gibi boğuk, zararsız ve -artık bildik-silah sesleri duyuluyordu.

Kestane rengi saçlarıyla Elena, birden yaşlanıp çirkinleşmiş sanki. Kızarmış gözleri ve iki yana sallanan kollarıyla birlikte acması bir halde, Talberg'in ona söylemek zorunda olduğu şeyleri dinlemeye koyuldu. Talberg, sanki geçit törenindeymiş gibi katı bir ifadeyle ona tepeden bakarak acımasızca konuşmaya başladı.

“Başka bir seçenek yok, Elena.”

Elena, kaçınılmaz olanı kabullenmiş bir ifadeyle cevap verdi:

“Oh, anlıyorum. Tabii, haklısın. Beş ya da altı gün içinde mi diyorsun? Belki o zamana kadar durum daha iyiye gider.”

Talberg bu sefer kendini gerçekten kötü hissetti. Yüzündeki o sabırlı, hiç kaybolmayan gülümsemesi bile yok oldu. Onun yüzü de yaşlandı. Yüzündeki bütün çizgiler, kararını vermiş olduğunu gösteriyordu. Elena’nın beş altı gün içinde, oradan birlikte ayrılacaklarına dair olan umudu hastalıklı ve acınası derecede yanılttı...

Talberg devam etti: “Ben hemen gitmeliyim. Tren bu gece saat birde hareket ediyor...”

Bu konuşmadan yarım saat sonra şahinli odadaki her şey altüst olmuştu. Yerde bir bavul vardı. Bavulun destekli iç bölmesinin kapağı açıktı. Elena, dudaklarının kenarındaki kırışıklıklarla bitkin ve ciddi görünüyor, sessiz sedasız gömlekleri, iç çamaşırlarını ve havluları bavula dolduruyordu. Dizlerinin üzerine çökmüş olan Talberg, el yordamıyla şifonyerin en alt çekmecesinde anahtarlarını arıyordu. Çok geçmeden oda, toplanıp orayı terk etmenin, hatta daha da kötüsü abajurun yerinden çıkarılmasının neden olduğu perişan bir görüntüye büründü. Bir abajur asla ama asla yerinden sökülmemeli. Abajur kutsal bir şeydir. Tehlikeden kaçıp bilinmez in içinde kaybolan bir sıçan gibi. O abajurun gölgesinde kitap oku ya da kestir; bırak fırtına dışarıda uğuldasın ve onlar gelip seni alana kadar bekle.

Talberg kaçıyordu. Doğrulup ağır bavulun altına saçılmış yırtık pırtık gazete parçalarını ayaklarının altında ezdi. Uzun paltosunu giydi, kulaklıkları siyah sade kalpağını ve gri-mavi Atamanlık rozetini taktı. Kılıcı da belindeydi.

Şehrin 1 No’lu yolcu istasyonunun uzun yol peronunda tren yerini almıştı, fakat lokomotifi ortada yoktu. Bu haliyle başı olmayan bir tırtıl gibi görünüyordu. Tren, her biri beyaz elektrik ışığıyla kör edici bir parlaklığa sahip dokuz vagona oluşuyordu. Gece saat birde hareket etmek ve General Von Bussow ile garnizonunu Almanya’ya götürmek üzere hazır. Talberg’i de yanlarında götürüyorlardı; o doğru karargahı etkilemişti... Ataman’ın vekilliği, budala ve sefil bir komik opera gibiydi (Tal-berg kendisini keskin ve sıradan terimlerle ifade etmeyi severdi) tıpkı Ataman’ın kendisi gibi. Çünkü her şey gittikçe daha da sefilleşiyordu...

“Bak, hayatım (fısıltıyla) Almanlar Ataman’ı sallantıda bırakıp gidiyorlar ve Petlyura’nın ilerleme ihtimali fazlasıyla yüksek... Bunun ne anlama geldiğini biliyorsun...”

Elena bunun ne anlama geldiğini biliyordu. Elena hepsini çok iyi biliyordu. 1917 yılının Mart ayında, kırmızı kol bandı takma olayını askeri akademiye ilk rapor eden kişi Talberg olmuştu - gerçekten ilk. Bu, şehirdeki bütün subayların Petersburg’dan gelen haberler karşısında adeta taş kesilerek olan biteni duymamak için karanlıklara saklandıkları, devrimin o ilk günlerinde olmuştu. Devrimci Askeri Komite’nin bir üyesi olarak, meşhur General Petrov’u tutuklayan da Talberg’den başkası değildi. O çok önemli yılın sonlarına gelirken şehirde hem tuhaf, hem de harika şeyler yaşandı ve birtakım kişiler ortaya çıkmaya başladı –ayaklarında botları olmayan fakat *şalvar* adı verilen bol, çuval gibi Ukrayna pantolonları, asker parkalarının altından bile fark edilen insanlar. Bu kişiler şehri hiçbir şekilde terk etmeyeceklerini, çünkü savaşın onların meseleleri olmadığını ve şehirde kalmak istediklerini ilan ettiler. Bunun son derece yersiz olduğunu ve sefil bir komik operadan farksız olduğunu düşünen Talberg çok sinirlenmişti. Ve bir noktaya kadar haklı da çıkmıştı: Sonuçlar operayla benzerlik taşıyordu, fakat akan kanın çokluğuna bakılınca ortada komik bir durum görünmüyordu. Bol pantolon giyen adamlar, ormanlardan ve Moskova tarafındaki ovalardan gelen bazı düzensiz askeri birlikler tarafından iki kez şehirden sürüldüler. Talberg *şalvarlı* adamların önemsiz maceracılar olduklarını ve meşru kuvvetin kaynağının, her ne kadar kökleri Bolşevik köklerinden gelse de, Moskova olduğunu söylemişti.

Fakat bir Mart günü gri renkli rütbeleri, başlarında kendilerini şarapnel parçalarından koruyan kırmızı-kahverengi metal miğferleri ile Almanlar şehre geldiler. Alman süvariler de öyle kaliteli başlıklar takıyor ve o kadar muhteşem atlara biniyorlardı ki Talberg gücün artık kimde olduğunu

anında farkına vardı. Alman topçularının gerçekleştirdiği birkaç ağır saldırının ardından Moskovalı adamların cesetleri ormanın içindeki mavi hattın ardında bir yerlerde çürüyerek ortadan kayboldu. *Şalvarlı* adamlar ise Almanların gelişinden sonra sessizce yeniden şehre döndüler. Bu büyük bir sürprizdi. Talberg utanarak gülümsemiş, fakat korkmamıştı. Çünkü Almanlar orada oldukları sürece *şalvarlılar* hareketlerine dikkat ettiler, birilerini öldürmeye kalkışmadılar. Hatta sokaklarda dolaşırken bile kendilerinden pek de emin olmayan misafirler gibi ihtiyatlıydılar. Talberg, onların kökleri olmadığını söylüyordu ve yaklaşık iki ay boyunca yapacak hiçbir işi yoktu. Bir gün Nikolka Turbin, Talberglerin odasına girdi. Gördüğü manzara karşısında kendini gülmekten alıkoyamadı: Talberg oturmuş, büyük bir kağıt parçasına dilbilgisi alıştırmaları yazıyordu ve önünde ucuz gri kağıda basılmış ince bir kitap duruyordu. Kitabın üzerinde şunlar yazılıydı:

Ignatii Perpillo

UKRAYNACA DİLBİLGİSİ

1918 Nisan'ındaki Paskalya yortusunda, kubbe biçimindeki çatısına kadar insanlarla dolup taşan sirk salonunun elektrikli ark ışıkları neşeye vızıldadı. Uzun boylu, bakımlı, askeri bir figür olan Talberg arenanın ortasında durmuş, el kaldırmak suretiyle verilen oyları sayıyordu. Bu, *şalvarlıların* sonuydu. Artık bir Ukrayna devleti olacaktı, fakat bu devlet bir 'Atamanlık' Ukrayna'sı olacaktı – 'Ukrayna Atamanı' seçimi yapıyorlardı.

"Moskova'daki o komik operadan sağ salim kurtulduk" dedi, Talberg. Tuhaf görünümlü Atamanlık üniforması, Turbinlerin evindeki o tanıdık eski duvar kağıdı ile uyumsuzluk arz ediyordu. Saatin ding-dongları, bu küçümseme karşısında boğuklaştı ve bütün güzellikler çatlaktan sızarak gitti. Nikolka ve Aleksey, Tal-berg ile hiçbir ortak noktaları olmadığını keşfetmişlerdi. Onunla herhangi bir konuda konuşmak fazlasıyla zordu, çünkü laf ne zaman politikaya gelse Talberg kontrolünü kaybediyordu. Özellikle de Nikolka'nın, "Mart ayında ne diyordun sen, Sergey...?" ifadesiyle söze başlayacak kadar densiz olduğu durumlarda. O anda Talberg seyrek ve güçlü dişlerini sıkıyor, gözlerinde sarı renkli kıvılcımlar çakıyor ve kontrolünü yitirmeye başlıyordu. Dolayısıyla yapılan konuşmanın da bir önemi kalmıyordu.

Komik opera... Elena, kocasının o Baltık-Alman köfte dudaklarının arasından çıkan bu sözcüklerin ne anlama geldiğini biliyordu. Fakat artık komik opera gerçek bir tehdit haline geliyordu ve bu defa tehdit ne *şalvarlılara*, ne Moskova'daki Bolşeviklere, ne de başkalarındaydı. Bu seferki tehdit, Sergey Talberg'in kendisine karşıydı. Herkesin kendi yıldızı vardır ve Ortaçağ'da saray astrologları haklı nedenlerle geleceği tahmin etmek için horoskoplarına bakarlardı. Onlar, bunu yapabilecek kadar bilgeydiler. Örneğin Sergey Talberg, en talihsiz, en elverişsiz yıldızın etkisi altında dünyaya gelmişti. Her şey tek bir düz çizgide ilerleseydi, hayat Talberg için güzel olabilirdi. Fakat şehirdeki olaylar o şekilde seyretmedi. Fantastik zikzaklarla devam etti. Bu yüzden Sergey Talberg, bir sonraki olayın ne olacağını tahmin edebilmek için boşu boşuna kafa yorup durdu. Elbette olacakları tahmin edemedi. Bununla birlikte şehirden uzakta bir yerde, belki yüz elli kilometre mesafede parlak ışıklarla aydınlatılmış bir tren vagonu beklemeydi. O vagonun içinde, kabuğundaki bir bezelye gibi bekleyen sinekkaydı tıraşlı bir adam oturmuş konuşuyor, katiplerine ve yaverlerine emirler veriyordu. Eğer o adam şehre ulaşırsa –ki ulaşabilirdi– vay Talberg'in haline! *Gazette*'nin o sayısını herkes okumuştur. Herkes Yüzbaşı Talberg'in Ataman için oy verdiğini biliyordu. O gazetede Sergey Talberg tarafından yazılmış bir makale vardı ve o makale şöyle diyordu:

"Petlyura, ülkeyi kendisinin komik opera rejimi ile yıkmakla tehdit eden bir maceraperesttir..."

"Elena, burada kalıp saklanarak çok yakın zamanda yaşanacak olayların belirsizliği ile yüzleşme riskini göze alamayacağımı anlamak zorundasın. Sence de öyle değil mi?"

Elena gururlu bir kadın gibi davranarak buna cevap vermedi.

“Sanırım” diye devam etti, Talberg. “Romanya ve Kırım üzerinden Don nehrini geçmek benim için zor olmaz. Von Bus-sow bana yardım etmeye söz verdi. Bana minnettarlar. Bu arada Alman işgali de tıpkı bir komik operaya benzemeye başladı. Almanlar gidiyor. (Fısıldadı) Hesaplamalarıma göre Petlyura da yakında güçten düşer. Asıl güç güneyde -Denikin’de. Kanun ve düzen güçlerinin ordusu oluşturulurken orada olmamanın sonuçlarına katlanamayacağımın mutlaka farkındasıdır. Orada olmazsam, bu kariyerimi mahveder –özellikle de Denikin’in eskiden benim bölge komutanım olması nedeniyle. Üç ay içinde –ya da en geç Mayıs ayında diyelim– şehre geri döneceğimizden eminim. Korkma sakın. Sana hiçbir zarar gelmeyecek. Ayrıca eğer bir sıkıntı olursa, kızkılık soyadına ait pasaportun hâlâ duruyor. Aleksey’den, gelebilecek herhangi bir tehlikeye karşı seni korumasını isteyeceğim.”

Elena ani bir refleksle başını kaldırdı.

“Bir dakika” dedi. “Aleksey ve Nikolka’ya Almanların bize ihanet ettiklerini söylememiz gerekmiyor mu?”

Talberg kıpkırmızı oldu.

“Tabii, elbette, kesinlikle söyleyeceğim... Ya da daha iyisi onlara sen kendin söyle. Gerçi sen de söylesen durumun pek değişeceği yok ya.”

Bir an için Elena tuhaf bir hisse kapıldı, fakat bunu dışarı vuracak zamanı yoktu. Talberg onu öpüyordu ve bir an için o iki katmanlı gözlerinde tek bir duygu göründü –şefkat. Elena her ne kadar kendisini gözyaşlarına boğulmaktan alıkoyamasa da sessizce ağladı. Her şeye rağmen o annesinin kıızıydı ve güçlü bir kadındı. Sırada Talberg’in Elena’nın oturma odasındaki kardeşleriyle vedalaşması vardı. Bronz lambadan gelen pembemsi bir ışık, odanın köşesini aydınlatıyordu. Piyanonun o bilindik beyaz tuşları görünüyordu ve *Faust* operasının çarpıcı notalardan oluşan melodisi koyu karanlık sözlerden oluşan şiirinin üzerinde dolaşıyor ve neşeli, sakallı Valentine şarkıya başlıyordu:

“Sana yalvarıyorum, kız kardeşim için sana yalvarıyorum,
Ona acı, merhamet et!
Onu koru, sana dua edeceğim.”

O anda daha önce hassas duygularla ilgili bir kez bile dua etmemiş olan Talberg bile o karanlık akorların yoğunluğunu ve *Faust* operasının notalarının sayfaları yırtık pırtık eski aile kopyasını anımsadı. Talberg bir daha asla, “Ah Ulu Tanrım” kavatini ve Elena’nın Şervinski’ye şarkı söylerken eşlik edişini duyamayacaktı. Fakat Turbinler ve Talbergler, bu hayattan göçtükten uzun yıllar sonra bile o notalar tekrar tekrar çınlayacak, Valentine sahne ışıklarının altında yürüyecek, parfüm aromaları şişelerinden esinti halinde yayılacak ve güzel kadınlar lamba ışıkları altında bu müziği çalacaklardı. Çünkü *Faust*, tıpkı “Zaandam’ın Gemi Ustası” gibi ölümsüzdü.

Talberg hazırladığı cümleleri söylerken piyanonun yanında durdu. İki erkek kardeş kaşlarını kaldırmamaya gayret ederek nazik bir sessizlik içinde onu dinlediler –küçük kardeş gururundan, büyük kardeş ise cesaretsizlikten. Talberg konuşurken sesi titriyordu.

“Elena ile ilgilenirsiniz, değil mi?” Talberg’in gözlerinin üst tabakası endişeli ve rica eder bir bakışla onlara bakıyordu. Kekeledi, kaygılı bir tavrıyla cep saatine bakarak gergin bir tonda konuşmaya devam etti: “Gitme zamanı.”

Elena kocasını kucakladı, onun üzerinde telaşla yarım yamalak bir istavroz çıkardı ve onu öptü. Talberg uçları kırılmış sert bıyıklarını kayınbiraderlerinin yanaklarına sürttü. Gergin bir bakışla cüzdanındaki kalın kağıt tomarlarını kontrol etti. İnce Ukrayna parası destesini ve Alman marklarını yeniden saydı. Gergin bir şekilde gülümseyerek arkasını döndü ve gitti. Apartman boşluğundaki ışık yanmaya devam ederken merdivenlere çarpan bavulunun sesi duyuluyordu. Tırabzanların üzerinden aşağıya eğilen Elena’nın gördüğü son şey kocasının kapüşonunun sivri tepesiydi.

Gece saat birde, gri bir kurbağaya benzeyen zırlı bir tren beşinci perondan hareket etti. Karanlık mezarlıkların arasından geçen art arda sıralanmış boş nakliye vagonları homurdanarak

hızlanırken lokomotifin kül kapağından sıcak kıvılcımlar çıkıyor ve tren vahşi bir canavar gibi bağıırıyordu. Yedi dakikada on kilometre yol alan tren çatırtılar ve parıldayan ışıklar eşliğinde kükreyerek, hem yolcu vagonlarına sıkış-tepiş doluşmuş yolcuların, hem de koruma görevinde bulunan harbiyelilerin ve yedek subayların arasında belli belirsiz bir umut ve gurur uyandırarak Post-Volynsk'e ulaştı. Zırhlı tren, yavaşlamadan ana hatta geçip cesurca Alman sınırına doğru ilerledi. Onun geçişinden on dakika sonra, devasa bir lokomotifi olan bir yolcu treni ısılt ısılt aydınlatılmış düzinelerce penceresi ile Post-Volynsk'ten geçti. Vagonların sonundaki platformlarda beliren Alman askerleri dikkat çekiyorlardı. Dikili taşlarmışcasına devasa görünen askerlerin süngüleri parıldıyordu. Pencereden dışarı sızmakta olan titrek ışık demetlerinin üzerlerine vurmasıyla görünür hale gelen, soğuktan kamburları çıkmış makasçılar, uzun yolcu vagonlarının, kesişim noktası üzerinden gürültüyle geçişini izlediler. Bir süre sonra her şey yeniden görünmez hale geldi ve harbiyeliler kıskançlık, gücenme ve telaş hisleriyle kalakaldılar.

Aniden esen bir kar fırtınası harbiyelileri taşıyan yolcu vagonlarına bir kırbaç gibi çarparken “Kahretsin...” diye sızlanan bir ses geldi, makastan. O gece Post karla kaplanmıştı.

O lokomotifin ardındaki üçüncü vagona, damalı kumaşla kaplı bir kompartımanda Alman bir teğmenle karşılıklı oturan Talberg, Almanca konuşuyordu.

Arada sırada, oldukça yavaş bir şekilde “Oh, ja” diyerek konuşmaya dahil olan şişman bir teğmen, ağzındaki puroyu çiğnemeye devam ediyordu.

Nihayet teğmen uykuya dalıp, diğer bütün kompartımanların kapıları da kapandıktan sonra ve parlak bir şekilde aydınlatılmış vagonun birbirini takip eden tek düze seslerinden başka duyulan bir ses kalmadığında Talberg koridora çıktı, üzerlerinde şeffaf olarak “S.-W.R.R “ harfleri bulunan soluk renkli perdelerden birini açıp karanlığa doğru baktı. Karanlığın içinden zaman zaman bir anda beliren parlak kar taneleri, aynı anda geçip giderek gözden kaybolurken, ön tarafta hızla yoluna devam eden lokomotifin uğultusu öylesine uğursuz ve öylesine tehditkardı ki Talberg bile kendini kötü hissetmişti.

III

13 numaralı binanın alt katında bulunan, mühendis ve ev sahibi Vasili Lisoviç'in yaşadığı dairede gecenin bu saatinde tam bir sessizlik hüküm sürüyordu. Yalnızca ara sıra yemek odasındaki bir fare tarafından bölünen bir sessizlik. Israrlı bir şekilde küflenmiş bir peynir kabuğunu kemirmeye çalışan fare, mühendisin karısı Wanda Mikhailovna'nın cimriliğine lanet okuyordu. Bu küfürlerin muhatabı olan sıska ve kıskanç Wanda, o sırada nemli ve soğuk evinin yatak odasında derin bir uykudaydı. Lisoviç ise kalın perdeli, kitaplarla dolu, içinde olması gerekenden daha fazla eşya bulunan, bu nedenle de insanda fazlasıyla samimi bir izlenim bırakan çalışma odasında uyanık vaziyetteydi. Mısır Kraliçesi biçiminde ve üzerinde yeşil renkli çiçekler bulunan bir avize, odayı yumuşak ve gizemli bir ışıkla aydınlatıyordu. Bu odada gizemli bir şey daha vardı. O da büyük, deri koltuğuna gömülmüş mühendisin ta kendisiydi. O koltukta oturan adamın Vasili Lisoviç değil de Vasilisa olması, ne zaman ne olacağı bilinmeyen bu günlerin belirsizliğini ve gizemini her şeyden daha iyi bir şekilde ifade edebilirdi... Kendisi, elbette adının Lisoviç olduğunu söylüyor, onunla görüşen birçok insan da ona Vasili diye hitap ediyordu. Ancak bunu yalnızca yüzüne karşı yapıyorlardı. Arkasından konuşurken herkes ondan Vasilisa diye bahsediyordu. Bütün bunlar 1918 yılının Ocak ayında, şehirde birbirinden garip şeyler yaşanmaya başladıktan sonra oldu. O günlerde, 13 numaralı binanın sahibi imzasını değiştirdi ve ileride bir gün kendisi aleyhinde kullanılabilecek herhangi bir belgeyle karşılaşmaktan korktuğu için bütün belgeleri, sertifikaları, emirleri ve karneleri "Vas. Lis." şeklinde imzalamaya başladı.

Vasilisa imzasını değiştirmekle uğraşırken, 18 Ocak 1918'de, elinde Vasili Lisoviç tarafından imzalanmış bir şeker karnesi olan Nikolka, şeker almayı başaramadan Kreşçatyık'te sırtına bir taş yemiş ve iki gün boyunca kan tükürmüştü. (Şeker için sırada bekleyen cesur insanların hemen başlarının üstünde bir bomba patlamıştı.) Eve geldiğinde duvarlara tutunan ve rengi yemyeşil olan Nikolka, Elena'yı telaşlandırmamak için gülümsemeyi başarmıştı. Fakat ağız dolusu kan tükürdüğünde Elena: "Tanrım, ne oldu sana?" diye feryat etmiş, o da ona cevaben, "Vasilisa'nın şekeri yüzünden, Allah belasını versin!" demişti. Hemen ardından rengi bembeyaz olmuş ve olduğu yere yığılmıştı. Nikolka ancak iki gün sonra yataktan çıkabilmişti. Fakat Vasili Lisoviç'in varlığı artık son bulmuştu. Önce 13 numaralı binada yaşayanlar, ardından şehrin tamamı ona Vasilisa demeye başlamıştı, bir tek adı gerçekten Vasilisa olan kız dışında.

Vasilisa, ara sıra geçen kızakların seslerinin de kesilip, sokağın tamamen sessizleştiğinden emin olduktan ve yatak odasında karısının çıkardığı ıslığa benzer sesleri dikkatle dinledikten sonra hole çıktı. Orada kilitleri, sürgüyü, zinciri ve kapı kolunu dikkatlice kontrol ettikten sonra çalışma odasına dönerek devasa masasının çekmecesinden dört tane parlak kilitli iğne çıkardı. Sonra karanlığın içine doğru parmak uçlarıyla ilerledi. Odaya geri döndüğünde elinde bir kilim ve bir havlu vardı. Tekrar olduğu yerde durup etrafı dinlemeye başladı. Hatta bu kez parmağını da dudaklarına götürdü. Ceketini çıkartarak kollarını sıvazladıktan sonra rafların birinden bir yapıştırıcı, yuvarlanarak rulo haline getirilmiş bir boy duvar kağıdı ve bir makas aldı. Pencereye yaklaşp ellerini gözlerine siper ederek dışarı, caddeye baktı. Kilitli iğneleri kullanarak pencerenin sol üst kanadına havluyu, sağ kanadına da kilimi astı. Boşluk kalmaması için gerekli düzenlemeleri yaptı. Bir sandalyenin üzerine çıkarak kitap raflarının en üstünde, el yordamıyla bir şeyler aramaya başladı. Oradan aldığı küçük bir bıçak ile duvar kağıdını yukarıdan aşağıya kesti. Sonra dik açıyla iki yana doğru devam etti. Ardından bıçağı tuğlanın kesiğine sokup, önceki gece kendisinin yaptığı iki tuğla büyüklüğündeki gizleme yerini ortaya çıkardı. İnce çinkodan yapılmış kapağı yerinden çıkarıp sandalyeden aşağı indi. Korku içinde pencerelere bakıp havluya usulca vurdu. Şingirdayan anahtarın iki kez dönmesiyle açılan çekmecenin arka bölümlerinden, özenle gazeteye sarılmış ve tel ile dört yanından tutturularak bağlanmış bir paket ortaya çıktı. Vasilisa bu sırrını duvarın içine gizleyerek kapağı kapattı. Duvar kağıdı parçaları yerine tam olarak oturana kadar kesme işlemine devam ederken sandalyenin kırmızı

renkli kumaş kaplamasının üzerinde uzunca bir süre durması gerekti. Duvar kağıtları, altlarına sürülen yapıştırıcı ile duvardaki boşluğu kusursuz bir şekilde kapattı: Yarım çiçek dalları diğer yarısıyla, kare de diğer kareyle eşleşti. Mühendis sandalyesinden indiğinde duvardaki gizli saklama yerinden hiçbir iz olmadığından emindi. Vasilisa yaptığı işin sonucundan memnun ellerini ovuşturdu, arta kalan duvar kağıdı parçalarını topladı ve küçük sobada yaktı. Sonra da küllerini ezerek dağıtıp yapıştırıcıyı sakladı.

O sırada, karanlık ve ıssız caddede, gri renkli, hırpani, kurda benzer bir yaratık akasya ağacının dallarının arasından sessizce süzülerek aşağıya indi. Yarım saattir orada oturuyor, soğuktan donmasına rağmen hırslı bir şekilde havlunun üst tarafındaki içeriği gösteren boşluktan Lisoviç'in yaptıklarını seyrediyordu. Bu meraklı adamın dikkatini çeken şey, pencerenin üzerine kapatılmış bir yeşil havlu görüntüsünün garipliğiydi. Kar yığınlarının arasında bir o yana, bir bu yana ilerleyen insan figürü, caddede ve ara sokaklarda dolaşarak gözden kayboldu. Fırtına, karanlık ve kar, el birliğiyle onu içine alıp bıraktığı bütün izleri yok etti.

Gece. Vasilisa koltuğunda. Yeşil renkli gölgelerin arasında tıpkı Taras Bulba'ya benziyor. Uzun, çalı gibi sarkık bıyıklar: Onun adı Vasilisa değil, o bir erkek, kahrolası! Masanın çekmecesinden duyulan hafif bir anahtar şingirtisinin ardından ortaya kırmızı kumaşın üzerinde duran uzunca dikdörtgen biçiminde banknotlardan oluşan, yeşil sahne paralarından bir tomar çıktı. Üzerlerinde Ukrayna dilinde açıklamalar vardı:

Devlet Bankası Sertifikası

50 Ruble

Kredi Notları Paritesine Göre Dolaşımda

Banknotun bir yüzünde sarkık bıyıkları ve bel küreğiyle Ukraynalı köylü bir adam ve elinde orağıyla bir köylü kadın vardı. Diğer yüzünde ise oval bir çerçeve içinde aynı iki köylünün kırmızımsı kahverengi yüzleri büyütülmüş bir haldeydi. Adam özdeşleştiği uzun bıyıklarıyla eksiksizdi. En üstte ise bir uyarı bulunuyordu:

Sahteciliğin cezası haptir

Uyarının altında da imza vardı:

Devlet Bankası Müdürü:

Lebid-Yurçik

Atının üzerinde duran, yüzü dağınık metal favorilerle çevrili, bronz bir II. Aleksander figürü, göz ucuyla Lebid-Yurçik'in sanat eserini inceliyor ve lamba ayaklığı olarak işlev gören Mısır Kraliçesi'ne doğru pis pis sırtıyordu. Duvarda Vasilisa'nın boynunda Aziz Stanislav nişanı bulunan atalarından biri dehşetle banknotlara bakıyordu. Yanı başlarında Brockhaus ve Ephron'un ansiklopedisinin yeşil ve siyah ciltleri geçit törenindeki atlı muhafızlar gibi dururken Gonçarov ve

Dostoyevski kitaplarının sırtları da yeşil ışıktaki hoş bir şekilde parlıyordu. Hem konforlu, hem de güvenli bir dünya.

Duvar kağıdının altındaki gizli yere yüzde beş oranlı hazine bonolarıyla birlikte on beş tane Çar dönemine ait 1000 rublelik banknot, dokuz tane 500 rublelik banknot, yirmi beş tane gümüş kaşık, altın bir saat ve zincir, üç tane sigara tabakası (üzerinde ‘Kıymetli meslektaşımıza’ yazıyordu, fakat Vasilisa sigara içmiyordu), elli tane 10 rublelik madeni para, iki tane tuzluk, altı kişilik gümüş yemek takımı ve gümüş bir çaydanlık gizlemişti. İkinci gizli bölme daha büyüktü. Odunluğun dışındaki kapı girişinden iki adım ileri, bir adım sola, sonra da duvardaki kalaslardan birinin üzerindeki tebeşirle işaretli yerden bir adım ileri. Her şey, daha öncesinde içinde Einem marka bisküviler bulunan teneke kutuların içine konulmuş, dikiş yerleri katranla kaplı muşambayla sarılmış ve bir buçuk metre derine gömülmüştü.

Üçüncü gizli bölmesi ise tavan arasında, bakanın 1,80 m. kuzeydoğusunda, sıvanın içindeki bir oyukta idi. Burada bir şeker maşası, 183 tane 10 rublelik altın para ve parasal değeri yirmi beş bin rublelik hazine bonosu vardı.

Lebid-Yurçik, günlük masraflar içindi.

Vasilisa paralarını her saydığı anda hep yaptığı gibi etrafına bir göz gezdirdi. Parmağını yalayıp bir deste sahne parasını saymaya başladı. Derken bir anda rengi bembeyaz oldu.

“Kalpazanlık” diye gürlledi, öfkeyle kafasını sallayarak. “Kepazelik!”

Vasilisa’nın suratı asıldı. Mavi gözleri dik dik bakmaya başladı. Onluk banknotların üçüncü destesinde bir sahtecilik vardı. Dördüncüsünde iki, altıncısında iki, dokuzuncu destede ise art arda üç tane banknot tam olarak Lebid-Yurçik’in onu hapse attırmakla tehdit ettiği türdendi. Toplamda yüz on üç adet banknot vardı ve sekiz tanesinde bariz kalpazanlık belirtileri bulunuyordu. Bu paralardaki köylünün gözlerinde neşeli değil, kasvetli bir bakış vardı. Yeterince tırnak ve iki nokta işareti yoktu ve kağıtları Lebid’inkilerden daha iyiydi. Vasilisa içlerinden birini eline alıp ışığa doğru tuttu. Lebid’in imzasının üzerinde yapılan belirgin sahtekarlık kağıdın diğer tarafında belirdi.

Vasilisa yüksek sesle kendi kendine, “Bunlardan birini yarın arabacıya vereyim” dedi. “Çarşıya da gideceğim zaten. Orada o kadar incelemiyorlar paraları.”

Sahte paraları arabacıya ve çarşıya vermek üzere dikkatlice bir kenara ayırıp geri kalanları yine anahtarlarını şingirdatacak çekmeceye kilitletti. O anda yukarıdan gelen ayak seslerini duyunca ürperdi. Ölümcül sessizliği, kahkahalar ve bastırılmış sesler bozuyordu. Vasilisa, II. Aleksander’a dönerek,

“Görüyorsun ya, hiç rahat yok...” dedi.

Üst kat yeniden sessizliğe bürünmüştü. Vasilisa esneyerek bir tutam bıyığını okşadı, penceredeki kilim ile havluyu indirip oturma odasının ışıklarını açtı. Bu ışık, gramofunun üstünde mat bir yansıma döndüyordu. On dakika sonra ev bütünüyle karanlığa gömülmüştü. Vasilisa fare, küf ve uyuyan huysuz bir çiftin kokusunun hakim olduğu yatak odasında karısının yanında uykuya daldı. Rüyasında Lebid-Yurçik atıyla çıkageliyor, ellerinde iskelet anahtarları olan bir hırsız çetesi de onun gizli zulasını buluyordu. Bir kupa valesi sandalyenin üzerine çıkıp Vasilisa’nın bıyığına tükürüyor, ona yakın mesafeden ateş ediyordu. Vasilisa soğuk terlerle çılgık çılgığa uyandığında ilk duyduğu şey, yemek odasındaki bir paket peksimeti yiyen fare ailesinin sesleri oldu. Onun ardından üst kattan, halıların ve tavanın arasından kahkahalar ve bir gitarın hoş sesi duyuldu... Aniden üst kat zemininden alışılmadık güçte ve tutkuda bir ses yükseldi. Gitar, marş ritmi çalmaya başlamıştı.

Vasilisa sesleri duymamak için çarşafın arasına girerken, “Yapılacak tek şey var, onları apartmandan atmak” dedi. “Terbiyesizlik bu. Gece de rahat yok, gündüz de.”

Harbiyeliler
Uygun adım geliyor
Kılıç sallıyor
Marş söylüyor

“Yine de iyi düşünmeli... Kötü günler geçiriyoruz. Onları buradan atarsak yerlerine kimi alacağız? Bunlar en azından asker ve bir şey olursa bizi korurlar... Kışt!” Vasilisa hareket eden fareye kızgın bir şekilde bağırdı.

Gitar sesi...

Yemek odasındaki şamdanda dört tane ışık yanıyordu. Mavi renkli alev flamaları gibi. Verandaya açılan ikili pencereler, krem renkli perdelerle sıkı sıkıya örtülmüştü. Taze sera çiçeği demetleri, beyaz masa örtüsüyle tezat oluşturunuyordu. Masanın üzerinde üç şişe votka ve ince şişelerde beyaz Alman şarabı vardı. Uzun ayaklı bardaklar, kesme kristal vazolarda elmalar, limon dilimleri, her tarafta ekmek kırıntıları, çay...

Koltukta buruşturulmuş bir *Peep-show* mizah dergisi sayısı. Kafaları çok karıştı. Ruh halleri bir an sebepsiz bir neşeye meylederken, hemen ardından bir melankoliye sürükleniyordu. Şarkılar, karşı konulamaz ölçüde komik şakalar, gitar, Mişlayevski'nin sarhoş kahkahaları. Elena'nın, Talberg'in gidişinin ardından kendini toparlayacak vakti olmamıştı... Beyaz şarap acısını tamamen dindirmemiş, sadece biraz hafifletmişti. Elena masanın başında, kolçaklı bir sandalyede oturuyordu. Tam karşısında, masanın diğer ucunda da bornozunun içinde saç sakalı birbirine karışmış ve yüzü aşırı bitkinlik ve votka yüzünden kızarmış bir halde Mişlayevski oturuyordu. Soğuk, yaşadığı dehşet, votka ve kızgınlıktan gözlerinde kırmızı halkalar oluşmuştu. Masanın uzun taraflarından birinde Aleksey ve Nikolka, diğer tarafında da eskiden Majesteleri'nin Mızraklı Süvari Birliği'nde Üsteğmen olan, şimdi ise Prens Balorukov'un kadrosunda emir subayı olarak görev yapan Leonid Şervinski ve onun yanında da hâlâ lisedeki takma adı 'Karas' –Sazan olarak bilinen Topçu Teğmen Fyodor Stepanov oturuyordu. Kısa boylu, tıknaz biri olan ve gerçekten bir sazan balığına benzeyen Karas, Talberg'in gidişinden yaklaşık yirmi dakika sonra Turbinlerin ön kapısında Şervinski'ye rastlamıştı. İkisnin de yanında şişeler vardı. Karas iki şişe votka getirmişti. Şervinski'nin çantasında ise dört şişe beyaz şarap vardı. Ayrıca Şervinski, üç kat paket kağıdı ile sarılmış devasa bir gül buketi getirmişti –elbette güller Elena içindi. Karas kapı girişinde Şervinski'ye kendisi ile ilgili haberleri vermişti: Yeniden topçu üniformasına dönmüştü. Üniversitede çalışmaya daha fazla dayanamamıştı. Zaten artık bir anlamı da yoktu. Herkes işini bırakıp savaşmalıydı. Bir de Petlyura şehre girerse üniversitede vakit geçirmek, zaman israfından da kötü bir şey olurdu. Gönüllü olmak herkesin görevidi. Ayrıca topçu alayının eğitimli atış subaylarına ihtiyacı vardı. Başında Albay Malişev'in bulunduğu alay, iyi bir alaydı –üniversiteden bütün arkadaşları o alaydaydı. Ancak Karas çaresizlik içindeydi. Çünkü Mişlayevski, o aptal piyade müfrezesine katılmak için onlardan ayrılmıştı. Bütün o “ya zafer, ya ölüm” safsataları aptalcaydı. Ayrıca hangi cehennemdeydi bu Mişlayevski? Şehrin dışında bir yerlerde postasıyla birlikte öldürülmüş bile olabilirdi...

İşin aslı Mişlayevski burada, hemen yukarıdaydı! Onlaryukarı çıkarken, yatak odasının loş ışığında, güzel Elena, çerçevesi gümüş yapraklarla bezeli aynanın karşısında aceleyle yüzünü pudralayıp gülleri kabul etmek için yanlarına geldi. Yaşasın! Hepsi buradaydı. Karas'ın buruşuk apoletlerindeki çapraz bağlı altın topar ve özenle ütülenmiş mavi pantolonu. Talberg'in gittiği haberini duyan Şervinski'nin küçük gözlerinde utanmaz bir parıltı belirdi. Bu ufak tefek süvari, bir anda o muhteşem sesini ortaya çıkarma isteği duydu. Evlilik Tanrısı'na bir düğün şarkısı söylerken, pembe aydınlatmalı oturma odasını Şervinski'nin harikulade sesi doldurdu –ne kadar da güzel şarkı söylüyordu! Şervinski'nin gerçekten de eşsiz bir sesi vardı. Elbette kendisi şu anda bir subaydı, aptalca bir savaş içindeydiler, Bolşevikler, Petlyura ve herkesin yapması gereken görevleri vardı. Fakat ilerleyen zamanlarda, her şey normale döndüğünde Petersburg'daki nüfuzlu bağlantılarına rağmen ordudan ayrılabilir -*bunların* ne tür bağlantılar olduğunu hepsi biliyordu (bir şeyleri bilindiğini gösteren kahkahalar) -ve sahneye çıkabilirdi. La Scala'da ve -Bolşevikleri tiyatro salonunun dışındaki alanda bulunan sokak lambalarının direklerinde sallandırmaya başlar başlamaz Moskova'da, Bolşoy'da şarkı söyleyebilirdi. Bir keresinde Zhmerinka'da Kontes Lendrikov ona aşık

olmuştu, çünkü Epithalamion'u söylerken Do yerine Mi'ye kadar çıkmış ve beş ölçü boyunca o seste kalmıştı. 'Beş' dedikten sonra Şervinski başını hafifçe eğerek utangaç bir şekilde etrafına bakındı. Sanki bu hikâyeyi kendisi değil de bir başkası anlatmış gibi bir ifadesi vardı.

"Mmm, evet. Beş ölçü. Pekala, hadi yemek yiyelim."

Şimdiyse oda duman bulutlarıyla kaplanmıştı...

"Senegalli askerler nerede? Hadi ama Şervinski, sen karargahtasın. Neden orada olmadıklarını söyle bize. Lena hayatım, hadi biraz daha şarap iç, hadi. Her şey yoluna girecek. Gitmekle doğru olanı yaptı. Don'a kadar gidecek ve Denikin'in ordusuyla birlikte geri dönecek."

"Geliyorlar" dedi, Şervinski, titrek bir sesle. "Destek kuvvetleri yolda. Size söyleyeceğim önemli haberlerim var. Bugün Kreşçatik'te kendi gözlerimle Sırp konakçı subaylarını gördüm ve en geç birkaç gün içinde de iki Sırp Alayı şehre gelecek."

"Bir dakika, emin misin?"

Şervinski'nin yüzü kızardı.

"Evet, eminim. Onları kendi gözlerimle gördüm diyorum. Bence bu soru çok yersiz oldu."

"İyi, güzel de, sadece iki alay neye yetecek?"

"İzin ver de sözümü tamamlayayım. Prens bugün bana şahsen askeri nakliye gemilerinin Odessa Limanı'nda askerleri indirmeye çoktan başladığını söyledi. Yunan askerleri ve Senegal'den iki tümen gelmiş. Yalnızca iki hafta daha kendi başımıza dayanmamız gerekiyor. Ondan sonra Almanların o küstah suratlarına tükürebiliriz."

"Dönek piçler."

"Eğer bunların hepsi doğruysa Petlyura'yı yakalayıp asmamız uzun sürmez! Sallandıracağız onu!"

"Onu bizzat ben silahımla vurarak onu öldürmek isterdim."

"Bir de ellerimle boğmak. Sağlığınıza beyler."

Birer içki daha. Artık herkesin kafası dumanlanmaya başlamıştı. Üç kadeh içen Nikolka, mendil almak için odasına koştu. Holden geçerken (insanlar kendilerini izleyen hiç kimse olmadığında doğal davranırlar) portmantonun üzerine yığıldı. Orada Şervinski'nin parlak altın kabızalı, kavisli kılıcı asılıydı. İran Prensi'nden bir hediye. Şam bıçağı. Tabii bunu ona veren bir prens falan yoktu. Kılıç da Şam işi falan değildi, ama yine de son derece kaliteli ve pahalı bir kılıçtı. Kılıfının içinde asılı, çirkin bir mavzer, onun yanında da Karas'ın mavi çelik namlulu otomatik Steyr'ı duruyordu. Nikolka tutunmak için kılıfın o soğuk ahşabına doğru seyirtirken parmakları mavzerin ölümcül namlusuna dokunduğunda heyecandan neredeyse gözyaşlarına boğulacaktı. Birden içinde dışarı çıkıp savaşmak için derin bir arzu duydu. Şimdi, şu dakika şehrin dışındaki karla kaplı tarlalarda. Harbiyeli akranları karanlıkta kar ve tipi altında soğuktan donarken sıcak bir evde oturup votka içtiği için kendinden utandı. Karargahtakiler akıllarını kaçırmış olmalıydı -müfrezeler hazır değildi, öğrenciler eğitilmiş değillerdi, Senegallilerden henüz hiçbir iz yoktu. Ayrıca onlar muhtemelen çizmeler kadar siyahlardı... Tanrı aşkına, o halde bu soğukta donarak öleceklerdi -neticede onlar sıcak iklime alışıklardı, öyle değil mi?

"Ataman'a gelince..." Aleksey Turbin bağıırıyordu. "İlk önce onu sallandıracağım! Son altı ayda bizi aşağılamaktan başka hiçbir şey yapmadı. Ukrayna'da sadık bir Rus Ordusu kurmamızı engelleyen kimdi? Ataman. Şimdi de işler kötünün daha da kötüsü bir hale geliyor, bütün olanlardan sonra bir Rus Ordusu kurmaya başladılar. Düşman artık çıplak gözle görülebilecek kadar yakına geldi. Biz bu saatten sonra askerleri toparlamak, birlikler oluşturup karargahlar kurmak zorundayız. Üstelik bunu bir de olaylar tam bir keşmekeş halini aldıktan sonra yapmak durumundayız! Tanrım, tam bir ahmaklık!"

"Panik havası estiriyorsun" dedi, Karas, soğuk bir ifadeyle.

Karas'ın bu çıkışı karşısında Turbin küplere bindi.

"Ben mi? Panik mi yaratıyorum? Sen gerçeklere öylece gözlerini kapatıyorsun. Ben ortalığı velveleye veren tipte biri değilim. Ben sadece içimi döküyorum. Panik mi? Korkma. Ben yarın gidip

senin şu Topçu Alayı'na kaydımı yaptırmaya çoktan karar verdim bile. Ve de senin şu Malişev, beni bir doktor olarak almayı kabul etmezse, kendimi erlerin arasına kaydettireceğim. Bütün bunlardan bıktım usandım artık! Panik değil bu..." Boğazına bir parça salatalık takıldı. Şiddetli bir şekilde öksürmeye ve tıkanmaya başladı. Nikolka da sırtına vurarak ona yardım etmeye çalıştı.

"Çok güzel!" Karas masaya vurarak araya girdi. "Erlerin arasına diyor bir de –seni iyileştirelim de alay doktoru ol sen."

"Yarın hep birlikte gideriz" diye mırıldandı, sarhoş haldeki Mişlayevski. "Hep birlikte. I. Aleksander Lisesi'ndeki sınıfımızın hepsiyle birlikte. Yaşasın!"

"O tam bir pislik" diye devam etti, Turbin. Sesinde nefret vardı. "Neden doğru dürüst Ukraynaca bile konuşamıyor beyefendi! Şerefsiz! Önceki gün o piç Kuritski'ye bir soru sordum. Geçen Kasım ayından beri ne hikmetse beyimiz Rusça konuşmayı unutmuş. Adını da değiştirmiş, kulağa Ukraynaca gelsin diye. Ben de ona Ukraynaca'da 'kedi' nasıl söyleniyor diye sordum, 'kit' dedi. Ben de peki 'kit' kelimesinin Ukraynacası ne diye sordum. Bu onun işini bitirdi. Kaşlarını çattı, ama tek kelime edemedi. Artık bana güneydin bile demiyor." Nikolka gürültülü bir kahkaha kopardı.

"Seferberlik, ha!" diye devam etti, Turbin. Yüzünde acı dolu bir ifade vardı. "Dün polis karakollarında neler olup bittiğini görmemiş olmanız çok kötü. Bütün karaborsacılar, emir yayınlanmadan üç gün önce seferberlikten haberdardı. Buna ne diyorsunuz? Üstelik her birinin ya fitiği ya da ciğerlerinde leke vardı. Bu hastalıkları uyduramayanlar da yer yarılmış da içine girmiş gibi ortadan kayboldular. Ve bu, arkadaşlar çok kötü bir işaret. Eğer seferberlik resmi olarak duyurulmadan önce bu bilgi ortalıkta dolaşıyor ve bütün kaytarıkcıların bundan sıyrılma şansı oluyorsa, durum gerçekten çok kötü demektir. Ah gerizekalı ah! Geçen Nisan'da Rus subayları ile güçlendirilmiş birlikler kurmamıza izin verseydi, *şimdiye kadar* Moskova'yı almış olurduk. Anlamıyor musunuz? Sadece burada, bu şehirde elli bin gönüllü adamdan bir ordu kurabilirdi, hem de ne ordu! En iyilerden oluşan, birinci sınıf bir ordu. Bütün yedek subaylar, bütün öğrenciler ve liseliler, bütün subaylar ki şehirde onlardan binlercesi var, memnuniyetle böyle bu oluşuma katılırlardı. Sadece Petlyura'yı Ukrayna'dan atmakla kalmaz, *şimdiye kadar* Moskova'ya kadar gider ve Troçki'yi de sinek gibi ezerdik. Şu an Moskova'ya saldırmanın tam sırası olurdu, artık kedileri bile yiyecek kadar düşmüşler. Ve orospu çocuğu Ataman Skoropodski Rusya'yı kurtarabilirdi."

Turbin'in yüzü kızarıp lekelenirken sözcükler ağzından ince bir salya tabakasıyla beraber ortalığa saçılmaya başladı. Gözleri yanıyordu.

"Hey, sen doktorluk falan yapma, senin Savunma Bakanlığı yapman gerek. Ciddi söylüyorum" dedi, Karas. Yüzünde ironiyle karışık bir gülümseme vardı, fakat Turbin'in konuşması onu hem memnun etmiş, hem de heyecanlandırmıştı.

"Aleksey toplantıların olmazsa olmazıdır, tam bir hatip" dedi, Nikolka.

"Nikolka, sana daha önce de birkaç kez komik olmadığını söylemiştim" diye yanıtladı, ağabeyi. "Nüktedan olmaya çalışmak yerine biraz şarap iç."

"Fakat şunun farkına varmalısın ki" dedi, Karas. "Almanlar sadık bir ordunun kurulmasına asla izin vermezlerdi. Bu onlar için fazlasıyla korkutucu olurdu."

"Yanlı!" diye haykırdı, Aleksey, aniden. "İhtiyacımız olan tek şey akıllı başında biriydi. Ataman ile bir orta yol kesinlikle bulabilirdik. O zaman Almanları onlar için bir tehdit oluşturmadığımıza ikna da edebilirdik. O savaş bitti ve biz kaybettik. Şimdi başımızda çok daha büyük bir dert var; savaştan daha kötü, Almanlardan çok daha büyük, yeryüzündeki her şeyden çok daha büyük bir dert ve onun adı Troçki. Almanlarla konuşmalıydık; una ve şekere ihtiyacımız var, değil mi? Peki, o halde istediğinizi alın ve askerlerinizi doyurun. Ukrayna'yı da işgal edin isterseniz, ama bize yardım edin. Bırakın da kendi ordumuzu kuralım, bu sizin yararınıza olur. Ukrayna içinde düzeni korumanıza yardım ederiz ve o kahrolası köylülerimizin Moskova hastalığına tutulmasına mani oluruz. Eğer şu anda şehirde Ruslardan oluşan bir ordu olsaydı, Moskova'dan çelik bir duvarla ayrılmış olurduk. Petlyura'ya gelince de... kış-kışh..." Turbin elini şiddetli bir şekilde boğazına attı. Kuvvetli bir öksürük krizine yakalanmıştı.

“Dur!” diyerek ayağa kalktı, Şervinski. “Dur biraz, burada Ataman’ı müdafaa etmek durumundayım. Bazı yanlışlar yapıldığını kabul ediyorum, fakat Ataman’ın planı temelde doğrudur. Nasıl diplomatik davranılacağını biliyor. Her şeyden önce bir Ukrayna devleti... Ondan sonra Ataman tam olarak senin söylediğin şeyi yapacaktı –Ruslardan oluşan bir ordu. Mantıklı olan da buydu. Haklı olduğumu da kanıtlayabilirim...” Şervinski ciddi bir ifadeyle pencereyi işaret etti. “İmparatorluğun üç renkli bayrağı Vladimirska Caddesi’nde dalgalanıyor.”

“Çok geç!”

“Evet, haklı olabilirsin. Epeyce geç oldu, fakat Ataman hatalarını telafi edilebileceğinden emin.”

“Öyle olması için Tanrı’ya yürekten dua ediyorum” diyen Aleksey Turbin, odanın köşesindeki Meryem Ana ikonuna doğru dönerek istavroz çıkardı.

“Plan şöyleydi” diye söze başladı, Şervinski. Resmi bir ifade takınmıştı. “Savaş bitince Almanlar kendilerini toparlayacak ve bize Bolşeviklere karşı savaşımızda yardım edeceklerdi. Sonra Moskova’ya ele geçirildiğinde Ataman, Majesteleri İmparator II. Nikolas’a Ukrayna’nın sadakatini sunacaktı.”

Bu lafın üzerine odaya ölümcül bir sessizlik çöktü. Nikolka’nın yüzü, çektiği ızdırapla bembeyaz oldu.

“Ama İmparator öldü” diye fısıldadı.

Aleksey Turbin, afallamış bir halde, “Ne diyorsun sen, II. Nikolas öldü mü?” diye sordu. Ve olduğu yerde sallanmakta olan Mişlayevski gözlerini kısarak Şervinski’nin bardağına baktı. Şervinski’nin cesaretini toplayabilmek için çok fazla içtiği belliydi.

Dirseği masada, yana eğdiği başını elinin üstüne koyan Elena, dehşet içinde ona bakıyordu.

Fakat sanılanın aksine Şervinski sarhoş falan değildi. Elini kaldırarak güçlü bir sesle konuşmaya başladı:

“Acele etmeyin. Dinleyin. Sizden rica ediyorum beyler, söyleyeceklerim bitene kadar sessiz kalın. Ataman’ın maiyeti Kayzer Wilhelm’e sunulduğunda neler olduğunu bildiğinizi sanıyorum.”

“En ufak bir fikrimiz bile yok” dedi, Karas, konuyla ilgili görünen bir ifadeyle.

“Ben biliyorum.”

“Hıh! Her şeyi de biliyor” diye alaycı bir tonda lafa karıştı, Mişlayevski.

“Beyler! Bırakın da konuşsun.”

“Kayzer, Ataman ve maiyeti hakkında cana yakın bir şekilde konuştuktan sonra şöyle dedi: ‘Artık sizleri baş başa bırakayım beyler; bundan sonraki konuşmaları yönetecek olan kişi...’ Perdeler aralandı ve Çar II. Nikolas salona girdi. ‘Ukrayna’ya geri dönün beyler’ dedi. ‘Ve alaylarınızı hazırlayın. Zamanı geldiğinde bizzat orduların başına geçeceğim ve birlikte Rusya’nın kalbine, Moskova’ya gideceğiz.’ Bu sözlerin ardından kendini tutamadı ve ağlamaya başladı.”

Şervinski, gözlerinin içi gülerken etrafındakilere baktı. Sonra bir kadeh şarabı tek seferde içip yüzünü buruşturdu. Tekrar yerine oturup bir dilim jambonu midesine indirene kadar da odadaki sessizlik bozulmadı.

“Bunlar var ya, bunların hepsi dedikodudan ibaret” dedi, Aleksey Turbin. Acı bir ifadeyle kaşlarını çatmıştı. “Bu hikâyeyi daha önce de duymuştum.”

“Hepsi öldürüldü” dedi, Mişlayevski. “Çar, Çariçe ve veliaht.”

Şervinski yan tarafa, sobaya doğru döndü. Derin bir nefes alarak söze başladı:

“Eğer buna inanıyorsanız, büyük bir hata yapıyorsunuz. Majesteleri İmparator’un ölümü ile ilgili haberler...”

“Birazcık abartılmış” dedi, Mişlayevski. Bu, sarhoş bir espri denemesiydi.

Elena kızgınlıktan titremeye başlayınca avazı çıktığı kadar bağırdı.

“Kendinden utanmalısın Viktor! Bir de subay olacaksın.”

Mişlayevski tekrardan sise gömüldü.

“...belli bir amaç güdülerek Bolşevikler tarafından uyduruldu” diye devam etti, Şervinski. “İmparator kendisinin sadık eğitmeni yardımıyla kaçmayı başardı, şey, affedersiniz, Çariçe’nin eğitmeninin yardımıyla. Mösyö Gilliard ve birkaç subay onu, şeye, Asya’ya götürdüler. Oradan Singapur’a, sonra da deniz yoluyla Avrupa’ya gittiler. İmparator şu anda Kayzer Wilhelm’in misafiri.”

“İyi de Kayzer’in kendisi de ülkesinden kovulmadı mı?” diye sordu, Karas.

“İkisi birlikte Danimarka’da, Danimarka Prensesi olarak doğmuş olan Majesteleri İmparatoriçe Maria Fyodorovna’nın yanındalar. İsterseniz bana inanmayın ama ben bu haberi bizzat Ataman’dan duydum.”

Nikolka içten bir şekilde inledi. Ruhu şaşkınlık ve şüpheyle kıvranıyordu. Ona inanmak istiyordu.

“O halde, eğer bu doğruysa” diye söze girdi, aniden. Ayağa fırladıktan sonra yüzündeki yaşları sildi. “Kadeh kaldıralım: Majesteleri İmparator’un sağlığına!” Kadeh, üzerine gelen ışıkla parladı. Kenarındaki kesme kristal oklar Alman malı beyaz şarabı delip geçti. Çizmelerin mahmuzları sandalyelerin ayaklarına çarpıyordu. Mişlayevski, sallanarak ayağa kalkıp masaya sıkıca tutundu. Elena da ayağa kalktı. Hilal biçiminde örülmüş altın renkli saçları çözülüp şakaklarına dökülmüştü.

“Ölüp ölmemesi umrumda bile değil” diye haykırdı, Elena. İzdırıp dolu bir ifadesi vardı. “Artık ne fark eder ki? Ona içiyorum.”

Aleksey, “Dno İstasyonu’nda tahttan feragat edişi asla affedilmeyecek. Asla. Fakat bugün daha acı bir tecrübeyle öğrenmiş bulunuyoruz ki Rusya’yı ancak Monarşi kurtarabilir. Bu yüzden eğer Çar öldüyse, yaşasın yeni Çar!” diye haykırarak kadehini kaldırdı.

“Hurra! Hurra! Hurra!” şeklinde haykırarak yemek odasını inlettiler.

Vasilisa ise alt katta soğuk terler döküyordu. Birden uyandı, tiz bir çığlık attı. Bu çığlığı karısı Wanda’yı da uyandırdı.

Wanda, Vasilisa’nın geceliğini sıkıca kavrayarak, “Tanrım, Yüce Tanrım...” diye mırıldandı.

“Neler oluyor? Saat sabahın üçü!” Ağlamakta olan Vasilisa siyah renkli tavana bakarak avazı çıktığı kadar bağırdı. “Bu sefer bunlardan gerçekten şikayetçi olacağım!”

Wanda homurdandı. İkisi de bir anda kaskatı kesildiler. Tavandan aşağı doğru oldukça belirgin bir şekilde gelen kalın ve bulanık bir ses dalgası, adeta bir çan gibi çınlayan, kuvvetli bir bariton yankılanıyordu:

“...Tanrı Majestelerini Korusun...”

“...Rusya’nın Çarını...”

Vasilisa’nın kalbi durdu. Ayakları bile soğuk terler döküyordu. Dilinin keçeleştiğini hissediyordu. Doğru düzgün konuşamadı:

“Hayır... olamaz... bunlar çıldırmış... Bizi asla canlı olarak kurtulamayacağımız bir belanın içine sürükleyecekler. Eski milli marşı söylemek yasak! Tanrım, ne halt ediyor bunlar? Sokaktan geçenler seslerini duyacak, Tanrı aşkına!”

Wanda kendini adeta bir taş gibi yatağa bırakıp çoktan uykuya dalmıştı. Fakat Vasilisa yukarıdan gelen son melodiler de söylenip bitene kadar yatamadı.

“Rusya bir tek Ortodoks inancını ve tek bir Çar’ı kabul eder!” diye bağırdı, Mişlayevski, sallanarak.

“Doğru!”

“Bir hafta önce... tiyatroda... *Birinci Paul* oyununu izlemeye gittim” diye mırıldandı, Mişlayevski, kısık bir sesle. “Ve sahnedeki aktör o sözleri söylediğinde sessiz kalamadım ‘Doğru!’ diye haykırdım -ve ne oldu biliyor musunuz? Herkes alkışladı. ‘Geri-zekalı!’ diye bağırان üst tabakadan birkaç kişi dışında herkes.”

“Kahrolası Yahudiler” diye gürledi, Karas. Artık o da neredeyse Mişlayevski kadar sarhoştı.

Yoğun bir sis onları sarıp sarmaladı... Ding-dong! Dingdong!... Artık daha fazla votka-hatta şarap bile- içilmemesi gereken safhayı çoktan geçmişlerdi. Sırada kendinden geçme ya da mide bulantısı aşamaları vardı. Tavandaki lambanın adeta efsunlanmış gibi sallanarak dans ettiği dar tuvalette her şey bulanıklaşmış ve hiç durmadan dönüyordu. Beti benzi atmış, acınacak haldeki Mişlayevski şiddetli bir şekilde kustu. Kendisi de sarhoş olan Aleksey Turbin yanağındaki kas seğirmesi ile berbat görünüyordu, Mişlayevski'ye yardımcı olmaya çalışırken saçları oldukça ıslak bir halde alnına yapışmıştı.

“Haaarrghh!”

Nihayet Mişlayevski inleyerek kafasını lavabodan kaldırdığında acı içinde bulanık gören gözlerini netleştirmeye çalıştı. Daha sonra pörsük bir çuval gibi Aleksey'in koluna sıkıca dayandı.

“Ni-kolka!” Sis ve siyah noktaların arasından birinin sesi gürledi. Aleksey'in bunun kendi sesi olduğunu anlaması birkaç saniyesini aldı. “Nikolka!” diye tekrar etti. Bembeyaz tuvaletin duvarı kendiliğinden açıldı ve rengi yeşile döndü. “Tanrım, ne kadar iğrenç, mide bulandırıcı. Yemin ederim bir daha asla votka ile şarabı karıştırmayacağım. Nikol...”

“Ah- ah” diye inledi, Mişlayevski, boğuk bir sesle ve yere oturdu.

Karanlık bir yarık açıldığında Nikolka'nın çavuş rütbesi görüldü.

“Nikol... yardım et de onu yerden kaldıralım. Gel şuradan tut, kolunun altından.”

Sevimli bir şekilde kafasını sallarken “Zavallı adam” diye mırıldandı, Nikolka. Daha sonra arkadaşını yerden kaldırmak için kendisini zorladı. Mişlayevski'nin yarı ölü gibi görünen bedeni düşe kalka ilerlerken titreyen bacakları sabit bir yöne hareket edemiyor, sarkık kafası ipe bağlı bir kuklanınki gibi asılı vaziyette duruyordu. Ding-dong diye yine vurdu saat, adeta duvardan düşmüş ve sıçrayarak tekrar yerine dönmüş gibi. Çiçek demetleri vazoun içinde halk dansları yapıyorlardı. Elena'nın yüzünde kırmızılıklar belirldiğinde sağ kaşının üstüne bir tutam saç düşmüştü.

“Aynen böyle. Hadi onu yatağa götürelim.”

“En azından bornoz falan giydirelim üzerine. Bu şekilde çok uygunsuz bir görüntüsü var. Aptal herifler, ağzınızla içemiyorsunuz şunu. Viktor! Viktor! Neyin var senin, Viktor? Vik...”

“Kapa çenenin Elena. Bunun bir faydası yok. Nikolka, beni dinle, çalışma odamda... bir ilaç şişesi var... üzerinde ‘Ammonii Likör’ yazıyor, etiketinin kenarı yırtık, oradan da anlayabilirsin... zaten amonyak tuzunun kokusunu ayırt edebilirsin herhalde.”

“Peki, hemen gidiyorum...”

“Bir doktor olarak kendinden utanmalısın, Aleksey...”

“Tamam, biliyorum...”

“Ne oldu? Nabzı mı atmıyor?”

“Hayır, sadece kendinden geçti.”

“Lavabo!”

“Ah –aah.”

“Tanrım!”

Amonyakın baskın kokusu duyuldu. Karas ve Elena, Mişlayevski'nin ağzını açtılar. Nikolka da, Aleksey adamın ağzına iki defa o beyaz renkli bulanık sıvıyı dökerken ona yardım etti.

“Aah... uhh... arghhh...”

“Kar...”

“Yüce Tanrım. O da yardım edemez ya. Bunu yapmanın tek yolu...”

Alnındaki ıslak bez, su damlatıyordu. Onun altında, dönmüş, beyazları kanlanmış gözlerinin kapakları yarı kapalıydı. Sivri burnunun etrafında da mavimsi gölgeler vardı. Endişeli geçen bir çeyrek saat boyunca hepsi, dirsekleri birbirine çarpacak kadar küçük bir alanda, kendisini kaybetmiş olan subaya yardım etmek için çabaladılar. Ta ki gözlerini açıp boğuk sesler çıkarana kadar:

“Aah... Bırakın beni...”

“Pekala. Artık daha iyi. Burada uyuyabilir.”

Yataklar hızla hazırlandı ve bütün odaların ışıkları söndü.

“Leonid, sen burada kalabilirsin, Nikolka’nın odasının yanında.”

“Pekala.”

Yüzü kıpkırmızı olmuş, fakat neşesinden bir şey kaybetmemiş olan Şervinski topuk selamı vererek çizmelerindeki mahmuzları birbirine vurup başını eğerek saçlarının ayrıldığı bölümü gösterir şekilde selam verdi. Elena’nın divanın üzerindeki yastıkları kabartan elleri titriyordu.

“Lütfen zahmet etme... Yatağımı kendim yaparım.”

“Saçmalama. Bırak şu yastığı çekiştirmeyi, yardım etmene gerek yok.”

“Elini öpmeme izin ver bari...”

“Ne için?”

“Zahmetlerine karşılık bir minnet ifadesi olarak.”

“Şu anda elimin öpülmesine gerek yok... Nikolka, sen kendi yatağında yat. O nasıl oldu?”

“İyi, uyuyor.” Nikolka’nın odasına bakan odada, birbirine dayalı iki kitaplığın arkasında iki tane yer yatağı hazırlanmıştı. Profesör Turbin’in ailesinde bu oda kütüphane olarak biliniyordu.

Kütüphanenin, Nikolka’nın odasının ve yemek odasının ışıkları sönerken, Elena’nın yatak odasından sızan koyu kırmızı bir ışık hüzmeleri kapıdaki dar bir aralıktan geçerek yemek odasına kadar süzülüyordu. Işık ona acı vermiş, bu yüzden o da yatağının başucundaki lambanın üzerini koyu kırmızı renkli bir tiyatro pelerini ile örtmüştü. Elena, bir zamanlar tiyatroya gittiği akşamlarda bu pelerini giyerdi. Kolları, kürkü ve dudakları parfüm kokardı. Yüzü de özenle pudralanmış olurdu. O pelerin başlığının içindeki yüzü tıpkı *Maça Kızı* operasındaki Liza’ya benzerdi. Fakat pelerin geçen yıl anlaşılabilir bir şekilde hızla eskidi. Kat yerleri buruş buruş oldu, lekелendi. Kurdeleleri pejmürde bir hal aldı. Hâlâ *Maça Kızı* operasındaki Liza’ya benzeyen kumral saçlı Elena, yatağının kıvrık ucunda üzerinde geceliğiyle oturmuş, ellerini kucağına koymuştu. Çıplak ayakları iyiden iyiye eskimiş ayı postu halının tüyleri arasına iyice gömülmüştü. Hafif sarhoşluğu tamamen geçmiş, derin bir üzüntü benliğini tıpkı kapkara bir pelerin gibi sarıp sarmalamıştı. Yandaki odadan, Nikolka’nın kapalı kapının karşısındaki kitaplığa çarparak azalan ışığa benzer nefes alış verişleri ile Şervinski’nin gür ve kendinden emin horlaması duyuluyordu. Mişlayevski ve Karas’ın olduğu kütüphaneye ise ölüm sessizliği hakimdi. Simsiyah boş pencerelerle birlikte geceliğine vuran ışıqla baş başa oturan Elena, kah yarı sesli, kah fısıltıyla kendi kendine konuşuyordu.

“Gitti...”

Mırıldanırken, dalgın bir şekilde gözlerini kısıyordu. Kendi düşüncelerini bile anlayamıyordu. O gitmişti, hem de böyle bir zamanda. Fakat o son derece akıllı başında bir adamdı ve gitmekle doğru olanı yapmıştı... Bu kesinlikle yapılacak en iyi şeydi.

“Ama böyle bir zamanda...”

Elena fısıldayarak derin bir iç çekti.

“Nasıl bir adam bu böyle!” Onu kendi bildiği şekilde çok sevmiş, hatta ona bağlanmıştı. Şimdi ise bu odanın ıssızlığı, bu kapkara pencereler öylesine kasvetliydi ki aniden çok şiddetli bir daralma hissetti. Yine de ne şu anda, ne de bu adamla geçirdiği on sekiz ay boyunca yüreğinin derinliklerinde bir evliliği evlilik yapan o en temel hissiyat yeşermişti. Öyle bir hissiyattı ki bu, yokluğu onlar gibi harikulade bir çifti -güzel mi güzel, kızıl saçlı, kıymetli Elena ve bir genelturmay subayı, bünyesinde tiyatro pelerinleri, parfümler ve mahmuzlar barındıran ve çocuk gibi sıkıntıları da olmayan bir evliliği- bile sona sürüklerdi. Genelkurmaydan, akıllı başında, özenli bir Baltık Alman subayıyla evlenmişti. İyi ama nasıl biriydi? Eksikliği Elena’nın ruhunun derinliklerindeki o boşluk hissini yaratan hayati öneme sahip o özellik neydi?

“Biliyorum, onun ne olduğunu biliyorum” dedi, Elena, kendi kendine sesli bir şekilde. “Aramızda hiç saygı yok. Farkında mısın, Sergey? Sana hiçbir zaman saygı duymadım” diye ekledi. Anlamlı bir şekilde pelerinine doğru bir parmağını uyarı mahiyetinde kaldırmıştı. Bir an için yalnızlığı onu dehşete sürükleyince o anda Sergey’in orada olmasını arzuladı. O gitmişti. Kardeşleri de ona veda öpücüğü vermişlerdi. Bunu yapmalarına gerçekten gerek var mıydı? Tanrı aşkına ben neler

söylüyorum? Ne yapabilirlerdi ki? Geri mi çekileceklerdi? Elbette hayır. Belki de böyle bir zamanda burada olmasındansa, gitmesi daha iyiydi. Ama yine de ona yolun açık olsun demeyi reddedemezlerdi. Tabii, bu olmazdı. Gitmesine izin verdiler. İsteksizce onu kucaklamış olsalar bile yürekten nefret ediyorlardı, ondan. Tanrım, -kesinlikle nefret ediyorlardı. Bunca zamandır kendini kandırıyordun ve bir an için düşünmeyi bıraktığında bu apaçık ortaya çıktı, ondan nefret ediyorlar. Nikolka'da ona karşı hâlâ biraz nezaket ve cömertlik kalıntıları vardı, fakat Aleksey... Kaldı ki bu da tam olarak doğru değildi. Aleksey de iç dünyasında nazik biriydi, fakat bir şekilde nefret duygusu daha güçlüydü. Aman Tanrım, ben neler söylüyorum? Sergey, senin için şu söylediklerime bak. Bir anda bütün bağlarımız koptu... O gitti ve ben buradayım...

“Kocam” dedi, iç çekerek. Sonra geceliğinin düğmelerini çözmeye başladı. “Kocam...”

Kırmızı renkli parlak pelerin dikkatle onu dinledikten sonra,

“Peki, nasıl bir adam senin şu kocan?” diye sordu.

“O bir domuzdan başka bir şey değil!” dedi, Aleksey Turbin, kendi kendine. Koridorun diğer ucundaki odasında tek başınaydı. Elena'nın aklından geçenler ona malum olmuş ve onu çok öfkelenmişti. “O bir pislik ve ben de pısıriğin tekiyim. Onu kovmak belki biraz fazla ileri gitmek olurdu, ama en azından ona arkamı dönmeliydim. Canı cehenneme. Ayrıca onu pisliğin biri yapan şey, böyle bir zamanda Elena'yı bırakıp gitmesi değil, bundan daha fazlası, başka bir nedeni var bunun. Ama tam olarak ne? Tabii ki apaçık belli. Terbiyeden zerre nasibini almamış aptal bir balmumu heykel! Ne zaman ağzını açsa, tam bir mankafa gibi konuşuyor, üstelik askeri akademi mezunu. Onların Rusya'nın elit tabakası olması gerekiyor...”

Evde sessizlik vardı. Elena'nın odasından gelen ışık huzmesi de kaybolmuştu. Elena uykuya dalmış, içindeki hisler de yok olup gitmişti. Fakat Aleksey Turbin uzunca bir süre küçük odasındaki yazı masasının başında mutsuz bir şekilde oturdu. Votka ve Alman şarabı ona hiç mi hiç yaramamıştı. Orada öylece oturmuş, kıpkırmızı olmuş gözleriyle eline rastgele aldığı ilk kitabın sayfalarına bakıyor, zihni farkında olmadan sürekli aynı cümleye geri dönüyordu:

“Onur, bir Rus için hiçbir işe yaramayan bir yükür...”

Üstündekileri çıkarıp uykuya daldığında neredeyse sabah olmak üzereydi. Rüyasında, üzerinde çuval gibi bol, kareli bir pantolon olan ufak tefek edepsiz bir adam gördü. Adam ona alaycı bir şekilde,

“Çıplakken kirpinin üzerine oturmasan iyi edersin! Kutsal Rusya ruhsuz bir ülke, fakir ve tehlikeli. Ve bir Rus için onur işe yaramaz bir yükten başka bir şey değildir” diyordu.

“Git başımdan!” diye bağırды, Turbin, rüyasında. “Seni pis küçük sıçan, seni yakalayacağım!” Aleksey rüyasında el yordamıyla masasının çekmecesine uzanıp bir tabanca aradı, buldu. O küçük iğrenç adamı yakalayıp vurmaya çalışırken rüyası sona erdi.

Birkaç saat boyunca derin, karanlık ve rüyasız bir uykuya daldı. Odasının verandaya açılan pencerelerine doğmakta olan güneşin solgun ve zayıf ışığı vurmaya başladığında, Aleksey şehir ile ilgili bir rüya görmeye başlamıştı.

IV

Dinyeper nehrinin kar ve sisle kaplanarak daha da güzelleşmiş tepelerindeki şehir hayatı, çok katmanlı bir bal kovanı gibi uğulduyor ve buğulanıyordu. Gün boyunca sayısız bacadan, kurdeleler gibi yay çizen dumanlar yükseliyordu. Sis caddeler boyunca havada süzülüyor; yerdeki kar, üzerinde yüründükçe gıcırıyor; evler beş, altı hatta yedi kata kadar yükseliyordu. Gündüzleri karanlık olan pencereler, gece olduğunda karanlık ve koyu mavi gökyüzüne doğru sıra sıra parlıyordu. Zarif kavisli direklerin ucunda göz alabildiğine yükselen sıra sıra elektrik küreleri, yan yana mücevherleri andırıyordu. Gündüzleri, içleri samanla doldurulmuş ve yabancı bir ülkede tasarlanmış, sarı renkli, güzel görünümlü koltuklarıyla tramvaylar, konforlu ve düzenli seferlerini yapmaya devam ediyordu. Bir tepeden diğerine arabalarını süren taksi şoförleri, yol boyunca bağırıp çağırarak ilerlerken, samur ve tilki kürkü yakalar kadınların yüzlerine ayrı bir güzellik ve gizem katıyordu.

Bahçeler, üzerlerini kaplamış ve hiç bozulmamış bembeyaz karlar ile sessiz ve huzurlu görünüyordu. Ve Kiev’de dünyanın herhangi bir yerinden daha fazla bahçe vardı. Caddeler boyunca kestane, ıhlamur ve akça ağaçlarıyla kaplı balkonlar her yere yayılmışlardı.

Dinyeper kıyılarında yükselen güzel tepeleri taraçalar halinde, genişleyen, bazen milyonlarca güneş lekesine benzeyen alev almış gibi gözükten, bazen de Imperial Gardens’ın daimi, yumuşak, zayıf ışığında dinlenen, dehşet verici sarp kayalıklar karşısında eski, çürüyen siyah kirşlere sahip korkuluklarıyla fazlaca korumasız olan bahçeler daha da güzelleştirmişti. Baştanbaşa karla kaplanan yamaçlar, uzak taraçalara kadar genişleyip yayılıyor, üç hatlı bir toprak set halinde nehir kıyısında kıvrılarak birleşiyordu. Çok uzakta tıpkı dövülmüş çelikten bir kurdele gibi duran karanlık nehir, gözün göremeyeceği kadar sis içinde, hatta şehrin en yüksek yerinden bile görülemeyecek kadar uzakta, Dinyeper sırtlarında, Zaporijya Siçi’ye, Chersonese’ye ve uzak denize doğru akıyordu.

Kış ayları geldiğinde Kiev şehrinin iki yarısındaki -tepelerdeki Yukarı Kiev ve donmuş Dinyeper’in kıvrımlı kıyılarına yayılmış olan Aşağı Kiev- caddelerine ve ara sokaklarına, dünyadaki bütün diğer şehirlerden daha büyük bir sessizlik çökerdi. Şehrin mekanik gürültüsü taş binaların içlerine doğru çekilir, boğuklaşarak kısık bir mırıltıya dönüşürdü. Güneş ışıklarıyla aydınlanan ve gök gürültülü fırtınalarla yankılanan yaz günlerinde biriktirilen enerji, ışıklara harcanırdı. Öğleden sonra saat dörtten itibaren evlerin pencerelerinde, elektrikli ampullerde, gazlı sokak lambalarında, ışıklandırılmalı ev numaralarında ve elektrik santrallerinin devasa pencerelerinde beliren ışıklar, insanların aklına insanlığın elektrige bağımlı bir geleceği olması ihtimalinin korkunçluğunu getiriyordu. Bu devasa pencerelerden içeri bakıldığında, durmaksızın dönen korkunç çarkları ile dünyanın çekirdeğini sarsan makinalar görülebiliyordu. Şehir gece boyunca ışıklarla parlıyor, ışıltıyor, sabaha kadar ışıklarla dans ediyordu. Işıklar söndüğünde şehir kendini yeniden duman ve sisin altına gizliyordu.

Fakat şehirdeki en parlak ışık, Vladimir Tepesi’ndeki devasa Aziz Vladimir Heykeli’nin elindeki beyaz haçtı. Çok çok uzaklardan görülebiliyordu. Özellikle de yaz aylarında koyu renkli yoğun siste, sıra sıra söğütlerin ve dolambaçlı kıvrımların ortasında sandalcılar onu görür ve onun ışığına bakarak şehre ve şehrin rıhtımlarına giden yolları bulurlardı. Bu haç, kış aylarında ise yoğun kara bulutların arasında parlayan, nehrin hafif meyilli doğu yakasının üzerinde, çok geniş iki köprüünün arasında duran bir yer işaretiydi. Bu köprülerin bir tanesi sağ kıyıdaki banliyölere doğru uzanan Zincir Köprüsü, diğeri ise yüksek, ince ve üzerinden trenlerin geçerek bir ok hızıyla uzaklara, başka bir şehre, korkutucu ve gizemli Moskova’ya gittiği köprüydü.

Şehir, 1918 yılı kışını, yirminci yüzyılda tekrar etme ihtimali pek olmayan bir gariplik ve sıra dışılıktaydı. Taş duvarların ardındaki bütün apartman daireleri aşırı bir kalabalıkla doldu. Evlerin daimi sakinleri, diğer taraftaki gizemli kentten -tıpkı bir oka benzeyen o köprüünün üzerinden geçip-bu tarafa gelen mültecilere yer açmak için sürekli daha küçük alanlarda yaşamaya zorlanıyorlardı.

Bu mültecilerin arasında kır saçlı bankacılar ve eşleri, Moskova'da arkalarında sadık vekillerini bırakmış ve onlara Moskof krallığında oluşmaya başlayan yeni dünya ile bağlantıyı koparmamalarını öğütlemiş kabiliyetli iş adamları, mülklerini gizlice güvenilir yöneticilere emanet etmiş mülk sahipleri, sanayiciler, tüccarlar, avukatlar, politikacılar vardı. Moskova'dan ve Petersburg'dan gelen ahlaksız, doyumsuz ve korkak gazeteciler. Fahişeler. Aristokrat ailelerden gelen saygıdeğer hanımlar ve onların narin kızları. Kıpırmızı boyalı dudaklarıyla Petersburg'dan gelen soluk tenli yoldan çıkmış kadınlar. Devlet kurumlarındaki yöneticilerin sekreterleri. Tembel ve genç homoseksüeller. Prensler ve hurdacılar, şairler ve tefeciler, zaptiyeler ve İmparatorluk Tiyatrosu'ndan oyuncular. Farklı farklı yerlerden gelen bütün bu insanlar, o daracık yoldan geçerek Kiev'de bir araya geliyorlardı.

İlkbahar mevsimi boyunca, Ataman'ın seçilmesinden itibaren mülteciler şehre akıp durdu. İnsanlar kendi evlerinde divanların ve koltukların üzerinde uyudular. Zenginlerin evlerinde büyük kalabalıklar halinde yemek yediler. Açılan sayısız küçük lokanta gecenin ilerleyen saatlerine kadar hizmet veriyor; kafeler hem kahve, hem kadın satıyor; yeni ve butik tiyatrolarda ünlü aktörler iki başkentin mültecilerini güldürebilmek için kılıktan kılığa giriyor, denenmedik yöntem bırakmıyorlardı. Ünlü tiyatro salonu Siyah Leylak açılmıştı. Şairler, aktörler ve sanatçılara hizmet veren bir gece kulübü olan Toz ve Kül, Nikolayevski Caddesi'nde gün ağarana kadar eğlence sunmaya devam ediyordu. Yeni dergiler bir gecede piyasaya çıkıyor ve Rusya'nın en usta kâlemcileri Bolşevikler hakkında çirkin sözler içeren yazılar yazıyorlardı. Taksi şoförleri gün boyunca müşterilerini restorandan restorana taşıırken, geceleri kabarede orkestra sahne alıyor ve sigara dumanlarının arasından bitkin, beyaz yüzlü, uyuşturucu almış fahişelerin olağanüstü güzellikteki yüzleri parlıyordu.

Şehir, mayalanmaya bırakıldığı tepsiden taşan bir hamur gibi büyümüş, dolup taşmıştı. Kumarhaneler, kimi buralı, kimi Petersburglu, Rusların korktuğu ve saygı duyduğu soğuk ve kibirli tavırlarını muhafaza eden Alman binbaşılardan, teğmenlerin, Moskova kulüplerinden gelmiş hilebazların, hayatları ve mülkleri pamuk ipliğine bağlı Rus-Ukraynalı mülk sahiplerinin bulunduğu kumarbazlarla dolup taşıyor, sabaha kadar harıl harıl işliyordu. Maksim'in kahvesinde şişman, büyüleyici bir Romanyalı'nın kemani adeta bir bülbül gibi şakıyordu. Muhteşem gözlerinin mavimsi beyazları üzgün ve yorgun, saçları kadife gibiydi. Çingene şallarıyla üzerleri örtülmüş lambalar iki türlü ışık yayıyordu: Aşağıya doğru beyaz renkli, yukarıya ve yanlara doğru ise turuncu. Tavan yıldız şeklinde belirsiz mavi ipek kumaşlarla kaplanmıştı. Büyük elmaslar göze çarpıyor, samimi loş köşelerde kestane rengi gür kürkler parlıyordu. Ortam pişmiş kahve, ter, votka ve Fransız parfümü kokuyordu.

1918 yılının yaz ayları, taksi şoförleri için çok kârlı geçti. Mağazaların vitrinleri çiçeklerle, altından tabakalar gibi asılı duran lezzetli mersin balığı filetolarıyla ve üzerinde iki başlı kartal ambleminin parıldadığı lezzetli Rus şampanyası Abrau şişeleriyle dolup taşıdı. Şehre yeni gelenlerin yarattığı baskı yaz boyunca arttı -kemikli beyaz yüzleri ve kırılmış kısa fırça bıyıkları olan adamlar, parlayan cilalı çizimleri ve küstah bakışlarıyla opera tenorları, kelebek gözlükler takan eski Devlet Duma'sı⁶ üyeleri, adları kulaklarda çınlayan fahişeler. Bilardo oyuncular, kızları mağazalara götürüp onlara ruj, oje ve en mühim yerlerini açıkta bırakan hafif şifon iç çamaşırları alıyorlardı.

İnsanlar, bu girdabın tek kaçış noktası olarak gördükleri emniyetsiz Polonya üzerinden (Bu arada hiçbirinin orada neler olduğu ve bu yeni ülke Polonya'nın nasıl bir yer olduğu hakkında en ufak bir fikri yoktu) Almanya'ya, o dürüst Cermenlerin şanlı milletine mektuplar yolluyorlardı. Çok geç olmadan bu korkunç iç savaş ve Bolşevik rejiminin gümbürtüsünden bütünüyle kurtulabilecekleri güvenli bir yerlere gidebilmek için Rus topraklarından tamamen çıkmamanın gerekliliğini sezip vize için yalvarıyor, para transfer ediyorlardı. Fransa'da, Paris'te yaşamayı hayal ediyorlardı. Oraya ulaşmanın imkansız olmasa da, fazlasıyla zor olduğu düşüncesi ızdırap vericiydi. Fakat başkalarının evlerindeki divanlarda geçen uykusuz gecelerde ansızın akıllara gelen belirsiz ve daha korkutucu başka düşünceler de vardı.

⁶ Çarlık Rusyası'nda 1905-1917 yılları arasında etkin olan yasama meclisine verilen ad. (ç.n.)

“Peki, ya... Çelik kordon kırılırsa... Gri renkli ordu buraya akın ederse. Ne büyük felaket...”

Çok çok uzaklarda gümbürdeyen silah seslerinin duyulması, bu tarz düşünceleri ortaya çıkarıyordu: Şehir dışındaki silah sesleri, metalik gri Almanlar çevrede barış ortamını muhafaza ederken de, ıslıl ıslıl parlayan sıcak yaz ayları boyunca duyulmaya devam etti. Şehrin içinde de dış mahallelerde tüfeklerle yapılan çatışmalardan aralıksız gelen boğuk silah sesleri duyuluyordu. Kimin kime ateş ettiğini hiç kimse bilmiyordu. Bunlar hep geceleri oluyordu. Gündüzleri ise insanlar Alman süvari erlerinin ana cadde Kreşçatik ya da Vladimir Caddesi üzerinde ara sıra görünmeleriyle kendilerini güvende hissediyorlardı. Peki, bunlar hangi alaya bağlıydı? Kibirli yüzlerini çevreleyen kürklü başlıkları; taş sertliğindeki çenelerini sıkıca saran pullarla kaplı, pirinçten yapılmış miğfer kayışları; uçları birbirinin aynı, yukarı doğru iki ok gibi duran kırmızı renkli “Kayzer Wilhelm” bıyıkları vardı. Birbirine yakın vaziyette, dördümlü sıralar halinde ilerleyen atlı birliğe ait on yedi tane doru at, altı yüz askerin tamamı mavi-gri renkli tuniklerin içinde, Berlin şehrini baştan aşağı donatan, üniformaları dökme demirden Alman kahramanların heykellerine benziyorlardı.

Onları gören insanlar alkış tutuyor, kendilerini yeniden güvende hissediyor ve sınırdaki dikenli telin diğer tarafında öfkeyle dişlerini gıcırdatan Bolşeviklerle alay ediyorlardı.

Onlar, Bolşeviklerden nefret ediyorlardı. Fakat bu nefret, kişiyi savaşılmaya ve öldürmeye teşvik eden değil, karanlık köşelerde korkakça fısıldaşmaya yönelten bir nefretti. Geceleyin içlerine dolan nefret hissiyle korkudan nefes nefese kalıyor, gündüz ise restoranlarda Bolşeviklerin, subayları ve bankacıları tüfekleriyle başlarının arkasından nasıl vurduklarını ve Moskova esnafının hastalıklı at etlerini nasıl sattığını anlatan gazeteleri okuyorlardı. Hepsi -tüccarlar, bankacılar, sanayiciler, avukatlar, aktörler, mülk sahipleri, fahişeler, eski Danıştay üyeleri, mühendisler, doktorlar ve yazarlar aynı şeyi hissediyordu– nefret.

Bir de kuzeyden ve batıdan –eski ön cephe– kaçıp şehre gelmiş subaylar vardı. Sayıları çok fazlaydı. Her geçen gün de artıyordu. Buraya gelmek için hayatlarını riske atmışlardı. Çünkü subaylar genellikle parasızdılar ve üzerlerinde mesleklerini belirten silinmez bir mühür vardı. Onları sınırdan geçirecek sahte evrakları hazırlamak diğer mültecilere kıyasla çok daha zordu. Yine de sınırı geçmeyi başarmışlardı. Korku dolu gözleri ve tıraşsız berbat görünümlü yüzleri ile üzerlerinde rütbeleri olmadan hayatta kalma ve yemek bulabilme yollarını da keşfetmiş olarak şehirde boy gösteriyorlardı. Aralarında eskiden de bu şehirde yaşayan ve akıllarında aynı fikirlerle -dinlenmek, eski sağlığını yeniden kazanmak ve yeni bir hayat kurarak her şeye en baştan başlamak, fakat bir asker hayatı değil, normal bir insan yaşamı- eve dönen Aleksey Turbin gibileri de vardı. Ayrıca Petersburg veya Moskova’da kalmaları söz konusu bile olmayan yüzlercesi de artık buradaydı. İçlerinden bazıları -Zırhlı Süvariler, Şövalyeler, Atlı Muhafızlar Mızraklı Muhafızlar- şehrin bu sıkıntılı zamanlardaki belirsiz pisliğine kolayca uyum sağlamışlardı. Ataman’ın korumaları şahane üniformalar giyiyorlardı ve Ataman’ın masasında saçlarını yapıştırarak taramış, çürümüş sapsarı dişleri ve altın dolguları olan iki yüz kadar kişi için yer vardı. Ataman’ın koruması olamayanlar Lipki’de, şehrin en kalburüstü bölgesinde daha da rahat edecekleri, pahalı kürkler giyen varlıklı kadınların kaldığı lambri döşemeli apartmanlara, restoranlara veya otel odalarına yerleştirilmişti.

Dağıtılmış veya yasaklanmış alaylara mensup kurmay yüzbaşılar, Albay Nai-Turs gibi çatışmaların en yoğun olduğu bölgelerde bulunmuş hafif süvariler, yüzlerce asteğmen ve teğmen, Karas gibi eski öğrencilerin ve Viktor Mişlayevski gibi üniversitedeyken orduya yazılmış, fakat bir daha asla okula geri dönüp eğitime devam edememiş üsteğmenlerin kariyerleri savaş ve devrim tarafından yerle bir edilmişti. Lekelenmiş paltoları, hâlâ iyileşmemiş yaraları, omuzlarının her birinde, eskiden rütbelerinin olduğu yerde parçalanmış siyah şeritlerle şehre gelmiş, kendilerinin ya da başkalarının evlerinde sandalye üstlerinde, paltolarını battaniye gibi kullanarak uyumuşlardı. Votka içmiş, ortalıkta dolaşmış, yapacak bir şeyler bulmaya çalışmış ve sınırdan deliye dönmüşlerdi. Bolşeviklerden, onları savaşılmaya teşvik edecek şekilde doğrudan ve ateşli bir öfkeyle nefret edenler işte bunlardı.

Bir de harp okulu öğrencileri vardı. Devrim patlak verdiği sırada şehirde dört tane harp okulu vardı –bir mühendislik okulu, bir topçu okulu, iki tane de piyade okulu. Bu okullar isyancı askerlerin saldırısına uğrayınca liselerden yeni mezun olanlar ve birinci sınıf öğrencileri yaralı ve sakat bir halde sokakta kaldılar. Bunlar ne çocuk, ne de yetişkindiler. Ne asker, ne de sivildiler. Bunlar, Nikolka Turbin gibi on yedi yaşında genç erkeklerdi...

“Elbette Ukrayna’nın, Ataman’ın iyiliksever yönetiminde olmasından çok memnunum. Fakat adının önündeki sıfat, yirminci yüzyıldan ziyade on yedinci yüzyıla daha uygun olan bu görünmez despotun kim olduğunu şu ana kadar öğrenme şansım olmadı ve muhtemelen ölene kadar da olmayacak.”

“Evet —gerçekten kim bu Ataman, Aleksey?”

“Eski bir Şövalye Birliği subayı. Bir general. Zengin bir toprak sahibi. Adı Pavel Petroviç Skoropodski...”

Kaderin garip bir cilvesi, onun kazandığı seçimi, 1918 yılının Nisan ayına, gelecekteki tarihçilere hiç şüphesiz fazlasıyla komedi malzemesi sunacak şekilde, bir sirk gösterisine denk getirdi. Fakat insanlar, özellikle de iç savaşın ilk sarsıntılarını çoktan yaşamış olan şehir sakinleri, sadece durumun komikliğini görememekle kalmadılar, bunda herhangi bir mantık olmadığının da farkına varamadılar. Seçim olağanüstü bir hızda gerçekleştirildi. İnsanların çoğunluğu daha neler olup bittiğini anlayamadan her şey tamamlanmıştı –Tanrı Ataman’ı korusun. Hem zaten ne fark ederdi ki? Uzun zamandır dükkanlarda ekmek ve et bulunabiliyordu. Ayrıca sokaklarda vurulma olayları da olmuyordu. Bunlardan daha da önemlisi, Bolşevikler dışarıda tutulmuş, sıradan insanlar yağmadan korunmuştu. Yani bütün bunlar az çok Ataman’ın etkisiyle olmuştu –hatta epeyce bir etkisi olduğu aşıkardı. En azından Moskova ve Petersburglu mülteciler ile şehir halkının büyük çoğunluğu, ki kendi aralarında Ataman’ın durumunun garipliğine gülseler ve Yüzbaşı Talberg gibi bu durumu komik bir opera olarak adlandırsalar da, Ataman’a yürekten şükrederler ve birbirlerine “Tanrı’nın izniyle o hep başımızda olsun” derlerdi.

Fakat bunun ne kadar uzun süreceğini Ataman’ın kendisi de dahil hiç kimse bilmiyordu.

Şehirdeki hayatın kayda değer bir normallikle devam ettiği gerçeği bir yana –şehirde polis, devlet kurumları, hatta bir ordu ve değişik isimlerde gazeteler bile vardı- şehirdeki bir kişinin bile Kiev’in dışında ve çevresinde milyonlarca insanın yaşadığı, Fransa’dan bile büyük bir ülke olan Ukrayna’da gerçekte neler olup bittiği hakkında en ufak bir fikri bile yoktu. Hakkında bir şey bilmedikleri yerler, ülkenin uzak bölgeleri değildi sadece. Her ne kadar saçma görünse de tam bir kara cahillik içinde şehrin otuz-kırk kilometre yakınlarındaki köylerde olan bitenden bile haberleri yoktu. Gerçek Ukrayna’nın durumu hakkında ne bir malumatları vardı, ne de bu umurlarındaydı. Bu ülkeden tamamen nefret ediyorlardı. Ve ne zaman adına kırsal denen o gizemli yerler hakkında, Almanlar’ın köylüleri soydukları, onları acımasızca cezalandırdıkları ve makineli tüfeklerle ateş ederek onları ekin gibi biçtikleri gibi söylentiler duyulsa, Ukraynalı köylüleri savunmak adına kızgın bir ses duyulmamakla kalmıyor, bir de misafir odalarındaki ipeksi abajurların altında kurtlar gibi dişlerini gösterek sırtıp, homurdanıyorlardı:

“İyi oluyor onlara! Biraz daha abartsalar da bir şey olmaz. Ben olsam daha kötüsünü yapardım. Devrim nasıl olurmuş görsünler. Kendilerini yönetenleri beğenmediler, baksınlar bakalım başkası neler yapıyormuş!”

“Çok yanılıyorsun.”

“Sen ne demek istiyorsun, Aleksey? Onlar sadece bir grup hayvan, başka bir şey değil. Almanlar onlara gösterecek...”

Almanlar her yerdeydi. En azından Ukrayna’nın her yerindeydiler. Fakat uzaklarda, kuzeyde ve doğuda, mavi-kahverengi ormanların en uzak ucunun da ötesinde Bolşevikler vardı. Sadece bu iki kuvvet dikkate alınıyordu.

V

Sonra birden, o devasa satranç tahtasının üzerine, damdan düşer gibi üçüncü bir güç ortaya çıktı. Zavallı satranç oyuncusu, düşmanlarıyla arasına piyonlardan oluşan bir çit çekmiş (uygun bir benzetme. Çünkü metal miğferleriyle Almanlar, piyona çok benziyorlar) ve oyuncak kralını da daha güçlü taşlarla -subaylarıyla- çevrelemeyi planlıyor. Fakat rakibin veziri kenardan sinsice bir yol buluyor, en son çizgiye kadar ilerliyor, piyonları ve atları birer birer alarak korkudan tir tir titreyen şahı tehdit ediyor. Vezirin açtığı yoldan, hızla hareket eden bir fil ile zikzaklar çizerek atlar geliyor, göz açıp kapayıncaya kadar oyuncunun hükmü veriliyor: Şah-mat.

Bütün bunlar çok hızlı gerçekleşti. Ama bir gecede de olmadı. Ayrıca öncesinde bunların olacağını gösteren işaretler de vardı.

Mayıs ayında bir gün, şehir turkuaz üzerindeki bir inci gibi uyur, güneş yükselip ışıklarıyla Ataman'ın krallığını aydınlatır, vatandaşlar tıpkı karıncalar gibi o küçük hayatlarına devam etmek için işlerine gider, uyku mahmuru tezgahlar kepenklerini açarken şehrin ötesinde korkunç ve kaygı verici bir gümbürtü koptu. Hiç kimse daha önce bu kadar yüksek bir ses duymamıştı. Bu ne silah sesine benziyordu, ne de fırtınaya. Fakat o kadar güçlüydü ki birçok pencere kendiliğinden savrularak açıldı, bütün camlar zangırdadı. Sonra ses yeniden duyuldu. Gümbürdeyerek Yukarı Kiev'e, oradan Podol'a doğru ilerledi, Aşağı Kiev'e geldi. Koyu mavi renkli güzeller güzeli Dinyeper'in üzerinden geçip Moskova istikametine doğru azalarak kayboldu. Hemen ardından Yukarı Kiev'den, Peçyorsk tarafından gelen şoka girmiş ve her tarafları kanlar içinde koşuşturan, inleyen, çılgık çılgıca insanlar görüldü. Ve ses üçüncü kez duyuldu. Bu defa öylesine şiddetliydi ki Peçyorsk'teki evlerin camları kırılmaya başladı. Ayak bastıkları toprak bile sarsılıyordu. Birçok kişi, üzerlerinde iç çamaşırından başka bir şey olmadan korkunç sesler çıkararak çılgık çılgıca koşuşturan kadınlar gördü. Sesin kaynağı kısa süre sonra anlaşıldı. Ses, şehrin dışından, Dinyeper'in hemen üstündeki yüksek miktarda cephane ve barutun saklandığı Çıplak Dağ'dan geliyordu. Çıplak Dağ'da bir patlama olmuştu.

İnsanlar olaydan sonraki beş gün boyunca Çıplak Dağ'dan aşağıya zehirli gazların geleceği korkusuyla yaşadı. Fakat patlamalar durdu, herhangi bir gazın geldiği görülmedi. Üzerleri kanlı insanlar ortadan kayboldu ve şehrin her tarafı eski huzurlu haline geri döndü. Tek istisna Peçyorsk'ın küçük bir bölümünde yıkılan birkaç evdi. Alman komutan sıkı bir inceleme başlattı, fakat şehirdekiler, elbette patlamaların nedeni hakkında en ufak bir bilgi bile edinemedi. Ortada çeşitli söylentiler dolaşıyordu.

“Fransız casuslar yapmış.”

“Hayır, patlamanın sorumlusu Bolşevik casuslarıymış.”

Sonunda insanlar patlamaları unuttular.

İkinci işaret yazın, şehir yemyeşil tozlu yapraklarla kaplıyken ortaya çıktı. Gökyüzü yarılırcasına gürlüyor, Alman teğmenleri okyanus dolusu maden sularını içiyorlardı. İkinci işaret gerçekten dehşet vericiydi.

Bir gün, Nikolayevski Caddesi'nde, güpegündüz taksi durağının hemen yanında Ukrayna'daki Alman kuvvetlerinin komutanı, Kayzer Wilhelm'in o kibirli ve dokunulmaz askeri yöneticisi Mareşal Eichhorn vurularak öldürüldü! Onu öldüren kişi ise tabii ki bir işçi ve aynı zamanda bir sosyalisti. Yirmi dört saat sonra Almanlar sadece suikastçıyı değil, aynı zamanda onu olay yerine getiren taksi şoförünü de astılar. Bu gerçek anlamda hiçbir sonuç vermedi. Vefat eden seçkin Mareşal yeniden canlanmadı, ama bir grup entelektüelin olayla ilgili ürkütücü fikirlere kapılmasına yol açtı.

O gece, örneğin, açık bir pencerenin önünde güçlkle soluyan Vasilisa, kaba ipekten gömleğinin düğmelerini çözmüş, elinde bir fincan limonlu çay ile orada oturmuş ve Aleksey Turbin'e şunları fısıldamıştı:

“Bütün bu olanları düşününce hayatlarımızın hiç mi hiç güvende olmadığı düşüncesinden kurtulamıyorum. Bana öyle geliyor ki (Vasilisa küçük, tombul parmaklarını havada salladı)

Almanların ayağının altındaki toprak kayıyor. Bir düşün, Eichorn'u düşün... ve olayın olduğu yeri. Ne demek istediğimi anlayacaksın.” (Vasilisa’nın gözlerindeki dehşet görülebiliyordu.)

Aleksey onu dinledikten sonra yanağı tatsız bir ifadeyle gerildi. Sonra da oradan ayrıldı.

Ancak tam da ertesi gün yeni bir işaret ortaya çıktı. Bu sefer adres Vasilisa’nın ta kendisiydi. Erken, çok erken saatlerde, güneş sabahın ilk neşeli ışık demetlerinden birini arka bahçeden Vasilisa’nın dairesine giden iç karartıcı bodrum koridoruna doğru yansıtırken, Vasilisa pencereden dışarı baktığında gün ışığında dikilmekte olan işareti gördü. Kadın, otuz yaşının kendisine verdiği o ışıltıyla, gerdanında kraliçelere layık bir kolye, düzgün çıplak bacakları ve dolgun cömert göğüsleriyle eşsiz görünüyordu. Dişleri parıltıyor, kirpikleri yanaklarına solgun, leylak rengi bir gölge düşürüyordu.

“Bugün elli kopek” dedi, işaret. Leylak rengi bir sesle elindeki bir kova sütü gösteriyordu.

“Ne?” diye inledi, Vasilisa, hüznü dolu bir ifadeyle. “Tanrı aşkına Yavdoka! Önceki gün kırk demiştin, dün kırk beş, bugün de elli mi oldu? Bu böyle gitmez!”

“Benim suçum yok. Süt her yerde pahalı” diye yanıtladı, leylak renkli ses. “Pazarda dediklerine göre, bazı yerlerde bir rubleye kadar çıkıyormuş.”

Dişleri yine parıltıyordu. Vasilisa bir an için sütün fiyatını unuttu, her şeyi unuttu ve midesinde yaramaz ama çok güzel bir kıpırdanma oldu –Vasilisa, muhteşem ve pırlıl pırlıl bu suret, karşısında her belirlediğinde bu soğuk titremeleri yaşıyordu. (Vasilisa daima karısından daha önce kalkardı.) Her şeyi unutup ormandaki bir açıklığı hayal etti, çam kokularını. Ah, ah...

“Bak Yavdoka” dedi, Vasilisa. Dudaklarını yaladıktan sonra karısının gelme ihtimaline karşın hızlı bir bakışla etrafı kolaçan etti. “Devrimden bu yana serpildin. Dikkatli ol, yoksa Almanlar sana dünyanın kaç bucak olduğunu gösterirler.” ‘Onu öpmeye cüret edebilir miyim, edemez miyim?’ diye merak etti, Vasilisa. Kahır içinde, karar veremeyecek durumdaydı.

Süt, kaymaktaşı renginde geniş bir kurdele gibi köpürerek sürahinin içini doldurdu.

“Eğer bize dünyanın kaç bucak olduğunu göstermeye kalkarlarsa, biz de onlara yakın zamanda bunun işe yaramayacağını gösteririz” diye aniden yanıtladı, işaret. Parlayarak, ışıdayarak, kovasını tıngırdatarak, boyunluğunu ve bedenini savurarak, güneş ışığından bile parlak, bodrumdan bahçeye doğru ışık huzmelerinin aydınlattığı merdivenleri çıktı. “Ah, bacakların güzelliğine bak” diye inledi, Vasilisa, kendi kendine.

Tam o anda karısının sesi geldi. Vasilisa arkasını döndüğü gibi onunla çarpıştı.

“Kiminle konuşuyordun sen?” diye sordu, aşağıdan yukarı hızlı ve şüpheci bir bakış atarak.

Vasilisa kaçamak bir tonda, “Yavdoka’yla” diye yanıtladı. “Süt bugün elli kopek olmuş, inanabiliyor musun?”

“Ne?” diye bağırdı, Wanda. “Olacak iş değil! Bu ne yüzsüzlük! Bu çiftçiler de çekilecek gibi değil... Yavdoka! Yavdoka!” diye bağırdı, pencereden dışarı eğilerek. “Yavdoka!”

Fakat kadın artık görünmüyordu, geri de dönmedi.

Vasilisa karısının zarafetten yoksun görünüşüne bir bakış attı. Sarı saçlarına, kemikli dirseklerine, kurumuş bacaklarına baktı. Hayatını düşününce bir anda midesi bulandı. Neredeyse Wanda’nın etek uçlarına kusacaktı. İç çekerek kendini tutarak kısmen karanlık olan dairesine doğru yürüdü. Onu bunaltan şeyin tam olarak ne olduğunu söyleyebilecek durumda değildi. Acaba bunun nedeni aniden Wanda’nın bir at arabasının şaftı gibi dışarı fırlamış, sarımsı köprücük kemikleriyle ne kadar da çirkin olduğunun farkına varması mıydı? Yoksa o nefis suretin söylediği, rahatsız edici bir şey miydi?

“Ne demişti? ‘Onlara bunun işe yaramadığını göstereceğiz’ miydi?” diye mırıldandı, Vasilisa, kendi kendine. “Şu pazarcı kadınlar yok mu! Buna ne buyrulur? Bir kere Almanlardan korkmamaya başladılar mı... Bu sonun başlangıcı demektir. ‘...Onlara bunun işe yaramadığını göstereceğiz’ kesinlikle! Ama ne güzel dişleri vardı, saadet...”

Birden Yavdoka’nın, bir tepenin üzerindeki bir cadı gibi önünde çırılçıplak durduğunu hayal etti.

“O yanakları... ‘onlara göstereceğiz’... Ya o göğüsleri... Tanrım...”

Düşünceleri öyle rahatsız ediciydi ki Vasilisa kendini kötü hissetti. Gidip soğuk suyla yüzünü yıkamak zorunda kaldı.

Sonbahar daha önce hiç olmadığı kadar sessizce, kendini hissettirmeden yaklaşıyordu. Olgun, altın rengi bir Ağustos ayının ardından aydınlık, toz yüklü bir Eylül ve o Eylül ile birlikte önceleri tamamıyla önemsiz görünen -fakat bir işaret de olmayan- bir olay meydana geldi.

Aydınlık bir Eylül akşamıydı. Ataman hükümetindeki o konularla ilgili yetkili tarafından imzalanmış bir kağıt parçası şehir hapisanesine geldi. Bu, 666 numaralı hücredeki mahkumu serbest bırakma emriydi. Hepsi bu kadar.

Hepsi bu kadar mı?! Hiç şüphesiz yaşanacak olan bütün o sözü edilmeyen anlaşmazlıkların, felaketlerin, çatışmaların, dökülen kanların, zulüm ve işkencelerin, çaresizlik ve dehşetin nedeni o kağıt parçasıydı...

Mahkumun adı oldukça sıradan ve dikkat çekmeyen bir isimdi: Semyon Vasiliyeviç Petlyura. Hem kendisi, hem de Aralık 1918’den Şubat 1919’a kadar geçen dönemde çıkan şehir gazeteleri bunun yerine ilk adının Fransızlaştırılmış halini kullandılar: Simon. Simon’un geçmişi tam bir bilinmezliğin içine gömülmüştü. Bazıları eskiden katip olduğunu söylüyordu.

“Hayır, muhasebeciydi.”

“Hayır, öğrenciydi.”

Eskiden Kreşçatik ve Nikolayevski caddelerinin köşesinde kocaman bir tütün dükkanı vardı. Uzun dikdörtgen tabelasında güzelce yapılmış, fes giymiş bir Türk resmi bulunuyordu. Bu Türk, nargile içiyordu. Ayaklarında uç kısımları yukarı doğru kalkık sarı renkli terlikler vardı. Yakın zamanda Simon’u orada, tezgahın arkasında güzelce giyinmiş ve Solomon Cohen’in fabrikasında üretilmiş sigara ve tütünlerden satarken gördüklerine yemin eden insanlar vardı. Ama aynı zamanda şöyle söyleyenler de:

“Öyle bir şey olamaz. Belediyeler Birliği’nin katibiydi o.”

“Hayır, Belediyeler Birliği’nde değil, Zemstvo Birliği’nde idi” diye bir karşı bir görüş de ortaya atılıyordu. “Tam bir Zemstvo memuru.”

Dördüncü bir grup (mülteciler) hatırlamak ister gibi gözlerini kapatıp mırıldanıyordu:

“Hayır, bir dakika... Düşünmem izin verin...” dedikten sonra, on yıl önce -hayır pardon, on bir yıl önce- onu bir gece Moskova’da, Malaya Bronnaya Caddesi’nde koltuğunun altında siyah bir beze sarılmış gitarıyla nasıl gördüklerini anlatıyorlardı. Ayrıca doğduğu şehirden bazı arkadaşlarının verdiği bir partiye gittiğini ekliyorlardı. Gitar bunun içindi. Anlaşılan bu parti, bir sürü Ukraynalı hoppa ve güzel kız öğrenci ve şişeler dolusu Ukrayna malı erik brendisiyle dolu, Ukraynalı bir orkestra ve Ukrayna şarkılarıyla renklenen bir partiydi.

“Sinekkaydı tıraşlıydı dedin, değil mi?”

“Hayır, galiba... Evet, hatırladım... Bıyığı vardı.”

“Moskova Üniversitesi’ne mi gidiyordu?”

“Şey, hayır ama bir yerlerde öğrenciydi...”

“Alakasız yok. İvan İvanoviç tanırdı onu. Taraşça’da öğretmenlik yapıyordu.”

Kahretsin, belki de Malaya Bronnaya’da yürüten o değildi, o kadar karanlık ve sisliydi ki o gün... Kim bilir? Gitar... Güneş altındaki bir Türk... Nargile... Gitardan gelen akorlar, hepsi öylesine belirsiz ve muğlak ki. Tanrım, o günlerdeki karmaşa ve belirsizlik... Muhafız Harp Okulu çocuklarının uygun adım yürüyerek geçişleri, kan lekesi gibi gölgeli pusuda bekleyen çehreler, koşuşturan belli belirsiz görüntüler, dağınık, uçuşan saçlarıyla kızlar, silah sesleri, kar ve gece yarısı Aziz Vladimir’in haçının üzerindeki ışık.

Uygun adım yürüyüşleri ve söyledikleri şarkılar
Muhafız Harbiyelilerin,
Çalınan trampetler ve davullar

Ziller...

Ziller çalışıyor, mermiler çelikten bülbüller gibi ölüm ışıltısı çalışıyor, askerler insanları tüfekleriyle öldüresiye dövüyor, siyah pelerinli Ukraynalı süvariler kızgın atlarıyla geliyorlar.

Kıyameti çağrıştıran bu rüya, Aleksey Turbin'in yatağının başucuna bir gürültüyle hücum ediyor, o uyurken solgun, terli bir tutam saç alnına yapışmış duruyor, pembe abajurlu lamba hâlâ yanıyordu. Bütün ev uykudaydı. Kütüphaneden Karas'ın horlama sesleri, Nikolka'nın odasından ise Şervinski'nin ışıltıya benzer nefes alış verişleri duyuluyordu... Karanlık, kafaları karışık insanlar... Aleksey'in yatağının yanında, yerde açılmış ama okunmamış bir Dostoyevski duruyordu. Elena mışıl mışıl uyurken *Ecinniler*'in karakterleri geleceğe dair kötü kehanetlerde bulunuyorlardı.

"Beni dinle: Öyle birisi yok. Şu Simon Petlyura denen adam hiç var olmadı. Öyle bir Türk de yok, Malaya Bronnaya'da ferforje demirden sokak lambası direğinin altında gitar falan da yok, hiçbir zaman Zemstvo Birliği'nde de bulunmadı, bunların hepsi saçmalık." Olan şu ki, o korkunç 1918 yılının belirsizliği ve karışıklığı içinde böyle bir efsane ortaya atıldı ve büyüdü.

...Fakat başka bir şey daha vardı –güçlü bir nefret. Ortada dolaşan 400 bin Alman ve 400 binin kırk katı kadar da öfkesi bastırılmayan köylü vardı. Bugün bu öfkeye sahip olmak için geçerli bir nedenleri vardı. Genç Alman üsteğmenler sopalarla yüzlerine vurmuş, itaatsizlik eden köyler şarapnel yağmuruna tutulmuş, Ataman'a bağlı Kazaklar tarafından sırtlarına tüfek harbileriyle vurulmuştu. Alman ordusunun binbaşılı ve teğmenleri tarafından kağıt parçalarına imzalanmış borç senetlerinin üzerinde şunlar yazılıydı:

"Bu dişi Rus domuzuna, domuzcuğu için yirmi beş mark öde." Bu pusulaları şehirdeki Alman karargahına getirenlere alaycı bir şekilde gülünüyordu. El koyulan atlar, haczedilen tahıllar, Ataman'ın yönetimi altındaki mal varlıklarını geri almak için dönen şişman suratlı toprak sahipleri. "Rus Subayları" dendiğinde bütün harfler kaba bir nefretle tınlıyordu.

Durum bundan ibaretti.

Bir de Ataman'ın uygulamaya koyması beklenen toprak reformu vardı... Ne yazık ki bu da 1918 yılının Kasım ayındaydı. Şehrin çevresindeki silah sesleri ilk duyulmaya başladığı zaman. Aralarında Vasilisa'nın da olduğu pek çok ızan sahibi insanın, köylülerin de Ataman Bey'den adeta kuduz bir köpekmiş gibi nefret ettiklerini nihayet anladığı zaman. Ve köylülere göre Ataman'ın sözde "reform" dediği şey, toprak sahiplerinin menfaatine olan bir dalavereydi. Yapılması gereken köylülerin yüzyıllardan beri özlemini duyduğu gerçek bir reformdu:

Bütün toprakların köylülere dağıtılması.

Kişi başı bin iki yüz dönüm.

Toprak sahibi diye bir şey olmadan.

Bu bin iki yüz dönümlük toprak için doğru dürüst bir tapu, bu malın kalıcı sahipliğinin dededen babaya, babadan oğula geçeceğini ve böyle devam edeceğini gösteren, üzerinde yetkili mercilerin mührü bulunan resmi bir belge.

Şehirden gelip tahıl isteyen çakallar olmayacak. Tahıl bizim olacak. Bizden başka hiç kimse sahip olmayacak ve yemediğimizi toprağa gömeceğiz.

Şehir bize gazyağı sağlayacak.

Hiçbir Ataman -ya da başka biri- bu gibi reformları yapamaz, yapmaz. Ortada dolaşan bazı arzulu söylentilere göre hem Ataman'ın, hem de Almanların icabına bakabilecek tek güç Bolşeviklerdi. Gelgelelim Bolşevikler de onlardan daha iyi bir halt değillerdi: Bir avuç Yahudi ve komiser. Ukrayna'nın zavallı köylüleri için durum ümitsizdi, hiçbir tarafta kurtuluş yoktu.

Fakat ülkede savaştan yeni dönmüş, bizzat o nefret ettikleri Rus subayları tarafından silah kullanma eğitimi verilmiş on binlerce adam vardı. Alman askerî mahkemeleri tarafından uygulanan yargısız adalete, havalarda uçuşan tüfek harbilerine ve şarapnel ateşine rağmen toprak altına

gömülmüş, ot yığınlarının arasına ve ahırlara saklanmış ve teslim edilmemiş yüz binlerce tüfek, aynı toprağa gömülmüş milyonlarca fişek, her beş köyden birinde gizlenmiş bir tanksavar, iki köyden birinde makineli tüfekler, bütün küçük kasabalarda saklanmış bombalar, ordu paltoları ve kürk kalpaklarda dolu gizli depolar vardı.

Ve aynı küçük kasabalarda, kaderleri Rusya ordusunda teğmen olarak çizilmiş sayısız öğretmen, hastane hademesi, küçük çiftlik sahibi, bu topraklarda doğmuş Ukraynalı adlarıyla kurmay yüzbaşılar -hepsi Ukraynaca konuşan ve hepsi de Rus toprak sahiplerinden ve Moskovalı makamlardan kurtulmuş, hayallerindeki Ukrayna'nın özlemine duyan- ve binlerce Avusturya Galiçya Cephesi'nden dönmüş savaş mahkumu vardı.

Bunların hepsine bir de on binlerce köylü eklenince, sonuç ancak bela olabilirdi...

Bir de şu mahkum vardı... Gitarlı adam mıydı, Cohen'in tütün dükkanındaki adam mı, Simon mu, bir defalık Zemstvo memuru mu? Hepsi saçmalıktı elbette. Öyle bir adam yoktu. Palavra, tam bir uydurma, katkısız bir serap. Fakat bilge Vasilisa, o Kasım günü dehşet içinde başını ellerinin arasına alıp "Quem deus vult perdere, prius dementat!"⁷ diye feryat ederek Petlyura'yı o iğrenç şehir hapishanesinden çıkarıp serbest bıraktığı için Ataman'a küfrettiğinde artık çok geçti.

"Saçmalık, bu mümkün değil" dediler. "O Petlyura olamaz, başka biridir. Hayır o başka birisi."

Fakat işaretlerin zamanı artık geçmişti. İşaretler yerlerini olaylara bıraktı. İkinci kritik olay efsanevi bir karakterin hapisten çıkması kadar küçük bir olay değildi. O kadar büyük bir olaydı ki tüm insanlık gelecek yüzyıllar boyunca bunu hatırlayacaktı. Uzaklarda, Batı Avrupa'da şalvarımsı kırmızı pantolonları içindeki Galya horozları, çelik grisi Almanları sonunda ele geçirmişlerdi. Korkunç bir manzaraydı: Kafalarında kukuleleriyle savaşçı horozlar, zaferleriyle övünüyorlardı. Zırhlı birlikler halindeki Almanların üzerine akın etmiş, zırhlarına vurdukları pençeleriyle hem zırhlarını, hem de altındaki et parçalarını koparıp almışlardı. Almanlar çaresizce savaştılar, süngülerinin uzun bıçaklarını hasımlarının deri kaplı göğüslerine sapladılar ve dişlerini sıktılar. Ama fazla direnemediler ve Almanlar -o meşhur Almanlar!- merhamet dilediler.

Sonraki olay bununla yakından ilintiliydi ve doğrudan bunun yol açtığı bir gelişmeydi. Bütün dünya hayretler içerisinde, uçları tıpkı on beşlik çiviler gibi yukarı doğru kıvrık bıyıkları en az kendi adı kadar meşhur, içinde bir kıymık dahi bulunamayacak, o saf çelikten mamul adamın görevinden azledildiğini öğrendi. İmparatorluk mevkisinden alınmıştı. Şehirdeki herkes korkudan titredi: Her bir Alman subayının pahalı malzemelerden üretilmiş mavi-gri uniformaları birer paçavraya dönüşürken yüzlerindeki rengin kayboluşunu izlediler. Şehirde bütün bunlar birkaç saat içinde cereyan etti. Bütün Almanların yüzleri soldu, subayların tek camlı gözlüklerindeki ışıltı kayboldu ve o geniş yuvarlak camların ardında yoksulluktan başka bir şey kalmadı.

Durumun gerçekliği, ellerinde ham deriden yapılmış bavullarıyla Bolşevik kampını çevreleyen dikenli tellerin üzerinden atlayıp kaçarak şehre sığınmış, üst seviyede zekaya sahip erkeklerin ve onların zengin karılarının kafalarına o anda nüfuz etmeye başladı. Bu akıbetin onları kaybeden tarafla ilişkilendirdiğinin ayırda vardıklarında yürekleri korkuyla doldu.

"Almanlar kaybetti" dedi, domuzun biri.

"Kaybeden biziz" dedi, zeki olan domuz.

Ve Kiev halkı bir şeyin daha farkına vardı. Ancak daha önce kaybetme hissini yaşamış biri bu kelimenin gerçek anlamını bilirdi. Parti yapılan evde elektriklerin kesilmesi gibi bir şeydi. Canlı ve habis yeşil renkli küfün, duvar kağıdının üzerinde ağır ağır ilerlediği bir oda gibi, raşitizm hastası çocukların ziyan olmuş bedenleri gibi, kokuşmuş yemek yağı gibi, karanlıkta bağıra çağıra ağza alınmayacak küfürler eden kadınların sesleri gibi. Uzun lafın kisası, ölüm gibi bir şeydi.

Tabii ki Almanlar Ukrayna'dan ayrılacaklardı. Bunun sonucu olarak şehirdeki insanlardan bazıları kaçmak zorunda kalacak, diğerleri ise şehirde kalacak ve şehrin yeni, kim olacağı tahmin

⁷ Antik Yunan sözü: "Tanrı birilerini cezalandıracağı zaman önce onun mantığını elinden alır" (ç.n.)

edilemeyen davetsiz misafirleriyle yüzleşeceklerdi. Elbette bazıları da şüphesiz ölmek durumundaydı. Kaçıp gidenler ölmeyeceklerdi. O halde ölecek olanlar kimlerdi?

Sonbahar geçip mevsim kışa dönerken, ölüm ilk karın yağışıyla birlikte Ukrayna'ya geldi. Ormandan makineli tüfek sesleri gelmeye başladı. Ölümün kendisi görünmezliğini koruyor, fakat hata yapmaz habercisi, ham bir dalga, soğuk ve karın arasında dolaşan cinnet geçirme halinin dizginsiz hoyrat öfkesi, parçalanmış ağaç ayakkabılardaki öfke, mat renkli saçlarındaki samanlar halinde uğuldayan bir öfke gibi her yana yayılıyordu. Elllerinde kocaman bir sopa tutuyordu, anlaşılan o sopa olmadan Rusya'da büyük bir değişiklik olabilmesi söz konusu değildi. Kimi yerlerde “kızıl horozun ötüşü”, çiftliklerin ve ot yığınlarının ateşe verilmesi ile kendini gösterirken, kimi yerlerde mor renkli gün batımında Yahudi bir hancının cinsel organından asılması biçiminde tezahür ediyordu. Polonya'nın güzel başkenti Varşova'da tuhaf görüntüler de oluştu: O, Henryk Sienkiewicz⁸ kadesinin üzerinde acımasız bir hoşnutluk ile gülümsüyordu. Çok geçmeden adeta cehennemdeki bütün iblisler salıverildi. Hemen yanlarında bulunan, pencereleri tüfek ateşiyle kırılıp dökülen okul binalarında insanlar devrim şarkıları söylerlerken, rahipler küçük kiliselerinin çanlarını, kilisenin kubbelerini sallarcasına çaldılar.

İnsanı boğan bir belirsizliğin kol gezdiği bir zaman ve yerd. Cehennem kadar yolu vardı! Hepsi uydurmaydı! Petlyura bir uydurmaydı. Öyle biri yoktu. Tıpkı eskiden sözü edilen var olmamış Napolyon Bonapart gibi müthiş bir uydurma. Ama ondan çok daha renksiz. Fakat bir şeyler yapılması gerekiyordu. Bu dizginsiz köylülerin öfkesi öyle ya da böyle bir yola kanalize edilmeliydi, çünkü bunu yok edecek bir sihirli değnek yoktu.

Aslında her şey çok basitti. Sorun vardı, fakat bu sorunu giderecek adamlar bulunamıyordu. Derken Yüzbaşı Toropetz ortaya çıktı. Avusturya ordusundan daha aşağı bir yerden gelmediği anlaşıldı...

“Ciddi olamazsın!”

“Seni temin ederim ki öyle.”

Onun ardından Vinniçenko adında bir yazar peyda oldu. Bu yazar iki şey ile ünlüydü – romanlarıyla ve 1918 yılının başında kaderin onu Ukrayna adındaki sorunlu deniz yüzeyine savurması ve bunun üzerinden bir saniye geçmeden St. Petersburg'un hiciv gazetelerinin onu bir hain olarak damgalamasıyla.

“Hak ettiği cezayı buldu...”

“Ben o kadar da emin değilim. Bir de şu hapishaneden salıverilen gizemli adam var.”

Eylül ayı geldiğinde bile şehirdeki hiç kimse, bilinen tek meziyetleri, Belaya Çerkov gibi silik bir yerde, tam da doğru zamanda ortaya çıkmak olan bu üç adamın neyin peşinde olduğunu bilmiyordu. Ekim ayında, Alman subaylarla dolu o ıslık ıslık trenler şehirden yola çıkarak yeni kurulan Polonya devleti denen boşluğa, oradan da Almanya'ya doğru giderken insanlar onlar hakkında çılgınca tahminlerde bulunuyorlardı. Telgraflar havada uçtu. Onlarla birlikte elmaslar, kurnaz gözler, arkaya doğru yapıştırılmış saçlar ve para da gitti. Güneye doğru kaçtılar, güneyden de deniz kıyısındaki Odessa şehrine. Kasım ayı geldiğinde ne yazık ki herkes neyin yaklaşmakta olduğunu korkunç bir kesinlikle biliyordu. Telgraf formlarının gri renkli kağıtlarındaki Petlyura kelimesi bütün duvarlarda yankılandı. Sabahları gazetelerden kahvelerin içine düştü ve tropik bitkiden yapılan içecekler bir anda iğrenç kahverengi bulaşık sularına dönüştü. Bu kelime, dilden dile dolaştı, telgraf operatörünün parmakları tarafından mors alfabesi ile kodlandı. Almanların “Peturra” şeklinde yanlış olarak telaffuz ettikleri o isim sayesinde şehirde olağanüstü şeyler meydana gelmeye başladı.

Şehrin varoşlarında, sarhoş bir şekilde tek başına, sallana sallana dolaşmak gibi kötü bir alışkanlıkları olan Alman askerleri geceleri ortadan kaybolmaya başladılar. Bir gece ortadan kayboluyor, ertesi gün de öldürülmüş olarak bulunuyorlardı. Bu kanunsuzluklara bir son vermek için şehrin değişik yerlerine ellerinde fenerlerle ve başlarında metal başlıklarla dolaşan Alman devriyeler

⁸ 1846- 1916 yılları arasında yaşamış Nobel ödüllü Polonyalı yazar (ç.n)

gönderilmeye başlandı. Fakat insanların zihinlerinde şekillenmeye başlayan şüpheleri yok etmeye hiçbir fenerin aydınlığı yetmezdi.

Wilhelm. Dün üç Alman öldürüldü. Tanrım, Almanlar gidiyorlar, duydun mu? İşçiler Moskova'da Troçki'yi tutuklamış. Bir grup orospu çocuğu Borodyanka yakınlarında bir treni durdurup tamamen soymuş. Petlyura Paris'e bir elçi göndermiş. Tekrar Wilhelm. Odessa'da siyahî Senegalliler varmış. Gizemli bilinmeyen bir isim, Consul Enno. Odessa. General Denikin. Yeniden Wilhelm. Almanlar gidiyor, Fransızlar geliyor.

“Bolşevikler geliyor, kardeşim!”

“Böyle şeyler söyleme!”

Almanların, üzerinde hareketli ibresi olan özel bir cihazı varmış. Cihazı yere koyuyorlarmış ve eğer toprağın altında gömülü silah varsa ibre sallanarak dönüyormuş. Bu sadece bir şakadan ibaret. Petlyura Bolşeviklere bir elçi göndermiş. Bu daha da saçma bir şaka. Petlyura. Petlyura. Petlyura. Peturra...

Peturra denen bu adamın Ukrayna'da ne yapmak istediğini bilen tek bir kişi bile yoktu. Bir yandan da herkes onun gizemli ve kimliği meçhul olduğundan (hatta gazeteler sürekli birbirinden farklı Katolik piskoposların fotoğraflarını yayınlayıp Simon Petlyura diye başlık atıyordu) ve Ukrayna'yı zapt etmek istediğinden emindi. Bunun için ilerleyecek ve şehri ele geçirecekti.

VI

Madam Anjou'nun mağazası Le Chic Parisien şehrin tam göbeğinde, Tiyatro Caddesi'nde, Opera Binası'nın arkasında, çok katlı büyük bir binanın birinci katındaydı. Caddeden üç basamak yukarı çıktıktan sonra girilen mağazanın cam kapısının iki yanındaki geniş vitrin camlarının üzerinde tozlu tüller asılıydı. Madam Anjou'nun başına ne geldiğini ya da mağazanın neden böylesi ticaret yapılmayan bir hale büründüğünü hiç kimse bilmiyordu. Sol kanatta renkli bir kadın şapkası çizimi ve üzerinde altın renkli harflerle “Chic Parisien” yazısı vardı. Fakat sağ kanatın iç tarafına sarı renkli kartondan bir poster yapıştırılmıştı. Posterin üzerinde Topçu Birliği'nin birbiriyle çapraz konumdaki toplardan oluşan amblemi vardı. Üzerinde ise şu sözler yazılıydı:

“Kahraman olmayabilirsiniz -ama mutlaka gönüllü olmalısınız.”

Çapraz topların altında da şöyle yazıyordu:

“Havancı Alayı için gönüllü olanlar adlarını buraya yazabilirler.”

Mağazanın önünde park halinde bakımsız ve kirli sepetli bir motosiklet duruyordu. Yuvarlak bir kapı tokmağı olan kapı sürekli açılıp, çarparak kapanıyor, her açıldığında da çok hoş bir çan sesi duyuluyor –trrring-trrring– ve bu ses Madam Anjou'nun eski güzel günlerini anımsatıyordu.

Mişlayevski ve Karas, Aleksey Turbin'in evinde birlikte sarhoş oldukları gecenin sabahında hemen hemen aynı anda kalktılar. Her ne kadar saat biraz geç olsa da -işin aslı öğle civarıydı- tamamen ayık kafalarla uyanmalarına çok şaşırdılar. Görünüşe bakılırsa Nikolka ve Şervinski çoktan gitmişlerdi. Şervinski Merkez Karargahtaki görevine dönerken Nikolka da sabah çok erken saatlerde içinde ne olduğu bilinmeyen bir bohça hazırlayıp parmak uçlarında yürüyerek evden sıvışmış ve bağlı olduğu Piyade Birliği'ne gitmişti.

Mişlayevski, Anyuta'nın mutfağın arkasındaki odasına giderken üstünü çıkardı. Perdenin arkasına gizlenmiş termosifonlu banyo bölmesine girip boynuna, sırtına ve kafasına buz gibi soğuk suyu boca etti ve keyifli bir ürperti ile bağırmaya başladı. “Ah! Oh! Enfes!” Kendisiyle birlikte çevresindeki bir metrekare çapındaki her yeri de yıkadı. Sonra kendini Türk havlusuyla kuruladı, giyindi, saçına briyantın sürdü, saçlarını taradı ve Aleksey'e,

“Eee, Alyoşa... Bana bir iyilik yapıp mahmuzlarını ödünç verir misin? Eve gitmeyeceğim ve mahmuzlarım olmadan dolaşmak da istemiyorum” dedi.

“Çalışma odasındalar, masanın sağ çekmecesinde.”

Mişlayevski çalışma odasına gitti. Beceriksizce etrafı arayıp taradı ve odadan şingırdarak çıktı. Kara gözlü Anyuta, yatıya kaldığı teyzesinin evinden o sabah dönmüş, elinde tüyden yapılmış bir toz fırçasıyla oturma odasındaki sandalyelerin üzerindeki tozları alıyordu. Boğazını temizleyen Mişlayevski kapıya doğru baktıktan sonra biraz yürüyüp usulca konuşmaya başladı:

“N'aber Anyuta?”

“Elena Vasilievna'ya söylerim” diye fısıldayarak cevap verdi, Anyuta, otomatik bir refleksle. Ölüm cezasına çarptırılmış, celladının baltasını bekleyen bir mahkum gibi gözlerini yumdu.

“Şaşkın kız...”

Beklenmedik bir anda Aleksey Turbin kapı girişinde belirdi. Bir anda suratı asıldı.

“Tüylü toz fırçasını mı inceliyorsun Viktor? Anlıyorum. Güzel alet, değil mi? Sen işine gitsen daha iyi olmaz mıydı? Anyuta şunu aklından çıkarma, olur da sana seninle evleneceğini söylerse sakın ona inanma, kesinlikle evlenmez.”

“Aman be, sadece selam veriyordum.” Mişlayevski hak etmediği hakaret karşısında kıpkırmızı oldu, göğüs kafesi şişti ve şingırdaya şingırdaya misafir odasına doğru gitti. Yemek odasında zarif görümlü kumral Elena'yı görünce tedirgin oldu.

“Günaydın Lena tatlım. Eee... Hmm” (Mişlayevski'nin metalik tenor sesi yerine, boğazından kalın boğuk bir bariton ses çıktı.) “Lena, hayatım” diye ağzından çıkıveren sözcükler, içindeki hisleri olduğu gibi yansıtıyordu. “Bana darılma. Ben seni çok seviyorum ve senin de beni sevmeni

istiyorum. Lütfen dün geceki iğrenç davranışlarımı unut. Benim gerçekten öyle bir hayvan olduğumu düşünmüyorsun, değil mi?”

Bunları söylerken Elena’yı sımsıkı kavrayarak yanaklarından öptü. Aynı anda misafir odasındaki tüylü toz fırçası pat diye yere düştü. Teğmen Mişlayevski ne zaman Turbinlerin evine gelse Anyuta’nın başına hep garip şeyler gelirdi. Her türlü ev gereci elinden kayıp düşmeye başlardı. Eğer mutfaktaysa ya bıçaklar elinden kayıp gider ya da raftaki tabaklar devrilirdi. Anyuta’nın dikkati tamamen dağılırdı. Sebepsiz yere koridora koşar, Mişlayevski ayırık çenesi ve geniş omuzları, mavi pantolonu ve kısa, çok alçak mahmuzlarıyla kasıla kasıla oradan çıkıp gidene kadar orada şosonlarla oyalanır, eline bir bez parçası alıp onları silerdi. Onun gidişinin hemen ardından gözlerini kapatır, ayakkabı dolabının içindeki daracık saklanma yerinden yan yan çıkardı. Şu anda ise misafir odasında tüylü toz alma fırçasını elinden düşürmüş, öylece duruyor ve basma kumaştan yapılmış perdelerin arasından boş boş uzaklara, gri renkli bulutlu gökyüzüne bakıyordu.

“Oh Viktor, Viktor” dedi, Elena, özenle fırçalanmış ve üzerinde bir taç takılı olan saçlarını sallayarak. “Sağlıklı biri gibi duruyorsun, dünkü halin neydi öyle? Otur bir kahve iç, iyi gelir.”

“Sen de bugün harikulade görünüyorsun Lena. Tanrım, gerçekten öylesin. Bu pelerin sana inanılmaz yakışmış, gerçekten inanılmaz” dedi, Mişlayevski, kendini sevdirmeye çalışır bir ifadeyle. Gerginleşen bakışları, cılalanmış büfenin üzerinde bir ileri, bir geri gidiyordu. “Baksana şu pelerine Karas. Dünyanın en güzel koyu yeşili, değil mi?”

Karas, cömert ve tamamen içten bir ifadeyle, “Elena Vasiliyevna çok güzel bir kadın” dedi.

“Işıklar sayesinde rengi bu kadar güzel görünüyor” diye açıklama yaptı, Elena. “Hadi artık Viktor bırak bu lafları, istediğin bir şey var, değil mi?”

“Doğrusunu istersen Lena, hayatım, dün gece yaşananlardan sonra migren ağrılarım en küçük bir olayla tetiklenebilir ve migrenimle uğraşırken dışarı çıkıp savaşamam...”

“Pekala, anladım, büfeye bak.”

“Teşekkür ederim. Sadece ufak bir bardak, dünyadaki bütün aspirinlerden daha faydalı.”

Mişlayevski, yüzünü acı çekiyormuşçasına buruşturarak iki bardak votkayı kafasına dikerken, arada da dün akşamdan kalan vıcık vıcık olmuş dereotlu salatalık turşusundan ağzına attı. Sonra da kendini yeni doğmuş bir bebek gibi hissettiğini söyleyerek bir bardak limonlu çay rica etti.

“Sen kendini üzme Lena” dedi, Aleksey Turbin, boğuk bir sesle. “Uzun sürmez. Sadece gidip gönüllü olarak bir imza atmam gerekiyor. Sonra doğrudan eve geleceğim. Merak etme çatışma falan olmayacak. Sadece burada oturup bekleyeceğiz ve o Petlyura pisliğini buradan püskürteceğiz.”

“Başka bir yere göndermesinler seni?”

Karas onu teskin etmeye çalışan bir ifade takındı.

“Merak etme, Elana Vasiliyevna. Öncelikle şunu belirteyim, alayın dört günden önce hazır olması mümkün değil. Hâlâ ne atımız, ne de cephanemiz var. Hazır olduğumuz zaman da şehirden bir yere ayrılmayacağımız kesin. Hazırladığımız ordu, şehri korumaya yönelik. Daha sonra da tabii ki Moskova’ya ilerlemek üzere...”

“Tamamen varsayımlara dayalı konuşuyorsun. Ben ancak neler olduğunu gördüğüm zaman inanırım...”

“Bunlardan önce Denikin’le bağlantı kurmalıyız...”

“Beni rahatlatmak için bu kadar zahmete girmenize gerek yok” dedi, Elena. “Korktuğumdan değil. Tam tersi, yaptığınız şeyi ben de destekliyorum.”

Elena’nın sesi gerçekten cesur ve kendinden emin çıkıyordu. Yüzündeki ifadeye bakınca günlük hayatın olağan sıkıntılarını çoktan kendi içinde halletmiş gibi görünüyordu. Şeytanın orada olduğu bu günlerde bu kadarı yeterliydi.

“Anyuta” diye seslendi, Elena. “Anyuta hayatım, Teğmen Mişlayevski’nin kirli kıyafetleri dışarıda verandada. Onları önce iyice fırçalayıp sonra da yıkar mısın?”

Elena’yı en çok rahatlatan kişi, orada haki renkli tuniği ile sakın bir şekilde oturmuş, kaşları çatık vaziyette sigara içen kısa boylu tıknaz Karas’tı.

Koridorda birbirleriyle vedalaştılar.

“Tanrı hepinizi korusun” dedi, Elena. Yüzünde tatsız bir ifade vardı. Önce Aleksey’in üzerinde istavroz çıkardı. Sonra aynısını Karas ve Mişlayevski’ye de yaptı. Mişlayevski ona sarıldı. Paltosunun gövde kısmındaki kemeri iyice sıkılmış olan Karas’ın yanakları kızardı ve nazıkçe kadının iki elini de öptü.

“Bir durumu arz edebilir miyim, Albayım?” dedi Karas. Topuk selamını verirken mahmuzları usulca şingirdadı.

Albay mağazanın ön tarafındaki yükseltilmiş bir platformun üzerinde, küçük bir masanın arkasında yeşil renkli, alçak ve oldukça kadınsı bir koltukta oturuyordu. Onun arkasında, üzerinde “Madam Anjou Kadın Şapkaları” yazan mavi kartondan şapka kutular yükseliyor ve bu kutular, dantelli tüllerin asılı olduğu tozlu pencerelerden gelen ışığın bir bölümünü engelliyordu. Albay elinde bir kalem tutuyordu. Kendisi aslında bir albay değil, omzundaki altın renkli apoletlerindeki üç yıldız, iki tane renkli çizgi ile uzunlamasına bölünmüş ve üzerinde de altın renkli, çapraz duran toplar ile bir yarbaydı. Albay yaş olarak Aleksey Turbin’den çok az büyük gibiydi –otuz, en fazla otuz iki yaşlarındaydı. Yüzü dolgun, temiz tıraşlıydı ve Amerikan tarzı kırpılmış bir bıyığı vardı. Son derece canlı ve zeki görünen gözleri onlara doğru bakıyordu, belirgin bir şekilde yorgun fakat dikkatlice.

Albayın etrafında ise ilkel bir kargaşa göze çarpıyordu. Albayın oturduğu yerin iki adım ötesinde küçük siyah bir sobanın içinde yanan ateşin çıtırtıları duyuluyor, mağazanın arka taraflarındaki derinliklere kadar uzanan uzun, köşeli, siyah soba borularından da ara sıra kurum damlıyordu. Hem yükseltilmiş platformun, hem de mağazanın geri kalanının zeminine kağıt ve mağazada kullanılan dokuma parçaları saçılmıştı. Daha yüksekte, Albayın başının üzerinde yükselen bir balkonda bir daktilo -sinirli bir kuşun bir şeyleri gagalarken veya gevezelik ederken çıkardığı gürültülere benzer sesler çıkaran bir daktilo- vardı ve Aleksey Turbin başını kaldırıncaya, daktilonun neredeyse mağazanın tavanı yüksekliğinde bir tırabzanın arkasında geride durmuş, adeta bir kuş gibi şakıdığını gördü. Korkulukların arkasında mavi pantolonlu birinin bacakları ve kalçası gözüne ilişti. Fakat bu kişinin başı, tavandaki giriş tarafından önü kapandığı için görünmüyordu. Mağazanın sol kenarında çalışmakta olan ikinci bir daktilonun sesi duyuluyordu. Gönüllü bir katibin ancak parlak apoletleri ve sarı saçlarının ayırdına varılabiliyordu. Kol ve bacakları karanlık bir oyukta kalıyor, görülmüyordu.

Albayın çevresinde, altın renkli topçu rütbesi taşıyan sayısız insan vardı. Bir tarafta kablolar ve sahra telefonlarıyla dolu çam ağacından bir sandık, onun yanında mukavva kutularda ahşap saplı reçel kavanozlarına benzeyen el bombaları, onların yanında sarmal halinde üst üste yığılmış makineli tüfek askıları duruyordu. Albayın sağ bacağının hemen yanından bir makineli tüfeğin uç kısmı dışarı doğru uzanırken, solunda pedallı bir dikiş makinesi duruyordu. Mağazanın arka taraflarının alacakaranlığının içindeki pırıltılı bir kornişe asılmış bir perdenin arkasından gergin bir ses geliyordu. Sesin telefonla konuştuğu belli oluyordu: “Evet, evet, benim... Evet, benim... Evet, benim!” Brrring-drrring diye çaldı, telefon. Oyuğun içinde bir yerlerdeki bir sahra telefonu “Biiip” diye çaldı. Arkasından genç kalın bir ses yükseldi:

“Havancı Alayı... Emredersiniz komutanım.... Evet...”

“Buyurun?” dedi Albay, Karas’a.

“İzin verirseniz komutanım, size Teğmen Viktor Mişlayevski ve Doktor Turbin’i takdim edeyim. Teğmen Mişlayevski an itibarıyla piyade müfrezesinde hizmet vermekte ve topçu subayı olarak sizin alayınıza katılmak istiyor. Doktor Turbin de alayınıza tıp subayı olarak kayıt olmak arzusunda.”

Karas, bunları söyledikten sonra şapkasının ucunda duran elini indirdi. Mişlayevski Albaya selam verdi. Turbin, başında şapkası olmadan, siyah renkli sivil paltosu ve İran işi kuzu postundan yakasıyla kendini rahatsız hissederek, “Kahretsin, üniformamla gelmeliydim” diye düşündü. Albay, doktoru kısa bir an baştan aşağı süzdü. Ardından Mişlayevski’nin yüzüne ve askeri paltosuna göz attı.

“Anlıyorum” dedi. “Güzel. Nerede görev yaptınız, Teğmen?”

Mişlayevski, savaşta Almanlara karşı verdiği hizmete atıfta bulunarak, “9. Ağır Topçu Alayı’nda, Komutanım” diye yanıtladı.

“Ağır Topçu Alayı demek. Mükemmel. Topçu subaylarını neden piyade birliklerinde görevlendirdiklerini Tanrı bilir. Bu çok açık bir hata.”

“Hayır, Komutanım” diye yanıtladı, Mişlayevski. Boğazını temizleyerek, intizamsız ses tonunu ayarladı. “Post-Volynsk’te bir hat oluşturmak için asker ihtiyacı olduğundan ben gönüllü olmuştum. Ama artık piyade birlikleri güçlenmeye başladı.”

“Evet, anlıyorum ve tamamen onaylıyorum... güzel” dedi, Albay. Mişlayevski’yi tam anlamıyla onaylayan bir bakış attı. “Tanıştığımıza sevindim... Peki —ah evet, siz doktor. Demek siz de bize katılmak istiyorsunuz. Hmm...”

Turbin sessizce başını eğerek onu tasdik etti; “Evet, Komutanım” demekten ve onu sivil kıyafetleriyle selamlamaktan imtina ediyordu.

“Hmm...” Albay pencereden dışarı doğru baktı. “Bu iyi bir fikir, özellikle de birkaç gün içinde muhtemelen... Ee- evet...” Bir anda durdu, gözlerini kıstı ve sesini alçaltarak konuştu: “Yalnız... Nasıl söylesem acaba? Tek bir problem var, Doktor, sosyal teoriler ve... Hmm... Siz sosyalist misiniz? Birçok eğitimli insan gibi, sizin de öyle olduğunuzu tahmin ediyorum.” Albayın bakışları rahatsız bir ifadeyle kendi etrafında döndü. Yüzü, dudakları ve ikna edici ses tonu Doktor Turbin’in başka herhangi bir şey değil de bir sosyalist olduğunu söylemesi için mümkün olan en canlı arzuyu ifade eder haldeydi. “Bildiğiniz gibi bizim birliğimize ‘Öğrencilerin Birliği’ adı veriliyor.” Albay bakışlarını yukarı kaldırmadan muzaffer bir şekilde gülümsedi. “Oldukça duygusal, biliyorum. Fakat ben de bir üniversiteliyim.”

Aleksey Turbin fazlasıyla hayal kırıklığına uğramış ve şaşırılmıştı. “Kahrolasica... Karas neden bana söylemedi?” O anda Karas’ın sağ omzunun dibinde olduğunu fark etti. Ona bakmadığı halde arkadaşının ona konuşmadan bir mesaj verebilmek için çabaladığını hissetmişti. Fakat bu mesajın ne olduğu konusunda hiçbir fikri yoktu.

“Ne yazık ki” diye bir anda söyleyiverdi, Turbin. Yanağı aniden seğirdi. “Ben sosyalist değilim. Ben bir monarşistim. Hatta “sosyalist” kelimesini duymaya bile katlanamıyorum. Ve tüm sosyalistler arasında en katlanamadığım kişi, Aleksander Kerenski’dir.”

Albayın küçük gözleri bir an ışıltıyla kırıştı. Kibarca Turbin’i susturmak istercesine bir jest yaptı ve söze başladı:

“Yazık. Hmm... Çok yazık... Devrimin elde ettiği başarılar falan... İnsanların ruh hallerini göz önünde tutarak monarşist unsurları birliğe almama konusunda üstlerimden emir aldım. Anlayacağınız, bazı sınırlamalar yapmamız isteniyor. Ayrıca kendisine doğrudan ve yakından bağlı olduğumuz Ataman’ın durumu da, bildiğiniz gibi... üzücü, çok üzücü...”

Albayın bunları söylerken sesinin tonu sadece üzüntü barındırmamakla kalmadı, tam aksine sözcükler ağzından neşeli bir tonda çıktı ve gözlerinde söylediklerinin tam aksi yönde bir ifade vardı.

“Hmm, demek işlerin iç yüzü böyle” diye düşündü, Turbin, kendi kendine. “Ne budalayım... hem bu Albay da az değil. İfadesinden anladığım kadarıyla tam bir kariyer düşünüyü. Ama ne fark eder ki!”

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «Литрес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на Литрес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.